

PARTIDUL NAȚIONAL ROMÂN + PARTIDUL ȚĂRĂNESC

PARTIDUL NAȚIONAL ȚĂRĂNESC

1918- 1926 - 1928

PARTIDUL NAȚIONAL ROMÂN + PARTIDUL ȚĂRĂNESC.....	1
PARTIDUL NAȚIONAL ȚĂRĂNESC.....	1
1918- 1926 - 1928.....	1
I.Cronologie L.D , privind evoluțiile , pînă la fuziune. (1918-1926).....	12
II.Documente programatice. 1918- 1928.....	13
1.)Documente ale PNR , 1918-1920.....	13
A.1918.Hotărîrile Adunării Naționale 1dec.1918.....	14
-I.Unirea cu România.....	14
-II.Autonomie provizorie.....	14
-III.Principii fundamentale.....	14
-IV.Congresul de pace.....	14
-V.Salut Bucovinei.....	14
IX:Sfat Național Român.....	15
B 1919.Planul de muncă al Partidului Național Român ,oct.1919.....	15
▫Programele din 1848-1918 –parte intergantă.....	15
▫Politica externă.....	15
▫Politica internă.....	15
C.1920.Rezoluția Congresului PNR, 24 aprilie.....	16
-Hotărîrea de la Alaba Iulia(1918)-profesiune politică a PNR.....	16
-Consacrarea lui Maniu ca șef PNR.....	16
-Extinderea PNR pe țară, fără fuziuni.....	16
-Greșelile guvernului : lupta între frați.....	16
-Combaterea separatismelor.....	16
D.1920.Programul de muncă al PNR , Congresul din 24 apr.1920.....	17
▫Politica externă.....	17
▫Politica internă.....	17
/ Reforma agrară.....	17
/ Reforma electorală.....	17
/Reforma administrativă.....	17
/ Refacerea economică.....	18
/Reforma financiară.....	18
/Reforma Justiției.....	18
/Ocrotirea socială.....	18
/Reforma școlară.....	18
/Reforma bisericească.....	18
2.1921.Programul P.N.R. ,29 aprilie.....	18
▫Desăvârșirea unirii prin legiferare.....	19
Cap.I În politica externă.....	19
Cap.II În politica internă.....	19
-Revizuirea Constituției.....	19
-Unificarea legislației.....	19
-Respectarea angajamentelor față de minorități.....	19
Cap.III Reforma agrară.....	19
-Ardeal, Bucovina și Basarabia –legile executate legal și drept.....	19
-Vechiul Regat – o nouă lege de expropriere.....	19
Capit.IV Reforma electorală.....	19
-Pe baza principiilor din Hot.de la Alba Iulia.....	19

Cap.V-XIII.Reforma : administrativă, economică, financiară, justiție, școală , biserică	20
3.) Documente programatice ale Partidului Țărănesc.....	20
A. Partidul Ț, fondare, 5 dec. 1918.....	20
▫ 5 dec. '18. Procesul verbal de creare.....	20
- Țărănimea organizată politicește.....	20
- Instrument împotriva bolșevismului și al partidelor boierești.....	20
/ Programul Partidului.....	21
- Toate moșiile în mâinile țăranilor.....	21
- Justificarea averilor.....	21
B) Nov. '21. Proiectul de Program al P.Ț, Congres 20-21 nov. '21 ,.....	21
/ Clasele muncitoare – în ordinea istorică adusă de război.....	21
▫ România = "stat țăărănesc desăvârșit".....	21
- Locul PȚ în sistemul de partid : între stânga și dreapta.....	21
- Lupta de clasă: cu târguială, cu cumișenie.....	22
▫ Democrația țăărănească.....	22
- Constituția? – revizuire.....	22
- Parlamentul? – unicameral.....	22
- Puterea executivă? – Regelui.....	22
- Administrație publică? – nouă lege administrativă.....	22
- Poliția ? desființarea Serviciului de Siguranță ;.....	22
4.) Statutele Partidului Țărănesc (1922-1924-1925).....	22
Cap. I despre membri.....	23
Cap. II Organizarea partidului.....	23
Cap. III Organizația locală.....	23
Cap. VIII Alegeri, Sfatul parlamentar.....	23
- Mandatele parlamentare aparțin partidului.....	23
- Ratificarea statutului: congresele de la Iași ('22), București ('24).....	23
5.) Oct. 1924. Programul Partidului Țărănesc.....	23
/ Începuturi istorice: Vechiul regat, Basarabia.....	23
▫ Programul P.Ț.....	24
I Constituția.....	24
II Puterea legiuitoare.....	24
- Desființarea Senatului.....	24
- "Sfat profesional" ales de corporațiile profesionale.....	24
III Puterea executivă - Guvernul.....	24
1. Regele – domnește , nu guvernează.....	24
Poliție - în locul Siguranței și a jandarmilor rurali.....	24
IV. Puterea judecătorească.....	24
V. Programul economic.....	24
▫ Programul agrar al P.Ț. (1924).....	25
▫ Transformarea marii proprietăți în mică proprietate liberă.....	25
/ Exproprieri de moșii și păduri.....	25
/ Împiedicarea refacerii proprietății mari.....	25
/ Măsuri pentru dispariția proprietății "pitice".....	25
/ Libertatea circulației pământurilor.....	25
/ Reorganizarea Cooperăției.....	25
/ Educație agricolă.....	25
IV Reforme complementare.....	25
/ Cooperative forestiere (în locul celor capitaliste).....	25
/ Reorganizarea obștiilor moșnenești.....	26
/ Cooperative piscicole (în locul pescăritului capitalist).....	26
▫ Program industrial al P.Ț.....	26
/ Încurajarea industriei țăărănești.....	26
/ Reorganizarea industriei energetice.....	26
/ Încurajarea industriei autohtone.....	26
▫ Program social al PȚ.....	26

/Proletariatul agricol: împins spre meserii și industrie.....	26
▪Regimul proprietății.....	26
/ Țăranii –proprietatea particulară a pământului.....	26
/Muncitorii-stăpânire a mijloacelor de producție.....	26
-Drepturi pentru muncitori.....	27
▪Programul școlar.....	27
6)10 oct.1926.Principiile,Programul și Statutul PNȚ.....	27
A.PRINCIPIILE GENERALE. /1926.....	27
/Monarhie constituțională.....	27
/Țărănimea-temelia vieții noastre de stat.....	27
/Norme directive ale PNȚ:principiile Hotărârii de la Alba Iulia , declarațiile de la Chișinău și Cernăuți.....	27
/Regim legal și constituțional.....	28
/Decentralizare și autonomie.....	28
/Programul economic.....	28
/Organizarea partidului pe provincii.....	28
B PROGRAMUL PNȚ.....	28
I.Constituția.....	28
II.Administrația publică.....	28
III.Funcționarii publici.....	29
IV.Justiția.....	29
V.Armata	29
VI.Instrucțiunea publică și cultele.....	29
VII.Regim minoritar-cf.Hot. Alba Iulia.....	29
VIII.Programul economic.....	29
IX:Reforma monetară și echilibrul bugetar.....	30
X.Comunicații și transporturi.....	30
XI.Colaborarea și atragerea capitalurilor străine: "porți deschise.....	30
XIII.Sănătatea publică.....	30
XIV.Politica externă	30
C STATUTUL PNȚ/ 1926.....	30
/Păstrarea Statutul PT.....	30
D.Rezoluția de fuziune (PT și PNR) :nașterea PNȚ.....	30
A. Aprobă activitatea Delegației Permanente ;.....	30
B.Hotărăște fuziunea Partidului...pe bazele următoare :.....	31
4.Organizarea provizorie.....	31
a)Conducerea centrală din cele două Delegații permanente.....	31
b)Comitet de direcție ,din 10-12 delegați.....	31
c)Președ.PNȚ-Iuliu Maniu.....	31
7.) Pan Halippa,"Partidul Național Țărănesc din Basarabia ".....	31
▪ Istorical țăranismului în Basarabia.....	31
/Presa basarabeană antebelică.....	31
/1915.P.Ț. basarabean.....	32
/Vara 1917.Congresul provincial țăărănesc.....	32
/Constituanta rusă.....	32
/Împărțirea pământului la țărani.....	32
▪7 martie 1918: Unirea cu condiții.....	32
/Blocul Moldovenesc" se desface.....	32
▪Partidul Țărănesc Basarabean –Pan Halippa.....	32
/1919.PȚB în Parlamentul și guvernul României Mari	33
▪nov.1921.Fuziunea PȚB cu PT -Vechiul Regat.....	33
/ 1926 .Fuziunea PT cu PNR.....	33
/1936.PNȚ din Basarabia ,.....	33
8.)Teofil Sauciu -Săveanu,"Național-Țărănismul Bucovinei"1936.....	33
▪1918-'20.Bucovina= "zestrea guvernelor".....	34
*Vasile Bodnărescu fondatorul PT Bucovina.....	34

♣10 iun.'22.Congresul PȚB –Cernăuți.....	34
/Mai'26 : moare Bodnărescu ; este ales Sauciu.....	34
♣ 1923.PNR -Bucovina – Iosipesc-Grecu.....	34
/10 oct.1926 .Fuziunea PNR în cadrul PNT.....	35
-Al Vaida –Voevod –președ PNT Bucovina ('26-'27).....	35
♣1928.Campania de răsturnare a PNL.....	35
♣Guvern PNT , 1928-1933	35
♣Apr.1935.Congresul PNT.....	35
9.) Mill.Ionescu-Berbecaru, "Partidul Țărănesc.1879-1918 ".....	35
♣Precursorii.....	36
/1879.C.Dobrescu-Argeș-ales deputat.....	36
/ oct 1881.Comitetul Țăranilor.....	36
/oct.1883.Colegiul IV.Primii deputați "țărăniști".....	36
/4 oct.1895."Partida Țărănească" -Dobrescu-Argeș.....	36
/1899-1903.distrugerea organizației.....	36
/1904.Cercul Țărănesc-Mihalache.....	36
/1906-1914.Mișcarea culturală poporanistă și semănătoristă.....	37
-"Viața Românească"-Stere ; "Lumea Nouă " –Iorga-Cuza.....	37
/14 oct.'18.Gruparea țărănistă Ionescu –Berbecaru.....	37
♣Întemeietorii.....	37
♣5 dec.'18.Crearea PȚ din România –I.Mihalache.....	37
-Expunerea lui Mihalache.....	37
-Constituirea PȚ ; Programul.....	37
10.) N.Iorga ,Scrisoare către Iul.Maniu,28 sept.1926.....	38
/Punctul lui de vedere privind fuziunea.....	38
-"umbra de șefie"oferită PND.....	38
-lipsa unei ideologii.....	38
-nerecunoașterea meritelor naționaliștilor democrați.....	38
11)C.Argetoianu, "Memorii.Pentru cei de mâine,amintiri din vremea celor de ieri,".....	38
♣1924.Tratativerile de fuziune.....	38
/ Partidele burgheze versus răzvrățiții secerei.....	39
...Maniu voia fuziune de frică ca Mihalache să nu treacă Carpații.....	39
...Argetoianu, Iorga voiau să evite fuziunea și hegemonia țărănistă.....	39
...Iorga a intrat în joc...Maniu a amânat.....	39
...În '24 ,Mihalache nu voia fuziune.....	40
...În 1926,chemarea lui Averescu la guvern i-a desmeticit.....	40
...Fiecare se voia șef de partid.....	40
♣1925.Tratativerile de fuziune.....	40
...În casa lui Argetoianu,3 luni de tratative.....	40
...Bătăia pe portofolii.....	40
*Mihalache -"le paysan du Danube".....	40
**C.Stere—eruditul enciclopedic nu i-a cunoscut pe români deloc.....	41
***Madgearu :depozitarul tuturor teoriilor.....	41
...Întreruperea tratativerilor de fuziune.....	41
♣'25-'26 Capcana guvernării.....	41
...Ura față de Brătianu naște simpatie pentru Carol.....	42
...Nu era "carlist" nimeni !.....	42
...Argetoianu –suveică între Iorga - Maniu.....	42
...acasă la Iorga, lista guvernului.....	42
...Guvern Averescu ? "Chestiunea Carol" –pivotalul politicii românești.....	42
♣1926.Mișcare brauniană în partide.....	43
...Potârcă –"pezevenghiul".....	43
...Maniu :cuvântul era una, gândul alta.....	43
...Argetoianu :niciodată alături de Mihalache et &.....	44
...Goldiș :torpilat de Goga.....	44
♣1926.Tratativerile paralele PNR - PNL.....	44

...Mihai Popovici:aștepta răspunsul lui Ionel Brătianu.....	44
...Sever Dan : Maniu cu Brătianu trebuie să se împace.....	44
...Popa Man :numai cu liberalii facem partid solid.....	44
...Sever Bocu :să facem politica realităților.....	44
...Maniu :născut și crescut pentru Partidul Libera.....	44
...Maniu :vinovat ,vinovat, vinovat.....	45
▫Argetoianu:Ajunul fuziunii.....	45
...Argetoianu-Maniu :lămuriri.....	45
...Argetoianu-Madgearu : lămuriri.....	45
...Argetoianu –Ioanițescu :lămuriri.....	45
▫25 sept.Brașov: PN Transilvania:votează fuziunea cu PȚ.....	45
▫26.sept.'26,București.Delegația Permanentă a PN.....	45
...Iorga: și-a luat pălăria și a plecat; desprinderea lui din PN.....	45
...Argetoianu :s-a retras la Breasta și a părăsit PN.....	46
▫Argetoianu:Fuziunea PN+PȚ = PNȚ.....	46
12) Armand Călinescu, " <i>Însemnări politice</i> ", 1916-1939,Humanitas,1990.....	46
▫Călinescu :date biografice.....	47
▫Martie1926.Tratative pentru fuziuni.....	47
...Goldiș,Lepădatu și Lupaș : și pe liste PNR și în guvernul Averescu.....	47
...Tătărăscu și Inculeț :trative cu naționali și țărăniștii.....	47
▫10 oct.1926.Maniu și Mihalache hotărăsc fuziunea.....	47
▫23 febr.1927.Desprinderea lui Lupu din PNȚ.....	47
/Crearea PȚ-Lupu.....	47
...Patriarhul Miron Cristea: vina lui Maniu.....	47
...Ion Petrovici :.....	48
...Dori Popovici:averescanii din Bucovina trec în PNȚ.....	48
13.)1922.Dim.Drăgicescu, " <i>Partide politice și clase sociale</i> ", 1922.....	48
▫ Partidul Național Român.....	48
-Experiență în politica defensivă.....	48
*Cuplul Maniu –Vaida :temperamente și caractere diferite.....	48
▫Partidul Țărănist	48
/PȚ = copilul din flori al PNL.....	49
-" <i>Țărăniștii</i> " : ex-liberali, ex-conservatori.....	49
/Șefia PȚ: triumviratul Stere-Lupu-Mihalache.....	49
* C Stere:.....	49
*Mihalache.....	49
▫Programul PȚ.....	50
14.)'23-'26.P.P.Negulescu, " <i>Partidele politice</i> ", 1926.....	50
-PNR-partid confesional?.....	50
-PȚ-partid de clasă ,regional.....	50
*dr.Lupu –complicitate kominternistă ?.....	50
15.) Cezar Papacostea*, " <i>Între doctrinele și faptele partidelor politice</i> ", 1926.....	51
/PNȚ:între Programul din'21 și cel din '26.....	51
-Două ideologii,o doctrină neclarificată.....	51
16.)Teodor Cudalbu," <i>Scăderile morale ale Part. polit. de astăzi</i> ", 1935.....	51
▫ Partidul Național-Ardelean.....	52
-Caracterul regionalist.....	52
-1920.Desființarea Consiliului Dirigent.....	52
-" <i>Ardealul, ardelenilor !</i> ".....	52
17.)ian.1923.Virgil Madgearu, " <i>Doctrina țărănistă</i> ",.....	52
▫ Revizionismul doctrinar.....	52
-1891.Programul de la Erfurth.....	52
-1921.Programul social-democrat de la Gorlitz.....	52
-Poporanismul rus.....	53
▫Doctrina țărănistă.....	53
-Biruința exploatării mici contra evoluției industriale.....	53

▫Regimul agrar și țărănimea în răsăritul Europei.....	53
-Țărănizarea agriculturii.....	53
-Proprietatea - funcție socială.....	53
-Proprietatea țărănească de muncă.....	54
▫ Marxism versus țărănism	54
- Lupta de clasă.....	54
▫ Țărănismul după războiul mondial.....	54
-dr.Halden Guest:democrația partidelor țărăniste.....	54
-Țărănism în toate partidele?.....	54
-Țărănismul și puterea politică.....	54
▫ Sat - Oraș.....	55
▫ Țărănism - muncitori	55
▫Țărănism -intelectuali.....	55
▫Țărănism - naționalism.....	55
▫Țărănism - internaționalism.....	55
18.)Mihai Popovici, <i>Solidarismul politic</i> , 3 iun.1923.....	55
▫Contractul social.....	55
-Individualismul.....	55
▫SOLIDARISMUL.....	55
*Durkheim.....	55
-Conceptje etică.....	56
-Solidarism economic,social,politic.....	56
▫ Națiunea.= produsul unui solidarism social-etnic.....	56
-Solidaritatea națională.....	56
-Statul național.....	56
-Principiul moral al solidarismului.....	56
-Partidele politice și solidarismul.....	56
▫Clasificarea partidelor românești	57
E.Popovici:Partidul Național Român (Maniu).....	57
-Principiul solidarității naționale.....	57
-Libertățile individuale :în lupta democratică.....	57
▫dec.'18-mart.'20:governarea PNR în Ardeal.....	57
G)Popovici:Partidul Țărănesc-Mihalache.....	57
-Două doctrine ireconciliante.....	57
-Ideea luptei de clasă.....	57
19)Ion Răducanu, <i>Socialismul de stat</i> , 4 mart. 1923,.....	58
-Intervenționismul românesc=neomercantilism.....	58
-Socialismul de stat –politică viitoare.....	58
20.)6,7mart.'28 .Congresul PNȚ,Alba Iulia. Moțiunea.....	58
▫Congresul PNȚ.....	58
/Unirea provinciilor,veșnică.....	58
/Împotriva dușmanilor externi și interni.....	59
-Regim anticonstituțional.....	59
-Tratament colonial în provinciile unite.....	59
-Guvern uzurpator pe care străinătatea să nu-l confunde cu pop.român.....	59
-Lovitura de stat ptr. a ajunge la guvernare.....	59
-Dușman al poporului.....	59
/ Starea de legitimă apărare a națiunii.....	59
-Guvern național-țărănesc condus de Iuliu Maniu!.....	59
21)C.Argetoianu,Memorii, '28-30.....	60
1927.Criza guvernamentală : chestia Carol.....	60
...Mihalache :procarlist înfocat.....	60
...Maniu procarlist :revizuirea actului de la 4 ian.'25.....	60
...Ionel Brătianu: nopți de insomnie.....	60
...Averescu –Argetoianu : tratative ptr.guv. de uniune.....	60
...Maniu a stopat tratativele cu averescanii.....	60

...Gr. Folipescu și alți Conservatorii au părăsit PNȚ.....	61
* Notă: "acasă"la Maniu.....	61
▫6 iunie'27.Guvernul Știrbei.....	61
▫ Regența .Șantajul PNȚ pe chestiunea Carol	61
+ Moartea lui Ionel Brătianu	61
...Vintilă Brătianu și Duca sub presiune.....	61
...Argetoianu în PNL.....	61
▫Argetoianu :Campania PNȚ de răsturnare a guv.Vint.Brătianu.....	61
▫Apr.'28.Pregătiri ptr.adunare.....	62
...Prințul Carol așteptat și supravegheat.....	62
...Sașii , ungurii mobilizați la adunare.....	62
...Organizare "militară".....	62
▫Guvernul Vintilă Brătianu –măsuri.....	62
▫ 6 mai.Adunarea dela Alba Iulia.....	63
...3-4.000 de oameni au pornit spre București.....	63
▫Regența și guvernul au hotărât aducerea lui Maniu.....	63
▫11 nov.'28.Guvern Maniu.....	63
-Târguiala portofoliilor.....	63
-Iuliu Maniu -iubit la sate și agrea la orașe.....	64
22.)Armand Călinescu,"Însemnări politice",1916-1939,Humanitas,1990.....	64
▫1928.Ofensiva PNȚ spre putere	64
...Maniu și Mihalache –turneu de conferințe în organizații.....	64
...Madgearu, Răducanu, Popovici turnee diplomatice: Praga, Berlin Paris.....	64
...Național-țărăniștii ardeleni se retrag din Parlament.....	64
▫18 mart'28.Manifestația de la București.....	64
...Se lansează convocarea Adunării la Alba Iulia.....	64
...Național-țărăniștii se retrag din Parlament.....	64
...Titulescu amenință cu demisia.....	64
▫ 6 mai'28.Adunarea de la Alba Iulia.....	65
-Votarea Moțiunii de răsturnare a guvernului.....	65
-Jurământul : luptă până la victorie.....	65
-Maniu hotărăște neatăcarea Bucureștiului.....	65
23.)Nichifor Crainic,"Zile albe,zile negre",Memorii (I),Ed."Gîndirea",Bucur.1991.....	65
▫'29/ '30 Democrația "țărănistă".....	65
/Maniu inovație: ziariști independenți în Parlament.....	65
-Nichifor Crainic :deputat în Parlamentul PNȚ.....	65
-Crainic:democrația = sistem de exploatare a averii statului.....	65
-Crainic: Maniu,nihilist incapabil,pasiv , fricos.....	66
24.)Nae Ionescu "Între ziaristică și filosofie" Editura Timpul,Iași,1996.....	66
▫1 mai '28 Scrisoare deschisă lui Iorga.....	66
▫ 31 ian.'29."Teoreticienii țărănismului ".....	66
-C.Stere –teoretician al PNȚ?.....	66
-Confuzia între poporanism și țărănism.....	67
-Poporanism=adaptarea socialismului la problemele agrare.....	67
-Țărănismul –opus doctrinei social-democrate.....	67
-Stere nu poate fi doctrinar țărănist	67
*Prof.Ralea –înapoia, în marginea țărănismului.....	67
-Doctrina țărănistă trebuie elaborată.....	68
▫14 mai'29."Cuvîntul"-oficios al guvernului ?!.....	68
-"Cuvântul" –o mișcare,nu exponentul unui partid.....	68
-Cuvântul +PNȚ = tovărășie de luptă.....	68
-PNȚ=tipul de partid corespunzător vremurilor actuale.....	68
25)Mircea Vulcănescu , "Nae Ionescu așa cum l-am cunoscut",.....	68
▫Perioada colaborării cu Maniu.....	68
-Aprecia ascensiunea lui Maniu.....	68
-Apropierea de Iorga.....	68

-Autohtonism revoluționar.....	68
-Întoarcerea prințului Carol.....	69
▫Schimbarea de ton și atitudine.....	69
-Maniu :acceptarea compromisului anticarlist.....	69
-Nae – Maniu : prăpastie și adversitate.....	69
-Bonapartism și machiavelism-.....	69
-Aspirație spre dictatură.....	69
-Formalism legal.....	69
-Retro'18 :Maniu la Viena procedeu brumarian.....	69
-Șef de partid –șef de guvern.....	69
26) Mircea Eliade,"Memorii" 1907-1960, Editura Humanitas,1991,1997.....	69
▫nov.'28.Euforia victoriei PNȚ.....	69
27.)GuvernPNȚ-Maniu :Manifest- program către țară, 20 nov.'28.....	70
▫20 nov.Ridicarea stării de asediu.....	70
▫28.nov.Manifestul către țară.....	70
/România-la standarde europene.....	70
/"Guverne de opinie publică".....	70
/Instituțiile fundamentale neatârinate de puterea politică.....	70
-Independența Justiției.....	70
-Ridicarea morală și intelectuală a națiunii,.....	70
▫Încurajarea micii industrii.....	70
-Îngrijirea nevoilor muncitorimii.....	70
/Politica agricolă.specifică unui stat agrar.....	71
▫ Ridicarea restricțiilor : " porți deschise"].....	71
28.)Argetoianu,"Memorii",1930.....	71
▫1-3 mai'30-Congresul PNL: pregătirea debarcării PNȚ.....	71
/Scăderea autorității lui Maniu.....	71
29.)Armd.Călinescu, Însemnări politice , 1916-1939.....	71
▫1930. Restaurația.Carol-Maniu.....	71
30.)Nae Ionescu , "Între ziaristică și filozofie ". Antologie.....	71
▫ 1930.Anul politic Nația care s-a regăsit . ".....	72
/Confiscarea ziarului "Cuvântul".....	72
-Maniu :executor testamentar al lui Brătianu.....	72
-Maniu :dictator de fapt.....	72
/Restaurația = bazele adevăratului stat românesc.....	72
▫Ian1931."Chemăriștii ".....	72
-Maniu și Vaida nu mai reprezintă nimic în Ardealul de azi	72
-Bătrânii sunt "liberalii"Ardealului.....	73
- "Chemăriștii" sunt "țărâniștii" Ardealului.....	73
-Maniu ,Vaida –refuză să se retragă din viațapolitică.....	73
*Notă:Nae Ionescu –aducerea lui Iorga la guvern.....	73
31)I.Pistiner ,Articole despre guvern și PNȚ ,1929,1930.....	73
▫Criza democrației.....	73
▫Criza bugetară.....	73
▫Criza agrară,.....	73
32.)Ilie Moscovici,Articole în rev."Mișcarea Socială " ,1929-1932.....	73
▫1929."Putea să fie democrație...".....	74
-Nu dragostea față de PNȚ, ci ura față de PNL.....	74
-Pe ce se baza această ură ?.....	74
...În Ardeal:.....	74
...În Regat.....	74
-Iuliu Maniu :lipsă de simț democratic și pricepere.....	74
▫Ian.1930."Contrazicerile noastre și dl.prof.Andrei".....	74
-PNȚ= partid de oribilă amestecătură.....	74
▫Mart.'30"Succesul liberal".....	75
-PNȚ: greșeli peste greșeli, prostii peste prostii.....	75

-Nesanctiunea crimei dela Lupeni.....	75
-Legea presei= zugrumarea presei.....	75
♣Apr.'30."Patriotism,alarmism și ...prostie ".....	75
-Eșecul politicii economice PNȚ.....	75
♣iun.'32."Alegeri naționale ,-în criză".....	75
-PNȚ= amestec groaznic de	76
...reacționari puri	76
...stângă cu tendințe bolșevice.....	76
-Retragerea la Bădăcin a lui Maniu.....	76
-Lupta cu camarila prin culise.....	76
33.)Cezar Papacostea , "Ștefan Zeletin, viața și opera", 1935.....	76
♣ Mai'31.Zeletin : tulburat de distrugerea instituțiilor liberale.....	76
-Cea mai smintită guvernare.....	76
-Invazia PNȚ la BNR= act de piraterie politică.....	76
34.A.P.Samson, " <i>Memoriile unui gazetar</i> ", 1927-1937, Cartea Românească, 1979.....	77
♣ PNȚ - ziare și ziariști.....	77
*dr.Blumenfeld - "Scrutator".....	77
/Ziarul "Dreptatea ".....	77
♣Oct.'30 PNȚ-Maniu , guvern G.G.Mironescu.....	78
...GGMironescu : "Bon Bon".....	78
...Maniu, Vaida ,Mihalache.....	78
...Garnitura II a PNȚ.....	78
...Al Vaida Voevod.....	78
...Mihalache.....	78
/'32.Maniu : retragerea la Bădăcin.....	79
/Mai '33.Maniu : la Sovata.....	79
...Primarul Dem.Dobrescu.....	79
...Gr.Iunian.....	80
---Ion Lugoșianu.....	80
35.) Liviu Rebreanu, " <i>Jurnal</i> ", 1927-1940, Ed Minerva, 1984.....	80
♣PNȚ: Scriitori și funcții.....	80
-'28."Consilierul" lui Maniu.....	80
-'30.Director la Național.....	80
-'30.Director la DEP.....	80
-iun.'31.Maniu : retragerea din șefie	81
36.)Al.Vaida Voevod, <i>Memorii</i> , Vol.III, Editura Dacia, 1997.....	81
♣Mișcarea codrenistă.....	81
-1929.Procese contra legionarilor	81
-'32-'33.Vaida - : Codreniștii în Parlament.....	81
-Codreniști parlamentari.....	82
*CZCodreanu.....	82
**Stelescu.....	82
♣'32-'33.Vaida -Codreanu : relație paternă.....	82
-Program politic antisemit ?.....	82
-Regele aprobă programul.....	82
♣Răcirea relației Vaida -Codreanu :.....	82
-Atentatul contra lui C.Angelescu.....	83
-Achitarea lui Besa.....	83
*C.Angelescu.....	83
**Macedonenii : solidaritate de clan.....	83
37.Octavian Goga , Naționalism dezrobitor.Permanența ideii naționale.....	83
I.)1922 Goga.Regionalismul ardelean.....	83
/Partidul Național din Transilvania.....	84
-Antagonism pătimăș față de Vechiul Regat.....	84
...Maniu –Vaida , doctrină regionalistă ?.....	84
-Perpetuarea geografiei de ieri ?!.....	84

-Regionalismul=doctrina neamurilor centrifugale.....	84
-Neputința de a se atașa României	85
-Regionalismul=non possumus.....	85
/1918.Simțiri paralele :țărani / burghezia.....	85
-Psihologia mixturii intelectuale.....	85
-PN R=Corpus Separatum.....	85
/Regionalismul – fenomen universal.....	86
J)1922.Goga.Criza Partidului Național din Ardeal.....	86
În 3 ani, tratative cu 4 partide.....	86
/Eclectismul doctrinar al PNR.....	86
K)1922.Goga.Scăderea de prestigiu a Ardealului.....	86
/ 1919.Iuliu Maniu între legendă și mistificare.....	86
/1921.Opoziția "înăcrită"	87
/1921-'23 Pertractări cu partidele.....	87
/Boicotarea încoronării –eclipsă totală a bunului simț politic.....	87
L)1923 .Încă o dată Alba Iulia.....	87
/1918.Rezoluția de la Alba Iulia.....	88
-Pct.III-port-drapel al minorităților !.....	88
...Rudolf Brandsch.....	88
M)1923.Goga. Partidele politice din Ardeal.....	88
/Paraziții călimarei	88
/Pace și blândețe la Băsești.....	89
/1923.Mentalități politice ardelenesti.....	89
/Sistemul de partide în Ardeal.....	90
-Partidul Național Vaida-Maniu.....	90
A.)1923.Goga.Discurs de recepție în Academia Română:Coșbuc.....	90
-Generație privilegiată.....	90
-Românismul patriarhal ardelenesc.....	90
-Cărturarul ardelean.....	91
-Gheorghe Coșbuc.....	91
B.)1923.Goga.Conferință la Universitatea din Cluj.....	91
-Alma Mater de la Budapesta.....	91
-Ideea națională.....	91
-București:lozinca unirii.....	91
-Războiul Întregirii.....	92
-Dezagregare,oboseală,sleire,ezitare,retorică stearpă.....	92
N)1924.Conștiința de partid în Ardeal.....	92
/Basmul solidarității.....	92
D)1927.Mustul care fierbe.....	92
/Transilvania.....	93
-Pericolele disoluției morale.....	93
-Punte de trecere între trecut și viitor.....	93
E)1927.Grașițele.....	94
/Grașițele istorice lăuntrice.....	94
-Clasa diriguitoare :psihologie de mozaic.....	94
-Masele:mentalitate simplistă.....	94
-"Patul lui Procust"-la conducătorii politici.....	94
O) 1930.A cui e vina ? (I).....	95
/PNȚ = regimul Maniu.....	95
...Cetățeanul mișcat de idealul național.....	95
...Ahtiatul de Occident.....	95
...Epavele vechilor partide.....	95
...Tineri ariviști.....	95
...Pleava subversivă.....	96

Doctrine- programe- fuziuni - dizidențe- sinteze - memorii

Fuziuni.▫**Partidul Național Român** (Iul.Maniu)▫**Partidul Țărănesc** (I.Mihalache)

▫**Grupul takist , ex-conservatori** ▫**Partidul Național** (Iorga, Argetoianu)

▫**Partidul Național Țărănesc.** (Maniu, Mihalache, Vaida, Maniu)

I.Cronologie L.D , privind evoluțiile , pînă la fuziune.

II.Documente programatice. 1918- 1928

1.Partidul Național Român .Documente programatice .

A.Hotărîrile Adunării Naționale de la Alba -Iulia , 18 nov./1 dec. 1918

B Planul de muncă al PNR oct.1919 ?

C.Hotărîrile Congresului PNR , 24 apr. 1920

DProgramul PNR , 24 apr.1920

2.Programul P.N.R. ,29 aprilie 1921

3.Partidul Țărănesc din România. Documente programatice.

A.P.Țărănesc din România, Fondare ,5 dec.1918

// Proces -verbal// expunere- Mihalache //definire a part."țărănesc"/

// Hotărîri // Constituirea PȚ// Programul PȚ //

B. Programul P.Ț, Congresul 20-21 nov.'19.

// România-stat țărănesc // **Lupta de clasă,** în concepția PȚ //

// Ideal social și național // // **Revizuirea constituției // Parlament unicameral**

/ Puterea executivă-regelui // Desființarea Siguranței Generale //

// **Just./ Înv./ Biser. / Armată/ Polit ext. //**

4.Statutele P.Ț , 1921- '25

5.Programul Partidului Țărănesc, (1918), explicat - 1925

6.Fuziunea PNT,Programul PNT. (cf. progr. în 10 puncte din 1924), **10 oct.'26**

Principiile,Programul și Statutul PNT votate la Congresele extraordinare pentru ratificarea fuziunii

7.Pan Halippa,"Partidul Național Țărănesc din Basarabia ", 1905- 1936

8.Teofil Sauciuc -Săveanu,"Național-Țărănismul Bucovinei" 1918-1936

9.Mill.Ionescu-Berbecaru, "Partidul Țărănesc.1879-1918 "

10.N.Iorga , *Scrisoare către Iul.Maniu ,/ Rezerve la fuziune /* 28 sept.1926

11.Const.Argetoianu , *Memorii,Amintiri...* , 1924 - 1926

12.Armand Călinescu, "Însemnări politice", 1916 - 1939

13.Dim.Drăgicescu, "Partide politice și clase sociale",1922

▫ **PNR-ardelenii** // experiență politică defensivă / carență politică constructivă // // conducători / stat major / portrete / portrete : **Maniu, Vaida , M.Popovici, Goldiș //**

▫ **PȚ- țărăniștii antebelici din PNL / PȚ** -"copilul din flori" al PNL // ingratitude și exagerări / liderii țărăniști : ex liberali -ex-conservatori- cîțiva noi //

// Tricefalia șefiei :triumvirat **Stere- Mihalache - Lupu //** **Iunian, Răducanu, Madgearu**

// **Programul PȚ:** exces de zel marxist-țărănist //

14. P.P.Negulescu (PP-Averescu) ,"**Partidele politice**", [1923] , 1926

/ PNR = Partid quasi confesional ; partid regional / PNT = partide de clasă /

15.Cezar Papacostea (P-.P) ,"**Doctrinile și faptele partidelor politice**",1926

/ PNR / PȚ / PNT /

16.Teodor Cudalbu (PNA-Goga) ,"**Scăderile morale ale Part. polit. de astăzi**",1935

/ PNR : "Ardealul ardelenilor ! "

17.Virgil Madgearu (PȚ) , **Doctrina țărănistă,** 21 ian.'23,

18.Mihai Popovici (PNR) , **Solidarismul politic** , 3 iun.1923

19.Ion Răducanu, Socialismul de stat , / intervenționismul / 4 mart. 1923

20.Congresul PNT,Alba Iulia. **Moțiunea,**6 mart.'28

/Guv.PNL= regim ilegal/ anticonstituțional / a sfișiat Hotărîrile de unire /

/tratamentul colonial aplicat provinciilor unite / guvern urzupator / dușman al poporului !

/PNT pretinde Regenței înlăturarea guv / Instalarea guv.PNT, condus de Maniu /

21.Argetoianu,Memorii, PNT : asaltul spre putere , 1928

/ 6 mai'28 -adunarea-congres Alba Iulia // **Argetoianu-Duca-Tătărescu-** contracarare /

/Regența și Vint.Brătianu : rațiunea aducerii la putere a lui Maniu //

/**Guvern Iuliu Maniu** / disensiunea portofoliilor (11 nov.'28) /

22. **Armand Călinescu**, "**Însemnări politice**": **Ofensiva PNT spre putere** , 1928
 23. **Nichifor Crainic**, ["**independent**" , pe listele **PNT** .] : **Democrația "țăranistă"** , 1928
 24. **Nae Ionescu**, **Scrisoare deschisă lui Iorga**, 1 mai.'28
 25. **Mircea Vulcănescu** , **Nae Ionescu -Maniu** , '28-29
 26. **Mircea Eliade**, "**Memorii**" / **Nae Ionescu - euforia de la "Cuvântul"** / , nov.'28
 27. **Guvern Maniu** , **Manifest-program** către țară , 20 nov.'28
 / ridicarea stării de asediu / alegeri libere / reforma administrației /
 / statutul minorităților / politică agrară / "porți deschise" / stabilizare monetară /
 28. **C.Argetoianu**, **Memorii**, 1930
 // mai'30. **Congresul PNL** : răsturnarea gov.Maniu ! //
 // Dificultăți, disensiuni, în guvern și partidul național -țăranesc //
 // 8 iun.'30. **Restaurația .Carol II** .Complicarea vieții politice //
 29. **Armd.Călinescu**, **Însemnări politice** , Restaurația.Carol-Maniu / , 1930
 30. **Nae Ionescu** , "**Între ziaristică și filozofie** "
 "**Chemăriștii** " 12, 14 mai '29; **Anul politic : Nația care s-a regăsit** "
 '1930. **Campanie pro-Carol / Maniu suprimă "Cuvântul"** /
 / Profile: **Maniu Vaida** (ca generație "istorică" , depășită)
 31. **I.Pistiner**, Articol din "**Mișcarea socială**", 1929/30. despre guvern și PNT:
 / **Criza democrației / Criza bugetară / Criza agrară /**
 32. **Ilie Moscovici**, Articole în rev."**Mișcarea Socială** " , 1930-1932
 / '29. Succesul electoral PNT, nu din dragoste , ci din ura antiliberală //
 / **Directivele Moscovei : sprijin, intrarea în PNT, formarea stângii** //
 / '30. Eclecticismul ideologic și politic al PNT : de la ultra -democrați, la fasciști //
 / Greșelile grave în guvernare : **crima de la Lupeni /** neonorarea promisiunilor /
sugrumarea presei (legea alarmismului) / '32 **Retragerile lui Maniu la Bădăcin** //
 33. **Cezar Papacostea** , "**Ștefan Zeletin, viața și opera**", 1935
 Politica de distrugere a guvernării PNT /
 34. **A.P.Samson**, "**Memoriile unui gazetar** " ... 1930- 1933
Portrete politice : Maniu, Vaida, Mihalache, Dem.Dobrescu, Lugosianu
Gazete , gazetari și PNT : Adevărul, Dimineața, Dreptatea , Universul .
 35. **Liviu Rebreanu**, "**Jurnal**", / relațiile cu Maniu / dir la Teatrul Național / '28-31
 36. **Al.Vaida Voevod**, **Memorii**. / **Retrospectivă interbelică** / [1945 ?]
 37. **Octavian Goga** , **Naționalism dezrobitor. Permanența ideii naționale**,
 Editura Albatros, București, 1998.

I. **Cronologie L.D** , privind evoluțiile , pînă la fuziune. (1918-1926)

-1881 - **constituirea PNR. Ardeal.**
 -1 dec. 1918 - **Adunarea națională de la Alba Iulia.**
 -5 dec. 1918 - **bazele P.Ț.**
 -nov. 1919 - **bloc parlamentar, guvern de coaliție(Vaida).**
 -iul.1921 - **unirea PȚ din Vechiul regat și Basarabia.**
 -1921 - **tratative eșuate între PNR și PNL.**
 -Nov. 1921 - **Congresul I P.Ț. .Adoptare program.**
 -Ian.1922 - **Colaborare în alegeri; bătălia "constituțională"**
 -Iun.1922 - **Fuziunea P.Ț. cu PȚ din Bucovina.**
 -Nov. 1922 - **Fuziunea PNR cu P.Conservator Democrat**
 Mutarea sediului de la Cluj la București ;
 -1923 - **Colaborare PNR -PȚ în bătălia constituțională.**
 -1924 - **"opoziția unită "** ;Platforma antiliberală.
 -1924 - **Tratative de fuziune :PȚ (Stere) -PNR (Goldiș)**
 -? iun.1924 - **Semnarea Acordului și Programului în 10 puncte**
Maniu (cu M.Popovici) - Mihalache (cu Madgearu).
 -12 iun.1924 - **C.C.Ex.a PȚ aprobă Programul în 10 puncte și**
Conducerea provizorie a PNT.

-CC.al PNR acceptă fuziunea cu PȚ, fără Stere la conducere.
-16 iun.1924.....-P.Ț basarabean împotriva fuziunii și a condiției Stere.
- 21 iun.1924.....-CCEX al PȚ acceptă moțiunea basarabenilor, incluzându-l pe Stere în conducere.
- Demisia taciștilor din PNR , pe chestia Stere.
- Polemica Stelian Popescu (Universul) – **Lupu (Aurora)** pe chestiunea Stere.
-22 iun.1924-Polemici, tratative, Maniu-Mihalache.
-Congresul PȚ ratifică fuziunea și programul
-Taciștii revin în PNR.
-Congresul PNR ratifică fuziunea.
-1 iul.1924 -Mihalache denunță fuziunea.
-PNR ia act cu regret, menține Programul în 10 puncte.
-oct. 1924 -Congresul PȚ .Modificări de program. atenuarea radicalismelor de stînga.
-1924/ '25 -În urma tratativelor cu **PND (Iorga) și grup Argetoianu** PNR semnează fuziunea, denumirea și programul .
- 8 mart.1925 - Ratificarea fuziunii PNR-PND
Tratative continui PNR - **PȚ**
-dec. 1925 -Criza dinastică .
-4 ian.1926 - Actul de renunțare la Tron a lui Carol.
-Mihalache sprijină hotărîrea Consil de Coroană.
-Maniu, Iorga, Lupu, contra Regentei.
-martie 1926 -Alegeri comunale, legea electorală Averescu.
PȚ respinge legea.;PNR respinge legea.
- 18 mart.1926 -Mihalache întrerupe tratativele cu PNR.
Fruntași ai PNR părăsesc partidul,trecînd la PP-Averescu ;
Părăsesc PNR și o serie de taciști
- apr.1926 - Tensiuni în PNTȚ (Madgearu -Stere), pe problemele radicalismelor de stînga și fuziunea cu PNR.
-? Apr.1926 - Congresul PN R.Apel la fuziune.
- 24 apr.1926 - Delegația permanentă PȚ răspunde pozitiv.
-apr.-mai 1926 -Cartel electoral PȚ- PNR.Amînarea fuziunii după alegeri.
- iulie.1926 - Alegeri.Guv.Averescu
Reîncep tratativele Maniu -Mihalache.-PȚ renunță la Stere;
PNR ,renunță la taciști ; **Iorghiștii sacrificai.**
- 26 sept. 1926 - CCal PȚ : fuziune și Congres (10 oct.);Dr. Lupu se opune.
Deleg.perm.PNR :fuziune și Congres (10 oct.);-Iorga se opune.
-1 oct. 1926 -Iorga se retrage din PNR.
-6 oct.1926 -Argetoianu se retrage din PNR
-10oct. 1926 -Congresul PȚ votează fuziunea la sala "Amiciția"
-Congresul PNR , la sala "Transilvania"
-**Se creează PNTȚ.**
- 17 oct.1926 -Oficiosul"Dreptatea ".
(Cronologia L.D.)

II.Documente programatice. 1918- 1928

1.)Documente ale PNR , 1918-1920

ALBA IULIA,(Tipografia națională, Cluj, 1920)

A. ▣ Hotărîrile Adunării Naționale 1dec.1918 (p.3-6)

B ▣ Planul de muncă al PNR oct.1919 ?

C. ▣ Hotărîrile Congresului din 24 apr. 1920 (p.9-13)

D ▣ Programul partidului, (p.15-30)

A.1918.Hotărârile Adunării Naționale 1dec.1918

-I.Unirea cu România

" I .**Adunarea națională** a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, dunați prin **reprezentanții lor îndreptățiți** la Alba Iulia în ziua de 18 noembrie (1 dec.) 1918, **decretează unirea** acelor Români și a tuturor teritoriilor locuite de dînșii

cu România.

Adunarea națională proclamă în deosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între râurile Murăș, Tisa și Dunăre.

-II.Autonomie provizorie

II.Adunarea națională rezervă teritoriilor sus indicate **autonomie provizorie** , pînă la întrunirea **Constituantei**,aleasă pe baza **votului universal**.

-III.Principii fundamentale

III.În legătură cu aceasta , ca **principii fundamentale** la alcătuirea noului **Stat Român**, Adunarea Națională **proclamă** următoarele :

1.Deplina **libertate națională** pentru toate **popoarele [LD: !?!] conlocuitoare**.

Fiecare popor se va instrui ,administra și judeca în limba sa proprie [LD?!?] ,prin indivizi din sînul său și **fiecare popor va primi drept de reprezentare** în Corpurile legiuitoare și la guvernarea țării,în **proporție cu numărul indivizilor** ce-l alcătuiesc.

2.Egală îndreptățire și deplină **libertate autonomă confesională** pentru toate confesiunile de Stat.

3.Înfăptuirea desăvîrșită a unui **regim curat democratic**, pe toate terenurile vieții publice.

Votul obștesc,direct, egal, secret, pe comune,în mod **proporțional [LD:?!?]** ,pentru **ambele sexe** în vîrstă de **24 de ani [LD?!?]** ,la reprezentarea în comune, județe ori Parlament.

4. Desăvîrșita libertate a presei,asociere și întrunire ,libera propagandă a tuturor gîndurilor omenești.

5. **Reforma agrară radicală**.Se va face conscrierea tuturor proprietăților , în special a proprietăților mari.În baza acestei conscrieri , desființînd fideicomisurile și în temeiul dreptului de a micșora după trebuință latifundiile, i se va face posibil țăranului să-și creeze o proprietate (arător, pășune, pădure) cel puțin atît cît s-o poată munci el și familia lui.Principiul conducător al acestei politici agrare e,pe de o parte, promovarea nivelării sociale , pe de altă parte, potențarea producțiunii.

6. **Muncitorimei** industriale i se asigură aceleași drepturi și avantagii , cari sunt legiferate în cele mai avansate State industriale din Apus.

-IV.Congresul de pace

IV. Adunarea națională dă expresiune dorinței sale , ca **congresul de pace să înfăptuiască comuniunea națiunilor libere** în așa chip , ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se elimine războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale.

-V.Salut Bucovinei

V.Românii adunați în această Adunare națională **salută pe frații lor din Bucovina** ,scăpați de jugul monarhiei austro-ungare și uniți cu țara -mumă România.[**LD nu salută Basarabia**]

VI.Adunarea Națională salută cu iubire și entuziasm **liberarea națiunilor subjgate** pînă azi în **monarhia austro-ungară** anume națiunile :ceho-slovacă, austro-germană, jugoslavă, polonă și ruteană, și hotărăște ca acest salut al său să se aducă la cunoștință tuturor acestor națiuni.

VII .Adunarea națională cu smerenie se închină înaintea **memoriei acelor bravi Români** , cari în acest războiu **și-au vărsat sîngele pentru înfăptuirea idealului nostru**,murind pentru libertatea și unitatea națiunii române.

VIII.Adunarea națională dă expresiune **mulțumirei și admirațiunei** sale tuturor **Puterilor aliate** ,cari prin strălucite lupte purtate cu cerbicie împotriva unui dușman pregătit de multe decenii

pentru război, au scăpat civilizația din ghearele barbariei.

IX: Sfat Național Român

IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor națiunii române din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, Adunarea națională hotărăște instituirea unui mare **Sfat Național Român**, care va avea toată îndreptățirea **să reprezinte națiunea română [LD:?!?] oricând și pretutindeni față de toate națiunile lumii** și să ia toate dispozițiunile pe care le va afla necesare în interesul națiunii."

B 1919. Planul de muncă al Partidului Național Român, oct. 1919

din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș., oct. ? 1919 ? [Tipografia "Libertatea", Orăștie]

▣ Programele din 1848-1918 – parte intergantă

PNR cuprinde în trecutul lui toată lupta pentru libertate națională a poporului din aceste ținuturi. Programele acestui partid s-au modificat în cursul vremii, după împrejurările de viață istorică ale neamului. Cea dintâi codificare a fost la anul 1848 și cea din urmă la Alba-Iulia, la 1918.

În temeiul acestui program, care se va statornici din nou, la Congresul partidului, în legătură cu toate realitățile de viață din țara noastră unită, Planul de muncă se poate fixa pe următoarele:

▣ Politica externă.

O politică de prietenie, în locul înfrîi cu țările cari au ajutat la înfăptuirea României Mari.
/ Unirea tuturor țărilor în Liga Națiunilor / Desarmarea mondială cf. Conferinței de la Paris.

▣ Politica internă

În cuprinsul țării:

/ Naționalizarea [LD:?!?] instituțiilor de stat.

/ Deplina libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare.

/ Egala îndreptățire și deplină libertate confesională [...]

/ Înființarea desăvârșită a unui regim curat -democratic.

/ Dreptul de vot obștesc, pentru cei de 21 de ani;

/ Reformă agrară, așa cum a hotărât Ad.naț. din 1 dec.'18, cuprinsă în Decretul-lege sancționat de MSR Ferdinand, pe urma Hotărârii Marelui Sfat Național.

/ Cultura națională.

-Repararea marilor nedreptăți pe care ni le-au făcut guvernele ungurești și anume: prin naționalizarea [maghiarizarea] tuturor școlilor de stat, de la grădinele de copii, pînă la universitate. **Noua școală românească**, fortificată și lărgită pînă la pretențiile cele mai moderne, să purifice cu un zel neadormit urmele unei culturi străine de firea noastră și să întremeze sufletul românesc, cu o **cultură românească și latină** școli de utilitate practică, populară (agricole, comerciale, industriale, miniere etc. organizarea teatrului și operei române; înființarea unei Academii de muzică și artă, de balet, orchestră simfonică; Muzeu, galerii, expoziții;

Învățămînt gratuit și liber pentru toți cetățenii;

Toate, fără a împiedica dezvoltarea culturală a popoarelor conlocuitoare.

/ În administrație

Deodată cu organizarea statului român întregit și elaborarea Constituției României mari, desființarea autonomiilor provinciale.

Descentralizarea administrativă, printr-un sistem unitar, pentru cele 4 teritorii de drept ale României întregite, introducînd toate elementele democratice salutare, împrumutate de la statele civilizate;

Reforma legii municipale și comunale pe baza sufragiului universal;

Reformarea Serviciului de Siguranță , a polițiilor, a jandarmeriei;
/Ocrotirea neamului.reforma sanitară
combaterea bolilor contagioase sau cronice, și a mortalității infantile;
ocrotirea văduvelor, orfanilor , invalizilor dde război;
Justiție / Finanțe / Poștă, telegraf , telefon / Comunicații, căi ferate, navigație / Agricultură /
Comerț / Industrie / Propagandă /

C.1920.Rezoluția Congresului PNR, 24 aprilie.

-Hotărârea de la Alba Iulia(1918)-profesiune politică a PNR

[LD:Primul pas negândit al ardelenilor.De la crearea Consiliului Dirigent și acest congres ,
a început **confiscarea Hotărârii de la Alba Iulia**- care a fost a tuturor românilor –**de către PNR –Maniu** ,prelungind o situație firească până la 1918 ,dar devenită anacronică în noile condiții ,**obstaculând opțiunile pentru alte partide** (cu doctrine diferite sau cu nucleu în România Mare sau în celelate provincii unite)

Punctul 2 al programului, prevedea chiar menținerea "nealterată" a partidului , și interzicea fuziunii cu alte partide, admitând doar colaborări condiționate .

În schimb, **pretinde adopatarea acestui program la nivelul întregii României.**

Acest act va avea consecințe nefaste în construirea sistemului de partide ,în primul deceniu al României Întregite El va fi complicat, de sigur,și de reacția altor partide , și de orgoliile unor personalități marcante din Ardeal sau Vechiul Regat]

Congresul PNR ținut la Alba Iulia, **aderă cu credință la Hotărârile marelui Adunări Naționale** de la 1 dec. 1918, care conțin **profesiunea politică a PNR** și **baza acțiunii sale la nivelul întregii României**, declară :

-Consacrarea lui Maniu ca șef PNR

1.Că ia în deplină aprobare act de **magistralul expozeu făcut de președintele dr. Iuliu Maniu** , și decide ca acest expozeu **să fie răspândit pe întreg teritoriul României.**

Exprimă recunoștința față de președ. partidului , pentru munca neobosită la conducerea partidului.

-Extinderea PNR pe țară, fără fuziuni

2."**Susține nealterată organizația sa de partid** , avînd **să o extindă asupra întregului teritoriu al României Întregite, fără a fuziona cu nici unul din partidele țării**, autorizînd comitetul executiv ca , pentru afirmarea principiilor sale în viața și guvernarea țării , să intre atît în afară cît și în parlament ,**în colaborare cu astfel de partide democratice** ,ale căror principii politice sunt în congruență cu programul PNR,al căror plan de muncă și mod de a lucra corespund vederilor partidului și intereselor țării și a căror conducere oferă garanții suficiente că reprezintă cu devotament și convingere acele principii."

-Greșelile guvernului : lupta între frați

3."**Că actualul guvern** , părăsind calea constituționalismului, introducînd la timp inoportun **lupta între frați**, și constatînd aceasta cu părere de rău ,se vede silit a primi lupta care i se impune."
Își ridică glasul contra guvernării prin decrete-legi.

-Combaterea separatismelor

4.Că **ține cu sfințenie la unirea națională și politică** a întregului neam românesc într-un singur stat unitar, gata de a colabora pe toate terenele la desăvîrșirea unificării naționale politice prin legi speciale , pentru toate ramurile vieții publice [...] care de acum înainte , pentru vecie , alcătuiesc România nouă și unitară.

Prin urmare, combate orice tendințe de separatism cît și acele **improvizații pripite de guvernămînt** cari, în afară de calea indicată prin continuitatea de drept ,**nesocotind dezvoltarea istorică** și împrejurările deosebite din singuraticile părți,sunt proprii a produce sguduiri serioase. "

5. Că ține fără șovăire la **dreptul națiunii române asupra întregului teritoriu locuit de Români**, în deosebi a Banatului întreg și a părților maramureșene, avizînd la sprijinul puternicilor noștri aliați , cît și la cumiștenia vecinilor noștri [...] că o deosebită preocupare va fi pentru soarta românilor rămași în afara granzelor Regatului.

6. Că aprobă activitatea politică a C.Ex. al partidului , a foștilor senatori și deputați, **luînd act cu însuflețire de înarticulară în lege a unirii tuturor provinciilor românești** în statul național unitar român.

7. Că aprobă activitatea de guvernămînt a **Cabinetului Vaida-Voevod**, atît în politica internă cît și în cea externă. **Mulțamește Consiliului Dirigent**, pentru activitatea de înstăpînire a organizațiunii românești în Ardeal, Banat și părțile ungurene.

8. Recunoștință puterilor aliate și asociate pentru recunoașterea **unirii Basarabiei cu România**;

9. Mulțumește C.Ex. pentru activitate ... de la 1 dec 1918 ...

D.1920. Programul de muncă al PNR , Congresul din 24 apr.1920

PNR își întinde organizația politică asupra întregului teritoriu al României Mari, avînd de bază Hotărîrile de la Alba Iulia , și ca prim postulat , desăvîrșirea unirii.

Cap. I

«Politica externă.

/Soluționarea diferendelor între popoare , numai pe cale pașnică, prin supunerea judecății Societății națiunilor.[...]

Cap. II

«Politica internă.

/Pornind de la principiile suveranității naționale, fixat în Constituția statului român, PNR pretinde revizuirea Constituției , în conformitate cu stările de fapt și cu principiile adevăratului parlamentarism.

/ PNR cere unificarea treptată și sistematică a întregii legislații ;

/PNR dorește primenirea corpului nostru diplomatic ;

/ Respectarea angajamentelor internaționale și hotărîrile Ad. de la Alba Iulia, privind minoritățile .Cap. III

/ Reforma agrară

/ " Pornind de la principiul ca pămîntul să ajungă în mîna celor care-l cultivă, cu excluderea oricărei rente fără muncă,

și ținînd seama și de cerințele unei sănătoase nivelări sociale ca și de promovarea producției naționale,

va veghea ca Legea agrară pentru Basarabia și Decretul-lege pentru Ardeal și Bucovina, să fie executate legal și drept.

/ Partidul nu admite schimbări în dezavantajul țărănimii în Bucovina , și pretinde o nouă lege **[L.D. Atenție !]** de expropriere și împroprietărire pentru Vechiul Regat. **[!?!]**

Capitolul IV

/ Reforma electorală.

/ Lege unitară , pe baza votului universal, direct, secret și proporțional.

/ Drept de vot și pentru femei. **[L.D Atenție !]**

/ Legiferarea legii , după reforma administrativă.

Capit. V.

/ Reforma administrativă.

/ Unificare și descentralizare.

Capit. VI

/ Refacerea economică.

/ PNR pretinde întreg concursul statului la refacerea și consolidarea economiei țării, cere intervenția statului pentru reconstituirea regiunilor distruse de război, despăgubirea păgubiților.

/ Libertatea comerțului ;

/ Naționalizarea industriei ;

/ Protejarea de către stat a inițiativei particulare ;

/ Puternic sistem de cooperative la sate și orașe ;

Capit. VII

/Reforma financiară.

/ PNR pretinde unificarea echitabilă a monedei ;

/ " " unificarea sistemelor de impozite ;

/ Sporirea taxelor pe obiectele de de lux;

/ Confiscarea averilor de război , făcute prin fraudă și abuz;

/ Controlul periodic al averii funcționarilor publici ;

/ Reforma BNR

Capit. VIII

/Reforma Justiției

/ Unificarea codurilor și a procedurii ;

/ Radicala reformare a Codului penal ;

Capit. IX

/Ocrotirea socială

/ Concursul statului la organizarea și consolidarea instituțiilor sociale.

/Reglementarea regimului muncii, ca în țările democratice occidentale ;

/ Reglementarea dreptului de grevă ; arbitrajul dintre patron și muncitor ;

/ Reforma muncii -prin echilibrarea justă între capital și muncă și participarea muncitorului la beneficii ;

/ Largă protecție a copiilor, văduvelor, orfanilor, invalizilor... după modelele statelor democratice apusene ;

Capit.X

/Reforma școlară

/ Radicala reformă a învățământului de toate gradele ;

/ Pregătirea unui corp didactic corespunzător ;

/ Dezvoltarea școlii populare , pentru plugari ;

/ Școli industriale, comerciale, după model apusean ;

Capit.X

/Reforma bisericească .

/ PNR pretinde ca statul să recunoască feicăruia cetățean deplina libertate de conștiință

/ Cere deplina autonomie a confesiunilor ;

Capit.XII Comunicațiile / capit.XIII Propaganda în străinătate .ș.a ș.a

2.1921.Programul P.N.R. ,29 aprilie

("Patria",29 apr.1921 Cf.Documentar ISISP,L.D.,p.327-333]

[LD:Programul este expus nu sub forma unei platforme de partid,ci sub forma unor pretenții indiscutabile, cuprinse în formula "**pretinde**" sau "**cere**"

Văd în acest limbaj o **prelungire a comportamentului PNR** față de Curtea de la Viena sau Budapesta,și nu o platformă de luptă politică încadrată în sistemul democratic al României
Întregite Prin **pretenția ca Hotărârea de la Alba Iulia** (1dec.'18)să devină o "**Magna Carta**" a

întregii națiuni, **unirea tuturor provinciilor parcă s-ar fi făcut în jurul Ardealului** (care pune condiții de admitere) **și nu cu Regatul Român** (stat liber, independent, organizat)
Sunt conștientă că-mi atrag mânia tuturor ardelenilor, dar aceste greșeli în politica PNR ,
devenite obsesii la Iuliu Maniu, trebuie clarificate]

▪Desăvârșirea unirii prin legiferare

PNR își întinde organizația politică asupra întregului teritoriu al României Mari, avînd la bază **Hotărîrile dela Alba Iulia** ,și ca postulat politic ,**desăvîrșirea unirii**.
PNR va lupta ca această realizare să se facă **prin legiferare**, care va avea la temelie următoarele **principii democratice, naționale și sociale** :

Cap.I În politica externă.

- Rezolvarea diferendelor prin Liga Națiunilor ;
- Armonizarea cu marile democrații occidentale ;
- Război, numai în caz de legitimă apărare ;
- Raporturi de prietenie cu statele învecinate ;

Cap.II În politica internă.

Pornind dela principiul suveranității naționale, fixat în Constituția statului român, în înțelesul căruia toate puterile emană dela națiune,

-Revizuirea Constituției

/PNR **pretinde revizuirea Constituției**, în conformitate cu stările de fapt, și în special cu principiile adevăratului parlamentarism.

-Unificarea legislației

/PNR **cere unificarea treptată și sistematică a întregii legislații** din România, ținînd seama de **dezvoltarea istorică din diferite provincii** .
PNR **pretinde** înființarea unei Comisii speciale juridice în acest scop.

-Respectarea angajamentelor față de minorități

În privința minorităților din țară, PNR **pretinde respectarea** angajamentelor internaționale depuse **și în programul dela Alba Iulia**.

Cap.III Reforma agrară .

-Ardeal, Bucovina și Basarabia –legile executate legal și drept

/PNR va veghea ca **Legea agrară pentru Basarabia și Decretul-lege pentru Ardeal și Bucovina, să fie executat legal și drept**.
PNR **nu admite** modificări în detrimentul țărănimii la legile din noile provincii.

-Vechiul Regat – o nouă lege de expropriere

/PNR **pretinde** alcătuirea unei noi **legi de expropriere pentru Vechiul Regat**, ținîndu-se seama de **nevoile reale ale țărănimii** și de **legiferarea din provinciile dezrobite**.
/PNR **pretinde** înființarea necondiționată de izlazuri și păduri comunale.

Capit.IV Reforma electorală.

-Pe baza principiilor din Hot.de la Alba Iulia

/PNR **cere o lege unitară de reformă electorală** pe baza **votului obștesc, egal, secret, obligatoriu, cu reprezentare proporțională**.
/Pe baza principiilor fixate în programul dela Alba Iulia, PNR **pretinde** ca dreptul de vot să se acorde **și femeilor**.

Cap.V-XIII.Reforma : administrativă,economică,financiară,justiție,școală ,biserică

Cap.V Reforma administrativă Capit VI Reforma economică
Cap.VII Reforma financiară Capit VIII Reforma în Justiție.
Cap.IX Ocrotirea socială Capit.X Reforma școlară
Cap.XI Reforma bisericească Capit.XII Mijloacele de comunic.
Cap.XIII Propaganda în țară și străinătate.
(vezi la fișierele : **Justiție, Proletariat, Biserică, Școală**)
Programul PNR / apr. ' 21

3.)Documente programatice ale Partidului Țărănesc

A.Partidul Ț, fondare, 5 dec.1918.

("Țară Nouă",29 iunie 1919 cf.Documentar ISISP , p.301-327)

// Procesul verbal de constituire // expunere-I.Mihalache //definire a part."țărănesc" :
să scoată țărani de sub infl. bolșevismului și a part.boierești /

// Hotărâri // Constituirea PȚ// Programul PȚ // Semnează 160 preoți, înv. și săteni //

[LD:citesc ,recitesc , și este greu să înțeleg exact ce s-a dorit cu ocazia acestei întruniri.

Dacă ar fi rămas un simplu proces-verbal... la un cerc învățătoresc , mergea.

Dar cred că el a devenit "document" de fondare după ce partidul a pornit efectiv la acțiune.

Nu vreau să despic firu-n patru]

≈5 dec.'18.Procesul verbal de creare

Astăzi,5 dec.1918,

Subsemnații **săteni,preoți și învățători**,convocați pentru a ne consfătui asupra atitudinii politice ce trebuie să ia țărănimea în actualele împrejurări politice,și în fața **alegerilor pentru Constituantă**,ne-am adunat în localul din **str.Lipscani,80,București**,am ascultat expunerea dlui **înv.I.Mihalache**.

/La ordinea de zi: **definiția de partid țărănesc** ,necesitate și oportunitate ;programul partidului ;biroul de propagandă; alegerile;

Au luat cuvîntul :St.Morărescu-Vlașca,**dr.Ionescu Borbecaru-Olt**,Popescu Răcari-Dîmbovița, Niculescu Amara-lalomița,ș.a.

/Au rezultat următoarele hotărâri :

-Țărănimea organizată politicește

1).Declarăm că ,față de unele începuturi făcute în unele județe, ne constituim în partid țărănesc.

" Înțelegem prin partid țărănesc ,un partid nou,cu **structură socială țărănească**, țărănimea organizată politicește.

Cu program care să fie expresia nevoilor ei ,văzute în lumina timpului și potrivit cerințelor neamului românesc unit.

Partid nou,cu moravuri noi politice,-care nu exclude ci din contră solicită colaborarea cu muncitorii orașelor,și cheamă la conducere pe intelectualii neînregimentați în vechile partide oligarhice.

Numele definitiv al partidului se va da la congresul alcătuit din toate aceste elemente.

-Instrument împotriva bolșevismului și al partidelor boierești

2) Partidul țărănesc îl socotim necesar și la timp.

a)Ca singurul **instrument politic** care garantează țărânimii împlinirea întregă și nefățărnică a tuturor nevoilor ei materiale și sufletești,participînd direct și activ la rezolvarea acestor nevoi.

b)Ca **mijloc de a o feri** ,pe de o parte,**de bolșevism**,pe de altă parte,**de soarta de zestre guvernamentală** ,ce vor să-i păstreze **partidele boierești [LD !]**

c)Ca mijloc de a mări încrederea țărânimii române din țările surori unite în România,care văd **pericolul domniei boierești. [LD !]**

d)Ca o garanție a grabnicii și sigurei curățiri a moravurilor rele,adînc înrădăcinate în partidele

politice.

/Programul Partidului

3) Programul partidului va cuprinde **realizarea integrală a aspirațiilor și nevoilor țărânilor române:**

-Toate moșiile în mâinile țăranilor

a) **intrarea tuturor moșiilor [LD!] în mâinile țăranilor** care le muncesc, pe prețuri care nu le depășesc posibilitățile.

b) restabilirea vechilor drepturi ale țăranilor la **păduri și islazuri.**

c) Subsolvul, proprietatea statului: minele, cărbuni, sare, păcură, etc.

[...]

9) **Înlocuirea jandarmeriei.** [...]

-Justificarea averilor

11) Legea pentru **justificarea averilor funcțiilor publice**, și acele făcute în război
Urmează semnătura a peste 160 de săteni, preoți, învățători.

P.T./ '5 dec.'18

B) Nov.'21. Proiectul de Program al P.Ț, Congres 20-21 nov.'21 ,

(Broșură apărută la editura "Viața Românească", 1921)

[documentar ISISP, L.D., p.303-333)

Proiectul trebuia să fie răspândit în toate organizațiile partidului, citit și explicat țăranilor, făcut observații, dezbătut în județe, definitivat și votat la Congresul din nov. 1922.

Programul P.Ț.

/Clasele muncitoare –în ordinea istorică adusă de război

[LD: Ce putea fi "**îndreptățirea istorică**" care a dus la **prăbușirea stăpânirii capitaliste** și ridicarea în "**ordinea istorică**" a **claselor muncitoare** decât **Rusia bolșevică** din acel moment ?

Ce putea fi acel "**stat țărănesc desăvârșit**" -în rânduiala politic-socială -decât **o formulă bolșevică aplicată României** ? La simplismul formulărilor din program, nu se puteau aduce decât argumente și contraargumente simpliste. De aceea s-a legat de gâtul țărăniștilor **talanca "bolșevică"**, pe care unii chiar au purtat-o, iar alții s-au străduit s-o înlocuiască cu altceva.

Dar începuturile programatice așa au fost]

"**Imperialismul capitalist**, a ajuns la **stăpânirea lumii**[...] s-a dovedit **neputincios** să asigure omenirii o muncă pașnică[...] Astfel **se prăbușește însăși îndreptățirea istorică a stăpânirii capitaliste**[...] Această **sarcină** cade asupra **claselor muncitoare**, care, în ordinea istorică, adusă de războiul lumii, **înfățișează interesele obștești ale lumii.**

Programul P.Ț.:

«România = "stat țărănesc desăvârșit"

"Destinul a voit ca, în acest moment, **neamul românesc să fi realizat unitatea sa**, și să fie chemat să **să-și clădească rânduiala politică -socială.**

Statul românesc nu poate fi decât un stat țărănesc, pentru că **poporul român este un popor de țărani**, iar munca lor, face cu putință întreaga noastră viață economică.

[...] **locul României în mijlocul altor nații, menirea ei în istorie, și chiar viitorul ei de stat și de neam, vor atârna de măsura în care ea va ști să se întruchipeze ca stat țărănesc cel mai desăvârșit.**" (vezi pe larg fișier Țărănism)

-Locul P.T. în sistemul de partid : între stânga și dreapta

/Hotarele dintre P.Ț. și celelalte partide politice, sînt astfel bine luminate:

de cele de stînga (socialiștii de toate felurile), îi poate despărți **felul de luptă și programul** .

De cele de dreapta (partidele stăpînirii de tot felul ,a capitalului)îi desparte dorința nemărturisită a acestora de a despoia munca de tot felul,și alcătuirea lor din **oameni deprinși să trăiască din munca obștească.**

-Lupta de clasă:cu târguială,cu cumiņtenie

[LD: trebuie remarcată străduința țărăniștilor de a da o **altă definiere luptei de clasă** ,peste care , atît în epocă ,cât și în istoriile ulterioare ,s-a trecut .

Pentru că ei au vorbit de "*lămurirea* " acestor clase ,de "*tocmeala*" între ele, pentru a scuti omenirea de "*încăerări primejdioase*" Pentru că ei au condiționat "*chipul luptei de clasă*", de –mare atenție – "*cumiņtenia claselor care se luptă*"

În aceste formulări ,parcă se simte picurată toată **măsura înțeleaptă** (alții ar spune "viclenia" ;alții ar spune "pilduitul"; alți chiar "bate șeaua să priceapă măgarul") **a țaranului român .]**

"Acest fel de a fi al P.Ț.îl silesc să spună fățiș și **gîndul lui față de "lupta de clasă".**

Ca orice partid muncitoresc ,**partidul nu-și poate îngădui fățarnicia față de ce este.**

Partidele boierești , ne învinuiesc că noi ne ținem de lupta de clasă,care ar stîrni ura dintre oameni.P.Ț **răspunde așa:**

"Partidul conservator,a ieșit din înțelegerea dintre proprietarii mari,ca să-și asigure **despoierea muncii țaranilor** de pe moșiile boierești .Așa dar **P.C. s-a înjghebat pe ideea luptei de clasă.**

Partidul Liberal a ieșit din **înțelegerea celor cu bani mulți**,din care mulți au cumpărat moșii,ca să-și asigure **despoierea muncii orășenești și țărănești.**

Deci temeiul P.L.stă tot **pe lupta clasei capitaliste,contra întregii clase muncitoare.**

Aceste două pilde sînt deajuns pentru a arăta că **lupta de clasă nu-i născocirea P.Ț.**

Numai lupta de clasă arată ce putere are o clasă față de celelalte.

Lămurirea acestor puteri,duce la o **tocmeală între ele,și scutește omenirea de încăerări primejdioase și păgubitoare.**

Chipul luptei de clasă,va atîrna de cumiņtenia claselor care se luptă"

«Democrația țărănească

Deși P.Ț.primește ideea luptei de clasă,**el slujește ideea națională,pe temelia unei puternice democrații țărănești :**

-Constituția? –revizuire

(Vezi fișier Constituție)

-Parlamentul?–unicameral

(Vezi fișier Parlament)

-Puterea executivă?–Regelui

(vezi fișier Monarhie)

-Administrație publică?-nouă lege administrativă

-Poliția ? desființarea Serviciului de Siguranță ;

« Justiția -judecător unic;comisii de împăciuire;inamovibilitate;ș.a.m.d.

«Învățămintul «Biserica «Armata (vezi fișier Armată)«Politică externă

Programul PȚ/ 20-21 nov.'21

4.)Statutele Partidului Țărănesc (1922-1924-1925)

[LD:ca organe de conducere , "**sfaturile** " acestea comunale, județene,parlamentare sunt de sorginte basarabenească ,respectiv rusească (narodnică sau bolșevică)sau arhaică ?

Nu știu.Semnificativ este că ,prin aceste "neoșisme",se dorea despărțirea de terminologia

modernă(nicidecum capitalistă sau moșierească) În rest , mici precizări semnificative pe care le voi nota în subtitluri .]

Cap.I despre membri

Art. 1. Sunt membri ai PȚ ,acei cetățeni români care declară că primesc principiile , programul și regulamentul partidului; se obligă a respecta disciplina de partid și hotărârile Congreselor, sfaturilor și comitetelor, Precum și să plătească regulat cotizațiile și contribuțiile statutare. [...]

Cap. II Organizarea partidului

Cap. III Organizația locală.

Art. 6 .Totalitatea membrilor unei organizații locale ,constituie "Sfatul local"[...]

Art. 7.Ședința ordinară anuală se ține în sărbătorile Crăciunului [...]

Art. 10. Atribuțiile comitetului local sunt :

- a)propagă programul și ideile partidului în localitate ,recrutînd cît mai mulți aderenți convinși
- b)întemeiază în localitate "Casa Partidului " , club cu bibliotecă, casă de cetire,a organiza șezători, festivaluri etc.

Cap. VIII Alegeri, Sfatul parlamentar.

Art. 63.Fixarea candidaturilor se face de sfatul județean anume convocat, și lista trebuie supusă ratificării Comitetului provincial [...]

Se lasă la dispoziția C.C.Ex. cel puțin 1 loc pentru fiecare județ (care au cca 10 parlamentari) sau 2 locuri (care au peste 10) .[...]

-Mandatele parlamentare aparțin partidului

Art. 64.Mandatele de deputat și senator **se socotesc ca aparținînd partidului** ; în acest scop, toți **candidații sunt datori a da declarații scrise că țin mandatele** ce vor obține **la dispoziția exclusivă a partidului**. [...]

Art. 67.Toți aleșii PȚ , alcătuiesc **Sfatul parlamentar** care lucrează în acord cu **CCExecutiv** al partidului, și după dispozițiile acestuia.

-Ratificarea statutului:congresele de la Iași('22),București('24)

Art. 70.Aceste statute au fost votate la **Congresul general de la Iași**(28 noiembrie 1922) și modificate la **Congresul general de la București** (27 oct.'24)

Ele intră în vigoare de la 1 ian.1925 .

(Din Statutele PȚ)

5.)Oct.1924.Programul Partidului Țărănesc

(Broșură, Tip."Reforma Socială " , București, [1925], p.6-27

[LD:Este programul adoptat la **Congresul PȚ** din oct.1924,după suspendatele tratative cu PNR pentru fuziune,perioadă în care s-a discutat foarte mult chestiunile doctrinare și de programe. Față de proiectul din 1921,programul este curățit de radicalismele marxizante; este mai articulat, completat,argumentat

Partidul este "**țărănesc**" dar are în vedere **ridicarea unei clase mijlocii țărănești** (cum se spune acum "fermieri", o burghezie mijlocie rurală)

Ascuțișul de clasă este îndreptat împotriva marilor proprietari (prin limitarea moșiilor) și a capitaliștilor (industriali-bancari).Politic, împotriva PNL .

Cu mici retușuri operate la fuziunea cu PNR (1926) , programul acesta va fi susținut și aplicat în **prima guvernare național-țărănistă** (1928-1931) constituind "platforma" Ion Mihalache .

Eșecul guvernării (sau ghinionul crizei economice) a compromis rețeta "Stat țărănist", transformându-se în "ceva" niciodată pe deplin articulat sau coerent .]

Începuturi istorice: Vechiul regat, Basarabia

Lămurire (p.5-6)

P.Ț din Vechiul Regat a luat naștere în **5/18 decembrie 1918**, cu un scurt program.

Înainte de război, **Constantin Dobrescu Argeș** a încercat să creeze un P.Ț., ajutat de cei mai buni învățători și preoți din țară, și de câțiva țărani luminați. Nu a reușit, datorită lipsei de drepturi politice pentru țărani. **Dobrescu Argeș a căzut zdrobit de P.L.**, în frunte cu Brătianu și Sturdza. După război, P.Ț a izbucnit din toate părțile țării.

P.Ț. basarabean s-a creat în 1917

▣ **Programul P.Ț.**

[L.D. lipsă câteva pag. din xerox, deci incompletă introducerea]

I Constituția

II Puterea legiuitoare

P-Ț. urmărește ca "puterile țării" să izvorască din "voința națiunii". (cf. Constituției)

/ Dreptul de vot egal, direct, secret și obligator, oricărui cetățean major, bărbat sau femeie, cu reprezentare proporțională.

-Desființarea Senatului

[LD:aceasta va fi una din marotele principale ale lui Mihalache]

/ Crede de prisos Senatul și cere o singură Cameră.

-"Sfat profesional" ales de corporațiile profesionale

[LD: pentru această formulă Mihalache va fi suspectat de "contagiuni" fasciste mussoliniene.

Nu știu întrucât formula i-a aparținut sau a fost o imitație, pe discutatul program corporatist lansat de Manoiescu (implicat și el în diverse trative cu PNR și PNȚ)]

/"**Sfat economic și profesional**"(în locul Senatului) , ales de "corporațiile profesionale " , care să-și dea părerea la alcătuirea legilor.

/Dreptul la plebiscit, în cazuri deosebite.

III Puterea executivă - Guvernul

1.Regele –domnește , nu guvernează

[LD: față de programul din 1921, o mică aliniere la curente politice din epocă]

Regele trebuie ferit de luptele politice și de patimile de partid.

Drepturile regale vor fi prevăzute în Constituție, încît guvernele țării să nu fie bănuite că ar fi "guverne personale ale regelui."**Regele să domnească și nu să guverneze.**

Numai parlamentul va putea hotărî declararea războiului și păcii.

2.Administrația publică.Administrarea cetățenilor pri ei înșiși.

Poliție - în locul Siguranței și a jandarmilor rurali

3. Poliția. În locul "poliției secrete" și a "jandarmilor rurali"

-care sunt uneltele claselor conducătoare împotriva libertăților cetățenești ale claselor muncitoare
- se va organiza o nouă poliție pusă la dispoziția autorităților locale alese de cetățeni.

.IV.Puterea judecătorească

Justiția țării va trebui să fie : Grabnică , cu jurați comunali aleși ; Nepărtinitoare (cu scoaterea judecătorilor de sub influența politică) Populară, în concordanță cu ideile timpului și cu viața nouă; Tribunalele excepționale , desființate;

V.Programul economic.

/ Se vor urmări : sporirea producției Țării și ridicarea claselor muncitoare și producătoare;

/ Interesele agriculturii nu vor mai fi supuse unei industrii forțate și pipernicite, care nu folosesc

decît la o ceată de politiciani.

-Lege agrară: transformarea moşiei în mică proprietate

P.Ț își propune **o lege agrară pentru transformarea moşiei speculatoare în mică proprietate**

-țărănească. Pămîntul trece în mîna celor ce-l muncesc.

Program PȚ / 1918 ? 1925 ?/

▣ Programul agrar al P.Ț. (1924)

(p. 12- 16)

[LD:este un program detaliat cu care se va urmări sprijinirea unei **clase mijlocii rurale** ,pe de o parte ,prin preconizarea unei **noi exproprieri**, pe de altă parte ,prin **înghițirea proprietăților "pitice"**(contravenind legilor împrumutării) care ,legislativ, va primi consacarea prin **legea circulației bunurilor**. Pe aceeași linie, "cooperativizarea " forestieră și piscicolă , viza aceleași țeluri.Deci nu se poate spune că programul nu era radical și țărănist .După cum nu se poate sounce că nu ar fi fost pe placul țărănimii (baza electoratului românesc), ceea ce va explica creșterea curentului țărănist.]

▣ Transformarea marii proprietăți în mică proprietate liberă.

I Legiuri rînduite a înlesni și desăvîrși **transformarea marii proprietăți** bazată pe exploatare de brațe de muncă ,**în mică proprietate liberă**, integrată, bazată pe muncă și cooperație.

/Exproprieri de moșii și păduri

1.Legiuri constituționale :Exproprierea totală a moșiilor cultivabile arendate ;

Lărgirea exproprierii : de la 100 ha în sus, la moșiile cultivate de proprietar, cu excepția fermelor ;peste 250 ha (unde este populație rară) ;peste 500 ha(în regiunile de colonizare) ;

Păduri comunale , prin exproprierea pădurilor de peste 100 ha.Izlazuri sătești

2. Legiuri morale.Revizuirea legii Garoflid, cu înlăturarea abuzurilor.

/Împiedicarea refacerii proprietății mari

/Măsuri pentru dispariția proprietății "pitice"

3. Legi cu caracter normal.

Dreptul de preemțiune a statului , cu înlăturarea samsarilor ;**Împiedicarea refacerii proprietăților mari**; Măsuri pentru **dispariția proprietății pitice**, pentru a încuraja proprietatea solidă.

/Libertatea circulației pămînturilor

Libertatea circulației pămîntului dat țăranului, în scopul **selecționării naturale a plugarilor serioși**.

II .Legiuri care să consolideze juridicește mica proprietate.

Cadastru, cărți funduare ,etc.

/Reorganizarea Cooperăției

III.Legiuri menite a asigura producțiunea.

Cooperația reorganizată fundamental,pe bază de autonomie și credit suficient;

a), b), c)

Se va încuraja sindicalizarea agricultorilor mici, se vor organiza camerele agricole.

/ Educație agricolă

3. Educația agricolă (școli, ferme model, stațiuni etc.)

IV Reforme complimentare

/Cooperative forestiere (în locul celor capitaliste)

Reorganizarea exploatării pădurilor .
Industria lemnului, încredințată cooperativelor de muncă (în locul Soc. forestiere capitaliste)
Păduri comunale, exploatate rațional ;

/Reorganizarea obștiilor moșnenești

Reorganizarea obștiilor moșnenești ;
Revizuirea codului silvic ;
Administrarea și ameliorarea pădurilor comunale ;

/ Cooperative piscicole (în locul pescăritului capitalist)

Reorganizarea pe baze cooperative a exploatării peștelui, pentru întărirea clasei pescarilor
Exploatarea capitalistă, doar pe mare...
Reorganizarea Ministerului Domeniilor.

Program industrial al P.Ț.

(p. 16- 17)

/Încurajarea industriei țărănești

/ În primul rînd , **se va încuraja și organiza industria țărănească** , folosindu-se îndemînarea artistică, timpul liber, puterea de mișcare a apelor, organizarea cooperativă.

/Reorganizarea industriei energetice

/Se va organiza , în mod înțeleptesc și economic,**industria izvoarelor de putere** (energie, petrol, cărbune, gaze naturale),**în folosul tuturor**, nu a cîtorva capitliști ;

/Încurajarea industriei autohtone

/Se va încuraja industria mare , care are temei în țară , nu industriile politice;
Transporturile C omerțul

Program social al PȚ

(p. 20-23)

/Proletariatul agricol: împins spre meserii și industrie

/Prin programul P.Ț.**se va înlătura acel proletariat agricol.**

Brațele țărănești care prisosesc, **se vor împinge către meserii și industrie.**

Regimul proprietății

[LD:atenție la logica țărănistă : țăranilor să li se asigure proprietatea pămîntului , iar muncitorilor proprietatea mijloacelor de producție ! Cu precizarea expresă : "**partidul țărănesc nu se opune socializării** " atunci cînd muncitorimea se va dovedi coaptă]

/ Țăranii –proprietatea particulară a pămîntului.

/Muncitorii-stăpînire a mijloacelor de producție

"Țăranii,muncitori pe pămîntul lor propriu ,vor avea aceiași dușmani ca și muncitorii din ateliere , anume : clasa capitalistă bancară.

/ "P.Ț. , punînd pe **țărani în stăpînirea mijloacelor de producție** agricolă [...]

va ajuta ca și **muncitorii din fabrici să intre în stăpînirea mijloacelor de producție** - adică a fabricilor.Și dacă în ce privește stăpînirea pămîntului este pentru proprietatea individuală, [...]

- cînd este vorba de industrii, **partidul țărănesc nu se opune socializării** , atunci cînd muncitorimea se va dovedi coaptă [...]"

-Drepturi pentru muncitori

- 1.Sindicatelor muncitorești , legale și constituționale, persoane juridice,vor fi mijlocitoare între muncitori și patroni;
 2. În locul constrângerii , prin armată, în caz de grevă -care este dreptul recunoscut al lucrătorilor -conciliere și arbitraj liber consimțit.
 - 3.Contractul colectiv de muncă , va ajuta scopul urmărit.
 - 4.Inspecția muncii, cu ajutorul Asociației muncitorilor.
- Asigurări muncitorești împotriva bolii și accidentelor.
Dacă aplicarea măsurilor înșirate nu ar duce la mulțumirea dreaptă a muncitorilor, **partidul țărănist va sprijini socializarea**, în anumite ramuri de producție industrială.

Programul școlar

(p. 23- 27)

P.Ț socotește creșterea copiilor și luminarea cetățenilor , cel mai însemnat lucru în societate.

1. Fiecare sat o grădiniță, o școală ,un învățător la 40 de copii ;școli de adulți pentru neștiutorii de carte ;etc etc.
- 2.În fiecare plasă, școli practice de agricultură și meserii;
- 3.Învățământul agricol, deosebit de dezvoltat;
- 4.Școli practice de comerț și cooperatie;
- 5.Învățământ universitar ..

Administrația și controlul școlar, pe baza autonomiei locale.

IX Credința poporului (Religia)

P.Ț socotește că biserica trebuie scoasă de sub înrîurirea politicianismului,fiind lăsată să se conducă singură .

X Armata .

Serviciul militar , obligator și personal, pentru toți bărbații majori ;

Reducerea serviciului militar obligator ,

Armata, trebuie să fie ținută în afara luptelor politice ;

XI Politica cu celelalte țări

6)10 oct.1926.Principiile,Programul și Statutul PNȚ

Votate la Congresele extraordinare pentru ratificarea fuziunii

Partidelor național și țărănesc , la10 oct.1926, în București.

(Tipogr."Reforma Socială" , București, pasaj. Român,20.[1926])

[Sublinieri și paranteze -L.D.]

A.PRINCIPIILE GENERALE. /1926

/Monarhie constituțională.

/Țărănimea-temelia vieții noastre de stat

2) PNȚ , întemeindu-se pe solidaritatea tuturor claselor muncitoare și producătoare cu țărănimea ,care este factorul principal de producție națională, baza structurii noastre sociale și astfel temelia vieții noastre de Stat - înțelege să reprezinte interesele colective ale națiunii române

/Normele directive ale PNȚ:principiile Hotărârii de la Alba Iulia , declarațiile de la Chișinău și Cernăuți

3)Partidul consideră principiile cuprinse în hotărârile adunării naționale de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, precum și declarațiile de unire din Chișinău și Cernăuți , ca **norme directive ale Partidului** și care urmează să fie **consfințite prin ordinea constituțională**, stabilită de reprezentanții națiunii întregi liber aleși.

/Regim legal și constituțional

4) Întronarea unui regim legal și constituțional.

5) Înscrisura în Constituție a garanțiilor libertăților și a drepturilor cetățenești.

6) Asigurarea libertății și a sincerității alegerilor , în special prin verificarea mandatelor de către justiție.

/Descentralizare și autonomie

7) Descentralizarea administrativă și autonomia locală în cadrele unității politice a statului.

/Programul economic

8) Principiile călăuzitoare ale programului economic sunt :

a) Îndreptarea treptată a economiei noastre naționale ,pe baza cooperăției și cea mai largă dezvoltare a proprietății țărănești [**țărănism**] pe temeiul utilității sociale și naționale ,ca mijloc de ridicare a producției naționale și de asigurare a țărănimii în contra exploatării.

[**național-țărănism antiliberal**]

b) Înlesnirea dezvoltării industriei naționale prin măsuri : pentru intensificarea producției izvoarelor de energie (cărbuni, petrol, gaz metan , căderi de apă) și organizarea rațională a valorificării și distribuiri forței motrice produse, în interesul economiei naționale ; pentru dezvoltarea industriei naționale, în deosebi a aceleia în legătură cu valorificarea produselor agricole, precum și pentru valorificarea muncii și îndemnării țărănimii , în toate formele de organizare a industriei mici , cu excluderea protecției interesate a industriei de seră ;

[**național - țărănism antiliberal**]

d) Legislație de ocrotire a muncii , după normele stabilite de statutul internațional al muncii , stipulat în tratatele de pace .[**democrat**]

9.) Specială preocupare pentru armată ,ca să corespundă pe deplin chemării sale de apărare națională.

/Organizarea partidului pe provincii

10) Organizarea partidului pe provincii [**național-provicial**] , cu câte un comitet în Vechiul regat , Ardeal, Basarabia , Bucovina și un comitet central.

Principiile PNȚ / 10 oct.'26

B PROGRAMUL PNȚ

[**Rezultat al unor tratative care au durat 5 ani, reprezintă compromisul dintre cele două partide ,reflectată mai mult prin renunțări (din partea PT), prin impunerea unor puncte fixe (din partea PNR sau PNȚ) , printr-un grad de generalizare care a atenuat unele radicalisme ,ș.a. Indiferent de analiza textului propriu-zis, personal cred că a fost o fuziune "contra naturii", combinație care va provoca inițial, o întărire organizatoric-electorală , dar care va fi urmată de dizidențe, contradicții, fracțiuni și eroziuni de popularitate]**

I. Constituția.

Constituția României întregite trebuie să izvorască din consensul voinței cetățenilor , liber manifestat , și să fie astfel întocmită , încât să reprezinte o cheazășie pentru dezvoltarea nestînjenită a forțelor vii ale națiunii.[**revizuirea Constituției '23**]

În acest scop, ea va trebui să cuprindă **toate garanțiile drepturilor și libertăților cetățenești** , precum și mijloacele de apărare legală împotriva oricărui abuz de putere. [**etic- democratic**]

De asemeni , Constituția trebuie să mai prevadă **o reală responsabilitate ministerială** și a funcționarilor publici [**etic -democratic**] , organizarea unei **justiții independente** , imparțiale și inamovibile [**democratic**], precum și normele de organizare ale **administrației publice** , pe baza **autonomiei locale și descentralizării**. [**provincialism -țărănism**]

II. Administrația publică

Reforma administrativă va realiza **principiul descentralizării și autonomiei locale** [**provincial**

-**țărănism**], prin consilii alese pe baza votului obștesc și proporțional.
Organele centrale , drept de îndrumare și control. Se vor înființa tribunale administrative.

III. Funcționarii publici

Statutul funcționarilor publici va garanta **libertatea și independența morală** și materială , coresponsătoare acestui corp. **Salariile vor fi armonizate** , asigurându-se minimum de existență, în raport cu sarcinile familiare .

Se va interzice salariaților publici să facă parte din administrația societăților anonime , sub orice formă, ca directori, consiliei tehnici, membrii în consiliile de administrație sau cenzori.

[**etic, anticorupție**]

IV. Justiția

Corp judecătoresc destonice și independent , scos cu desăvârșire de sub influența politică .

[**etic-democratic**]

1. **Unificarea legislativă** , ținând seama și de regimul legal și **împrejurările specifice** ale provinciilor istorice. [**național-provincial**] ,

2. Reorganizarea justiției militare;

3. Reorganizarea contenciosului administrativ; [**etic-anticorupție**]

4. Înlăturarea tuturor anomaliilor ultimelor legiuiri privitoare la procedura și organizarea judecătorească. [**național-provincial, antiliberal**]

V. Armata .

Armata va fi astfel organizată , instruită și echipată, încât să corespundă chemării sale de a apăra integritatea teritorială a Statului. **Serviciul militar de un an** . [**țărănism**]

Industria de război și standardizarea armamentului.

Armata scoasă de sub orice influență politică. [**etic- democratic**]

VI. Instrucțiunea publică și cultele.

/Lupta contra analfabetismului , cu larga dezvoltare a învățămîntului primar, întregit cu învățămîntul agriculturii și meșteșugurilor, în legătură cu condițiile naturale ale fiecărui ținut.

[**național-țărănism**]

/ În fiecare regiune, școli practice și de meserii , școli secundare și la țară (primare superioare, gimnaziile și licee), cu corp profesoral special pregătit. [**țărănism**]

Învățămînt agricol în fiecare provincie, precum și academii agricole. [**țărănism**] . Învățămînt comercial, industrial. Învățămînt universitar , cu largă autonomie universitară.

VII. Regim minoritar-cf. Hot. Alba Iulia

/ Regimul minorităților etnice și confesionale va fi călăuzit de hotărârile de la Alba Iulia. [**național-provincial**]

/PNȚ va avea toată sollicitudinea pentru interesele bisericilor sale , prin ele asigurându-se educația și bunăstarea preoțimeii din toate confesiunile. [**național-pluriconfesional**].

/Se vor proteja aptitudinile specifice artistice ale poporului român. [**țărănism?**]

VIII. Programul economic.

/ Producția principală a țării fiind agricultura, interesele acesteia nu vor fi subordonate intereselor unui industrialism forțat și artificial. [**național-conservator- țărănist antiliberal**]

Măsuri pentru agricultură :

1. **Înlăturarea dispozițiilor excepționale**, cu caracter personal , privind moșiile arendate ;

[**măsuri anti-Legea Averescu**]

2. **Reducerea proprietăților arendate** (unele excepții, și a fermelor model) ; [**țărănism**]

- Fixarea **cărților funduare** privind împrumutul în Ardeal, Banat și Bucovina .

- Cod sistematic pentru protecția proprietății țărănești; [**țărănism**]

Libertatea circulației pământurilor țărănești (după perioada de tranziție) în scopul selecționării naturale a cultivatorilor serioși. Se va împiedica , deoparte, pulverizarea , iar pe de altă parte,

acumularea din nou a proprietăților rurale mari. [țărănism]

Credit rural, ușor și ieftin ;Dezvoltarea cooperativelor (valorificarea produselor / procurarea mașinilor) (etc.etc. etc vezi **Programul PȚ din 1924**)

Măsuri în industrie / pentru comerț/ pentru cooperatie / [se păstrează programul P.Ț]

IX:Reforma monetară și echilibrul bugetar.

[...] BNR va fi astfel organizată încât să se asigure independența față de guvern și de orice organizații politice; [național -țărănesc, antiliberal]

/ Legea contribuțiilor directe, revizuită, prin fixarea unor impozite progresive, cu scutirea minimumului de existență [țărănism] [...]

X.Comunicații și transporturi.

[se păstrează programul P.Ț. din 1924]

XI.Colaborarea și atragerea capitalurilor străine: "porți deschise

Pentru refacerea utilajului economic și punerea în valoare a unor bogății naționale, este nevoie de capital străn.Pentru **atragerea capitalurilor străine** în scopul fecundării bogăției naționale , se cer anume condiții ,care au lipsit în perioada de după război : stabilirea unei ordine interne constituționale, și a unui regim de legalitate desăvârșită : **egalitatea de tratament a capitalurilor străine ca și a capitalurilor românești** în fața legii și administrației ;respectareacontractelor încheiate [național-țărănism,"porți deschise"]

XII.Politica muncitorească .

[se păstrează Programul PNR și PNȚ]

XIII.Sănătatea publică

[se păstrează programul PNR și PȚ]

XIV.Politica externă .

[se păstrează programul PNR și PȚ]

C STATUTUL PNȚ/ 1926

/Păstrarea Statutul PȚ

I.Sediul și organizațiile partidului.

1.Sediul central la București.

2.Organele de conducere și administrație:(locală, județeană, provincială și centrală)

3.Organele auxiliare (presa partidului, casele de sfat, cluburile ,cercurile)

II.Membrii partidului.

[se păstrează prevederile din Statutele anterioare]

III.Organizația locală.

[se păstrează prevederile anterioare]

StatutulPNȚ/ 1926-

D.Rezoluția de fuziune (PȚ și PNR) :nașterea PNȚ

Programul PNȚ (votat de cele două congrese),10 oct.1926

("Adevărul " , 28 sept.și 13 oct . 1926) [Documentar ISISP,L.D.,p.571- 580]

Congresul general al partidului...întrunindu-se la București...ascultînd raportul Delegației Permanente ...la cunoștință de Raportul deleg.permanente și

A. Aprobă activitatea Delegației Permanente ;

B.Hotărâște fuziunea Partidului...pe bazele următoare :

- 1.Numirea partidului fuzionat va fi :partidul național-țărănesc.
- 2.Principiile de bază programatice ale partidului fuzionat ,vor fi **cele 10 puncte stabilite în 1924.** Programul de guvernământ,cel stabilit în 1924, **cu revizuirile necesare.**
3. Organizarea definitivă a partidului ,pe baza **Statutului din 1924.**

4.Organizarea provizorie

a)Conducerea centrală din cele două Delegații permanente.

b)Comitet de direcție ,din 10-12 delegați...

c)Președ.PNȚ-Iuliu Maniu.

(se indică și celelalte procese de fuziune)

Fuziunea./PNȚ/ 1926

7.) Pan Halippa,"Partidul Național Țărănesc din Basarabia "

[Calendarul PNȚ ,1936] (p.65-75)

[LD:Scrie această "istorioară" în 1936.O scrie de pe poziții național –țărăniste având ca adversar principal PNL.Așa se explică faptul că trece fugitiv peste Unire,îi încondeiază pe unioniștii plecați la alte partide (PP, PNL,PȚ-Lupu , etc etc) și urmărește mai ales filonul țărănist basarabean.

Pune accent pe reforma agrară radicală din Basarabia (foarte tipic bolșevică),care a condiționat unirea cu România,urmărind cu predilecție politica anti-liberală]

// 1905. Țărănismul basarabean / integrarea în mișcarea țărănistă rusă (poporanism) /

// 1905-1917.Presa națională basarabeană // redeșteptarea națională /

//1917.Sfatul Țării - Bloc moldovenesc - PȚBasarabean / Constituanta rusească //

//1918.PȚB, în viața Regatului : reforma agrară //

//1919.PȚB în primele alegeri / participare în Parlament și guvernare Vaida /

//1921-'22. Divizarea PȚB (grup Inculeț-la PNL; grup Sergiu Niță -la PP)

//1921.Fuziunea PȚB cu PȚ -Vechiul Regat //

//1926.Fuziunea PȚ cu PNR= PNȚ / dizidența PȚ-dr.Lupu //

//'28-'33.Guvernarea PNȚ /

//1936.Organizația PNȚ în Basarabia-centru, județe //

Halippa /'36

▣ Istorical țăranismului în Basarabia.

/ Începuturile țăranismului în Basarabia trebuie pus în legătură cu rev.rusă din 1905.

Atunci s-au pus bazele Partidului Național Moldovenesc din Basarabia.

Tot atunci Liga Țărănească Basarabeană în cadrul Uniunii Țărăniste Ruse.

Și Partidul și Liga ,aveau cam aceleași persoane,și s-au dizolvat curînd.

Halippa / '36, retro'1905-1917

/Presă basarabeană antebelică.

/ Primul ziar în l.rom. "**Basarabia**" (Em.Gavriliță)(24mai1906- 4mart.1907)

care a susținut cauza redeșteptării naționale. (p.65-66)

În acest ziar ,preotul **Alexe Mateevici** a scris in febr.1907:

"Eu cînt pe cei ce'njug și chin

Pe-a lor spinare țara țin

Cari 'n robie și necaz

Voinici puternici au rămas [:::]

Eu cînt ,căci vād că ele vin,

Acele zile de senin....."

Ziarul a fost suprimat de autorit. țariste, din cauza publicării imnului "**Deșteaptă-te române**". (4 mart' 907)

/Apare apoi "**Viața Basarabiei**" (Alexei Nour), care are aceeași soartă.

/La aceste ziare au colaborat toți cei care în 1917-1918, au jucat rolul istoric în organizarea moldovenilor și unirii Basarabiei.

/Gazeta și revista "**Cuvînt Moldovenesc**" au apărut la Chișinău, în mai 1913, respectiv ian.1915. În fruntea lor au fost **Pan Halippa, Simion Murafa și Nic. Alexandri**.

În paginile lor s-a oglindit toată **mișcarea de redeșteptare națională**, iar în anul 1917, în localul redacției (str. Iași, nr. 15, Chișinău) s-au pus la cale toate acțiunile de participare a moldovenilor, la faptele istorice de eliberare de sub jug străin, și de unire cu România.

Halippa / '36, retro' 17

/1915.P.Ț. basarabean

/În aceeași redacție ("Cuvînt Moldovenesc"), s-a redactat programul inițial al **Partidului Țărănesc Basarabean**.

/Tot din această redacție s-a organizat **românizarea învățămîntului din Basarabia**, cercurile culturale, Universitatea Populară, Biblioteca Centrală, Conservatorul Unirii.

/Țărănimea basarabeană s-a organizat în "comitete satești", apoi județene, constituind nucleiele administrației.

/Vara 1917. Congresul provincial țărănesc.

În vara anului 1917, s-a ținut primul Congres țărănesc provincial, "**Sfatul Țării**", care, alături de "**comitetul ostășesc**" și cel "**muncitoresc**", au condus politicește provincia, pînă la convocarea Sfatului Țării.

/Au apărut și ziarele "**Soldatul moldovan**" (Mihail Minciună) și "**Sfatul Țării**" (care a apărut odată cu deschiderea parlamentului basarabean.)

/Constituanta rusă.

/În aug.1917 și nov.'17, aceste organizații au organizat alegerile pentru **Constituanta rusă**, trimițînd 14 candidați, din care 7 erau țărani.

Au fost trimiși : **I. Inculeț, Pan Halippa, Șt. Ciobanu, Nic. Alexandri, Andrei Hodoroșea** (ucis de bolșevici), **Ion Pelivan, Anton Crihan, Ion Codreanu, N. Minciună** (decedat) ș.a. (p.67-68)

/Împărțirea pământului la țărani.

/În Sfatul Țării, țărănimea și-a impus voința, determinînd guvernul Republicii Moldovenești să dea **tot pămîntul proprietarilor în exploatare țărănească**

iar la votarea unirii (7 mart.1918) s-a pus **condiția reformei agrare complete** (realizată în nov.'18), cea mai radicală.

/Moldovenii și Sfatul Țării lucrau uniți într-un "**Bloc Moldovenesc**" și o "Secție țărănească".

Halippa / '36, retro'18-'19

≡7 martie 1918: Unirea cu condiții

/Blocul Moldovenesc" se desface

După Unire, în timpul preparării reformei agrare și a Constituției, "**Blocul Moldovenesc**" a început să se desfacă. Acest fapt s-a datorat tendințelor de **diferențiere doctrinară**, dar și

amestecului partidelor din Regat :

-Generalul Averescu, pentru Liga Poporului,

-Partidul Conservator –Al. Marghiloman.

≡Partidul Țărănesc Basarabean –Pan Halippa

-**Un grup de poporaniști** basarbeni, au hotărît să organizeze un Partid Țărănesc Basarabean. (p.69)

Printre fondatori: **Pan**

Halippa,I.Pelivan,I.Inculeț,dr.D.Ciugureanu,Șt.Ciobanu,Șt.Holban,dr.Cazacu,I.Costin,Andrei Scobiola,N.Suruceanu,D.Cărăuș,Anton Crihan,frații Vlad și Grigore Cazacliu, N.Ciornei,Iorgu Tudor,N.Minciună,I.Codreanu.

/S-a întocmit **Programul** (se dau părți importante din program)

/ **Primul C.C. al PNT** :Pan Halippa (președinte),Pelivan și Holban (vicepreșed.),

I.Inculeț,Ciugureanu,etc. (p.71).

/ PȚB a avut rol principal în adoptarea reformei agrare.

/1919.PȚB în Parlamentul și guvernul României Mari .

/ În primele alegeri ptr.Parlamentul României Mari (1919),**PȚB a repurtat un mare succes**,cu toată propaganda unor comuniști și antiunioniști.

PȚB a colaborat cu PȚ din VechiulRegat și PNR din Ardeal și Bucovina,dînd din sînul lui 3 miniștri, în **guvernul federației condus de Vaida** (Inculeț,Pelivan,Halippa) și cite un vicepreșed.la Cameră și Senat.(p.72).

Halippa / '36, retro 1919-1921

nov.1921.Fuziunea PȚB cu PȚ -Vechiul Regat

/După dizolvarea primului parlament ,fără aprobarea PȚB,în 1920,**I.Inculeț** a colaborat cu guv.Averescu,iar un grup condus de **Sergiu Niță**, a trecut în Partidul Poporului.

/În alegerile din 1922,sub guv.I.Brătianu,**PȚB trece printr-o criză lăuntrică**,

un grup condus de **I.Inculeț** ("coadă de topor "pentru PNL),s-au declarat împotriva fuziunii cu PȚ din Vechiul Regat.Dizidenții au pus liste comune cu liberalii,și au combătut PȚ,**trecînd apoi la PNL.**

/Fuziunea PȚB cu PȚ s-a înfăptuit în iul.-nov.1921, și de atunci luptă împotriva oligarhiei liberale.(p.73)

/ 1926 .Fuziunea PȚ cu PNR

/ În 1926, **PȚ a fuzionat cu PNR dinArdeal**,ceea ce a atenuat pierderea suferită prin ruperea unui grup care a urmat pe **dr.Lupu**. (p.73)

Halippa / '36

/1936.PNT din Basarabia ,

Are la conducerea provincială,**cei 9 președinți județeni:**

Pan Halippa(Lăpușna),Anton Crihan(Bălți),Panait Lupu(Cahul),Th,Iacobescu(Cetatea Albă),P.Bețianu (Hotin),Șt.Constantinov(Ismail),Gh.Panișca (Orhei),Gr.Cazacliu (Soroca),Șt.Ciobanu(Tighina),P.Grossu (tineret),precum și **ex.miniștrii D.Bogos, N.Codreanu,M.Ghelmegeanu.**

/ Organ de presă,"**Viața Basarabiei**"

/La conducerea centrală din București :**Pan Halippa** (vicepreșed.), Gr.Cazacliu, M.Ghelmegeanu. (p.75)

Pan Halippa / 1905- 1936

8.)Teofil Sauciuc -Săveanu,"Național-Țărănismul Bucovinei"1936

[Calendarul PNT,1936]

[LD: la fel ca și pentru Basarabia , se eludează Unirea, debutul în lupta politică fiind pătimaș și partizan , anti- liberal, anti- regățean !]

// 1918-revelația țărănismului în Bucovina, dominată de PNL //

// 10 iunie' 22 ▫ PȚ Bucovina + Hotin (Policarp Bețianu) , președ. V.Bodnărescu , "Cuvîntul țărănismului "

// '26, președ.Sauciuc Săveanu //

// 1918.▫ PNR-Bucovina, condus de Iancu Flondor (pînă și la Unire)

// '23 se reconstituie-președ. C.Iosipescu-Grecu // tratative de fuziune cu PNR //

// '26 .Fuziune PNR Bucovina cu PNR -Ardeal // Fuziune PNR cu PȚ //

Președ.Vaida, apoi Sauciuc-Săveanu . // Hotinul trece la Basarabia //
// '28.Campania de răsturnare PNL // participări la marile adunări //
// '28-'32.Guvernarea PNȚ // 22-23 apr.'35 Congresul PNȚ //
// 2 iul.'35 Ad.Regională PNȚ -Bucovina //

Motto :*"Un om cu o credință este o putere socială egală cu 99 de oameni care nu au decît interese"* (J.Stuart Mill)

/PNȚa izvorât din politica instinctului național al țaranului și intelectualului român.

Lipsa de conștiință cetățenească și lipsa de disciplină intelectuală și morală...

după terminarea războiului ...ostașii- țărani îi cer căpitanului demobilizat Ion Mihalache să conducă țărănimea României Întregite,la o viață nouă.

Sauciuc Săveanu /'36, retro'19-'22

■1918-'20.Bucovina= "zestrea guvernelor"

După Unirea Bucovinei în vechile ei hotare dela Ceremuș,Colacin și Nistru, cu Vechiul Regat.

"Conducătorii politici ai Bucovinei ,deprinși ,din vremea neutralității României,și în cursul războiului ,să facă **servicii de clienți** ,la moșiile și în birourile celor cu apucături oligarhice și despotice, [PNL!]începuseră să propovăduiască **obiceiurile pămîntului și năravurile Fanarului**, [Vechiul Regat !] și pe meleagurile Bucovinei,și să găsească **adepti fervenți** și din rîndurile Românilor bucovineni aparariști și democrați.

Conducătorii politici ai Bucovinei ,după unirea Bucovinei,oferindu-și înainte de a se înrola în partidul liberal,colaborarea tuturor partidelor și guvernelor ,au făcut din **Bucovina o <zestre a guvernului .>**

Demascarea liberalilor bucovineni ,ziși și **<glasiști> [!!!]** după gazeta <Glasul Bucovinei >,pe care au știut să pună mîna,a deschis ochii elementelor de convingere și cinste ireproșabilă, [...]

*Vasile Bodnărescu fondatorul PT Bucovina.

O mină de tineri din jud.Câmpulung ,Cernăuți și Rădăuți,au început ,la finea 1921 , să propage ideea țărănismului în Bucovina." (p.78)

Erau începuturi sfioase,pîna și-au găsit un conducător **VasileBodnărescu** (fost subsecretar de stat la departamentul Justiției,în Bucovina , după unirea din 27 oct.1918, fost deputat în parlamentul din 1919.) **a fost fondatorul PTBucovina.,care din12 febr.1922 are ca organ "Cuvântul țărănimii".**

În primăvara '22,PTB intră în campanie electorală,dar aproape toate candidaturile au fost anulate de administrația Bucovinei,sub conducerea **ministrului I.Nistor**.

■10 iun.'22.Congresul PTB –Cernăuți

/La 10 iun.'22 ,se ține **Congresul de constituire a PTB, la Cernăuți**,prezidat de gospodarul fruntaș octogenar **Zaharia Zub** din Horodnicul de Sus.

În prezența lui Mihalache,Lupu,Madgearu,Costăchescu, Borcea,Răducanu,Iacobescu etc... este ales **un comitet provincial,în frunte cu dr.Vasile Bodnărescu.**

/ La congres,se atașează PTBucovinean și organizația Hotinului, condusă de **Policarp Bețianu [?!?]**. (p.78-79)

În toamna '23,organiz.țărănistă din Bucovina ,face adunări în toate județele, deși, liberalii "au montat" pe cuziști contra ei. [?!?]

/ " PT din Bucovina și Hotin " ,la alegerile din mai '26,are 5 deputați:

V.Bodnărescu,T.Sauciuc-Săveanu,Policarp Bețianu,și A.Pohoăț.

/Mai'26 : moare Bodnărescu ; este ales Sauciuc

Dar ,la 20 iunie , moare V.Bodnărescu și președ.devine **Sauciuc -Săveanu**. (p.81)

Sauciuc-Săveanu/'36, retro' 23

■ 1923.PNR -Bucovina – Iosipesc-Grecu

/ PNR din Bucovina (condus înainte de război de lăncu Flondor)se reconstituise în 1923 ,sub

președinția **dr.C.Iosipescu-Grecu**.
/ Prin iunie 1924,la ordinea zilei era **fuziunea cu PNR –Maniu...**

/10 oct.1926 .Fuziunea PNR în cadrul PNȚ

Fuziunea se va realiza la 10 oct.'26 (deși fusese anunțată din 1924) (p.80)
Sauciuc Săveanu / '36, retro 26

-Al Vaida –Voevod –președ PNȚ Bucovina ('26-'27)

La Congresul de fuziune (din 12 dec.1926,**la Cernăuți**,este ales **președ.Al.Vaida-Voevod** [?!?]
care, la următorul Congres (la 27 apr,'27 ,Cernăuți),în prezența lui Maniu,Mihalache,
Madgearu,recomandă **realegerea lui Sauciuc-Săveanu**.
Sauciuc-Săveanu'36, retro'28

■1928.Campania de răsturnare a PNL

/Organizația Bucovinei și Hotinului a PNȚ,și-a făcut pe deplin datoria,atît în provincie,mai ales la Cernăuți,cît și la marile adunări dela Iași,Făgăraș,Craiova,Galați,București.[?!?]
/ În 27 febr'28,la Cernăuți,trei adunări concomitente.Au luat cuvîntul Maniu,Mihalache,Șt.Cicio-Pop,Potîrcă,Aurel Dobrescu,Ralea ș.a.
/ La 6 mai'28 (în aceeași zi cu marea adunare dela Alba Iulia)conform ordinului conducerii centrale,la Cernăuți s-a desfășurat o mare adunare,cu delegații din toate județele Bucovinei și Hotinului.
/ la adunarea din 26 și 27 iun.'28 ,la București, delegația PNȚ din Bucovina și Hotin,a fost reprezentată regulamentar.
/ În toamna '28, în vederea proiectatei adunări dela București,s-a dus o mare campanie de propagandă, și de organizare ,pe sectoare,plăși,și județe. (p.81-83)
Sauciuc-Săveanu'36,retro nov.'28

■Guvern PNȚ , 1928-1933 .

În 10 nov.1928, PNȚ,condus de Iuliu Maniu este chemat la putere.
/O guvernare grea,în care PNȚ a început o administrație nouă.(conform noii legi administr.,Hotinul a mers la organiz. Basarabia)
/La 8 iunie,a făcut Restaurația.
/Plecat de la putere în apr.'31,**PNȚ a revenit la guvern în iunie'32.**
(**evocă schimbările de la șefia PNȚ:Maniu/Vaida/Mihalache/Semnaleză plecarea de la guvern**)
Trece în revistă diverse acțiuni de partid,revenirea dr.Lupu,în 1934) (p.84)
Sauciuc-Săveanu/

■Apr.1935.Congresul PNȚ

din 22-23 apr.1935,București. (p.85-86)
/Se adoptă Programul și Statutul nou.
/Încercarea lui Vaida de a rupe partidul nu reușește.Vorba unui țăran din Storojineț,"nu se duce cu o patruzăcișă,cine face parte dintr-o divizie
/2 iul.'35.Marea adunare regională la Cernăuți, la care au luat parte Mihalache (președ.), Lupu,Popovici.
/ Profesione de credință:" **numai PNȚ**,cu școala sa practică și patriotică ,de trezire și educare a conștiinței cetățenești,de legalitate,de dreptate socială,și moralitate obștească,va realiza **Statul Național-Țărănesc** și va face din România mare o Românie tare și mare ." (p.86)
Sauciuc Săveanu / '1919-1935

9.) Mill.Ionescu-Berbecaru,_"Partidul Țărănesc.1879-1918 "

[Calendarul PNȚ,1936]
(fost senator,dr.în drept)

// **Mișcări și organizații țărăniste ,pînă la 1918: Dobrescu -Argeș / I.Mihalache //**

// 5 dec.1918.București.Fondarea PȚ din România//
// Congresul înv./ consfătuirea Cooperăției /
// la Apelul- Mihalache/ înv., preoți, plugari /
// Hotărâri // Programul : toate moșiile , țăranilor ! / înlocuirea jandarmeriei /
justificarea averilor/ naționalizarea subsolului / etc etc .
// Mihalache și Ionescu-Berbecaru delegați cu organizarea //

▣Precursorii

/1879.C.Dobrescu-Argeș-ales deputat

/Primele străduințe :1879,în.seminarist Constantin Dobrescu-Argeș,
din Mușetești-Argeș (fiul preotului Niță Dobrescu),ajutat de Dincă Schileru
(Băltanii-Gorjului),ales deputat în mai 1879 și Mucenic Dinescu (Corbeni-Loviște-Argeș).

/ oct 1881.Comitetul Țăranilor.

În oct.1881,Dobrescu întemeiază "**Comitetul țăranilor**",cu program și gazeta "**Țăranul**".
/Înainte de ei, individualități marcante au luat apărarea țăranilor :Cuza, Kogălniceanu,
prof.univ.Nic.Ionescu,agronomul Ion Ionescu dela Brad,vechi parlamentari.Spiru Haret,din
P.L.,care s-a zvrîcolit să ridice satele,sprijinindu-se pe învățători.
Dar au fost încercări izolate.)(p.87-89)

/oct.1883.Colegiul IV.Primii deputați "țărăniști"

În aprilie 1883,"Comitetul țăranilor",reușește să convingă P.L. ca la alegeri,la Colegiul IV-
țărănesc,să pună în 4 județe candidați țărani.Aceștia au fost **primii deputați "țărăniști"** :
Mucenic Dinescu (la Argeș),Dincă Schileru(la Gorj),Costache Gagione,din Răzvadu (la
Dîmbovița),Ioniță Frunză ,din Cazașu (la Brăila) (p.89)

/Ales deputat în 1884,**Dobrescu este invalidat de liberali** pe motiv că este învățător.
Demisionează din înv.,este reales,dar este invalidat pe motiv că n-a făcut armata...trimis cu
dorobanții lui Brătianu la Mușetești...

În 1886,candidează din nou,dar este silit să-și retragă candidatura.

/În oct.1888,**reușește să fie ales și să rămână deputat,pînă în 1898.**

[Berbecaru/](#)

/4 oct.1895."Partida Țărănească" -Dobrescu-Argeș

Noua formațiune "**Asociația pentru cultura țăranilor**" (1892) și "**Gazeta Țăranilor**",
sub conducerea lui **Dobrescu-Argeș**,plămădește "**Partida Țărănească**" ,
ale cărei baze ,ca partid, se pun la București,**4 oct.1895,sala Oppler.**
Partida,este **întinsă în toate județele din Muntenia**,și cîteva **din Oltenia**(fără Moldova)
(p.89-91) (**descrie prigoana la care au fost supuși "țărăniștii"**)

/1899-1903.distrugearea organizației

/ În 1899,Liberalii au făcut imposibilă re alegerea lui Dobrescu-Argeș și a celor 18 candidați,în 15
județe.Înfrînt politicește și biruit sufletește, Dobrescu-Argeș moare în 1903,și odată cu el,
întreaga organizație este sfărîmată.(p.92-93)

[Berbecaru/](#)

/1904.Cercul Țărănesc-Mihalache

/În1904,pe cînd făcea **stagiul militar în regimentul 30-Mușcel**,Ion Mihalache ,împreună cu alți
colegi învățători,încercaseră crearea unui "**cerc țărănesc**",cu program de activitate asemănător
lui Dobrescu-Argeș :conferințe,coruri,școli de adulți,șezători populare,biblioteci populare,
atenee rurale,predici religioase,combaterea vițiilor,educarea copiilor,educație sanitară,
combaterea pelagrei,îmbunătățirea hranei țăranului,bănci populare,societăți de asigurare,
sindicate agricole,rase deanimale,livezi, apicultură,sericultură, pădurile și pășunile satelor.
Dispariția arendașilor,obștii satești,Casă Rurală,reducerea armatei,Colegiul III,numai pentru

țărani, votul universal, partid țăranesc.

/ Programul era semnat de : **Mihalache** (Topoloveni), Greulescu (Micloșani) **I.N. Ionescu** (Domnești) **I. Dobrescu** (Cetățenii din Deal) etc. etc. din **jud. Muscel, Argeș, Dâmbovița**.

/1906-1914. Mișcarea culturală poporanistă și semănătoristă.

-"Viața Românească"-Stere ; "Lumea Nouă " –Iorga-Cuza

În 1906, apoi în 1910, 1914, se fac diverse încercări de organizare a unui partid țăranesc, a unei mișcări culturale printre țărani, și în jurul **curentului poporanist dela "Viața Românească" (C. Stere)** și în jurul **revistei "Lumea Nouă" (Iorga-Cuza)**] (p.94-97)

-Campania din 1913 contactul cu realitățile bulgărești; Scrisoarea lui Ionel Brătianu care anunța împrumutarea (sept. 1913) (**aprecieri subestimate, "țăraniste", privind acțiunea liberală**)

Acordarea votului universal de către Regele Ferdinand Războiul și consecințele lui 1916-1918...

/14 oct. '18. Gruparea țăranistă Ionescu –Berbecaru

/La 14 oct. '18, la **Urluiasca-Olt, în casele dlui Mill. Ionescu -Berbecaru**,

se pun bazele unei **grupări țăraniste**, avînd ca program: împrumutarea tuturor sătenilor, vot universal, școli sătești, soc. culturale etc. (redă procesele verbale și satele reprezentate: Vulturești, Mogoiești, Poganu, Spineni, Vlaici, Dumitrești ș.a.) (p.101-103)

■Întemeietorii

■5 dec. '18. Crearea PT din România –I. Mihalache

/Pe 27 nov. 1918, în ziarele din București, apare un **Anunț**, prin care **Ion Mihalache**, președintele "*Asociației generale a învățătorilor din România*", chema la o consfătuire la București, pentru 5 dec. '18, în vederea creerii unei **grupări politice**.

Pe lângă **preoți și învățători, vin și 120-130 frunțași ai satelor din 8 județe (era și un Congres al Cooperăției)**.

/5 decembrie, 1918, București, se constituie **Partidul Țăranesc din România. în bir. central Federalelor.**

Procesul -verbal consemnează :

-Participanți: învățători, preoți și săteni, delegați ai populației rurale.

-Scopul : stabilirea atitudinii politice a țăranimii, în noile condiții.

-Expunerea lui Mihalache

-Expunerea dlui Ion Mihalache: **definirea unui partid țăranesc**; necesitatea și oportunitatea lui; programul partidului; atitudinea față de alegeri; rolul preoților și învățătorilor;

-Constituirea PT.; Programul

/Hotărîri: **-Constituirea PT** (țăranimea organizată politicește)

/III. Programul Partidului :

a) toate moșiile în mîna țăranilor.

b) restabilirea drepturilor țăranilor la păduri și izlazuri

c) reforma administrativă, cu deplină autonomie

d) înlocuirea jandarmeriei

e) desființarea analfabetismului și crearea așezămintelor culturale.

f) reforma impozitelor și descentralizarea cooperativă

g) autonomia bisericii

h) lege pentru justificarea averilor funcționarilor publici și a celor făcute

i) Subsolvul în proprietatea statului.

j) reforma sanitară

/Congresul dă delegație dlor I. Mihalache și Mill. Ionescu-Berbecaru pentru organizarea și conducerea partidului țăranesc. (p.105-107)

(explică programul și atitudinile PȚ față de diverse probleme)
Ionescu-Berbecaru / 1879-1918

10.) N.Iorga ,Scrisoare către Iul.Maniu,28 sept.1926

("Adevărul",28 sept.'26) [Documentar ISISP,L.D.,p.568-569]

/Punctul lui de vedere privind fuziunea

Scumpii mei prieteni,

"Neputînd reveni asupra hotărîrii mele repetate și solid întemeiate de **a nu admite discuția fuziunii în Delegația Permanentă**[...] țin să fixez și pentru dvs.și pentru Deleg.Perm.,și pentru presă,**punctul meu de vedere cu privire la fuziune.** [...]

Această fuziune trebuie să îndeplinească **trei condiții** ,cari **lipsesc din propunerea dlui Mihalache** :

-**"umbra de șefie"**oferită PND

1.Ca din fuziune să rezulte **un adevărat partid**,guvernat cu autoritate de **un adevărat șef**.
N-aș consimți pentru nimic în lume,**să primesc umbra de șefie oferită partidului național.**

-lipsa unei ideologii

2.Stabilirea unui program care să nu cuprindă **numai generalitățile celor 10 puncte**, ci **să definească o ideologie de partid** de-o perfectă legătură între diferitele clase sociale [scoaterea luptei de clasă ?],și de-o afirmație hotărîtă a principiului național.

Ar urma ca aceasta **să se simtă în titlul partidului** [scoaterea "țărănesc " ?] ,

ca și în metodele care le anunță și care **să fie de natură a nu nelinști țara și Coroana.**

[scoaterea luptei de clasă ?]Cum mulți țărăniști sunt de aceeași părere,nu văd ce i-ar împiedica de a da satisfacție cererii mele.

-nerecunoașterea meritelor naționaliștilor democrați

3.Și mai ales,de a garanta **o atmosferă de sinceritate și dreptate**, **contrar politicianismului acaparator de situații** ,cîștigate prin intrigă și **recunoașterea meritelor** incomparabile pe care -împotriva vechilor partide - li le-au cîștigat **vechii naționaliști democrați,din a căror propagandă a ieșit cecece e mai sănătos în ideea țărănistă.**

Nu poate fi ceva mai absurd și mai condamnat,decît **prigonirea sistematică în alegeri,în timpul negocierilor și în însuși actul de față , a acelor naționali** ,

în care **orice țărănist să recunoască un confrate mai mare** ,iar nu un adversar care trebuie distrus pentru ambiții personale."La congresul următor va veni să susțină acest p.d.v.

Iorga / 28 oct. '26

11)**C.Argetoianu**, "**Memorii.Pentru cei de mîine,amintiri din vremea celor de ieri,**"

Vol.I-VIII Ediție și indice,Stelian Neagoe,Edit.Machiavelli,1991-1997

Vol.VII,Partea VI (1923-1926)

[L.D.:avînd în vedere că memoriile lui C.A.sunt scrise tîrziu,avînd în vedere caracterul lui pătimaș și cinic,avînd în vedere labilitatea lui politică,care l-a desemnat ca tip caracteristic de "migrator politic ",de "zburător" prin mai toate partidele,voi lua cu toate rezervele posibile ,opiniile lui .În măsura în care ele au pecete evocatoare pitorească,le voi folosi.

Argetoianu (o vreme averescan, trecător iorghist și fuzionat cîtva timp,manist),**Iorga și Maniu** ar fi fost de fapt animați de dorința de a-l ține în frâu,de a-l domina,de a-l tempera,de a-l anihila ,pe **Ion Mihalache** și de a construi **o alianță antiliberală**.În această confruntare de personalități și caractere,Argetoianu țese intrigi, trage sfori,provoacă.]

≈1924.Tratatativele de fuziune

VII,[1924-'26] (p.90---)

P.Țărănesc se socotea "**partidul maselor electorale** " își "luase nasul la purtare "că, fără el,nu s-ar mai putea forma vreun guvern.In naivitatea lor de oameni politici fără experiență,**puneau condiții radicale.P.Ț a luat inițiativa unei platforme de coalizare**,pe care a înaintat-o opoziției.

/ Partidele burgheze versus răzvrățiții secerei

"Pentru aceasta **trebuia întâi să ne înțelegem noi,partidele burgheze**,al lui **Iorga**,al lui **Maniu**,și al meu ca **să impunem apoi răzvrățiților Secerei autoritatea noastră coalizată și să-i convingem să primească un program realizabil**,în locul fanteziilor lor de diletanți năbădăioși,în materie de guvernămînt ."

În numele **P.P.,Argetoianu** a trimis o **propunere către toate partidele** de opoziție pentru a se **ralia la o platformă antiliberală**. dar **Iorga refuza cateoric** să vorbească cu un partid condus de **oropsitul basarabean Stere** sărise în sus cînd i s-a prezentat propunerea de către Mihalache și Madgearu iar **Maniu era speriat** de "clauza electorală"

...Maniu voia fuziune de frică ca Mihalache să nu treacă Carpații

Între P.N.R.- Maniu (partid de "domni",de mici burghezi) ,pe de o parte,și P.Ț. pe de altă parte ,existau 3 legături:" **cuvîntul < democrație >** , **amintirea guvernării** comune sub Vaida,și **frica**.Mai ales frica.**Maniu era îngrozit la ideea că Mihalache cu cămașa și cu secera lui va descăleca în Ardeal și îi va fura alegătorii**.De frica acestei "exproprii electorale" , Maniu era gata să ia pe țărăniști în brațe,cu o singură condiție:**să nu treacă Carpații în Ardeal .** -**Ce voia Mihalache ? Alianță cu ardelenii , nu cu "burghezii"**

Răspunsul lui Maniu a zădărnicit încercarea țărăniștilor de a forma un bloc al opoziției sub inspirația și din inițiativa lor,**căci Mihalache și consorții urmăreau o alianță mai ales cu ardelenii:pe noi,<cei ieșiți din oligarhie >** ne poftiseră și **ne-ar fi primit ca simple accesorii**,numai ca să poată zice că au în mîna întreaga opoziție.[...]

...Argetoianu, Iorga voiau să evite fuziunea și hegemonia țărănistă

Ca să evităm pericolul unei **egemonii țărăniste**,trebuia să înlocuim inițiativa lui **Mihalache** prin alta [...] M-am gîndit atunci să modific puțin planul [...] înainte de a **proceda la o fuziune cu Iorga,să împing pe acesta să facă o propunere de fuziune a <forțelor naționale .>** Știam că **Iorga nu va primi niciodată o fuziune cu țărăniștii** - fuziune pe care n-aș fi putut-o primi nici eu -și va face propunerile sale în așa fel încît în afară de mine și de partidul meu să se simtă vizat Maniu și Partidul Național.Mai știam că **pe cît era Iorga de pripit,pe atît era Maniu de lent și de precaut**,și că **o fuziune cu dînsul cerea luni și luni de pertractări**. / " Îmi convenea de minune și o asemenea întîrziere,căci tot ce ceream eu era ca **Iorga să agăte pe Maniu**,să intre în vorbă cu el și să **împiedice pe țărăniști să-i cadă în spinare**.Iorga și cu mine urma astfel să luăm din mîinile țărăniștilor inițiativa [...] **să procedăm noi la o fuziune între partidele noastre,și să continuăm** conform planului meu inițial,**pertractările de fuziune cu Maniu [...] fără să fuzionăm cu țărăniștii ."**

...Iorga a intrat în joc...Maniu a amînat

Iorga a fost încîntat de rolul pe care i-l destinam,**a îmbrățișat cu entuziasm planurile mele** .De unde pînă atunci nu avusese decît zeflemele pentru Maniu și Comitetul lui de 100, a început să vorbească numai bine de ardeleni,să scrie despre ei și să caute să se întîlnească.

/ Într-o reuniune publică la Craiova,[martie '24] **Iorga a lansat un apel la unire și colaborare**.

Maniu s-a simțit dator să răspundă dlui profesor în scris (o reproduce)

Iorga i-a răspuns la scrisoare (o reproduce) propunînd un

Partid Democratic Național,Monarhic și Legalist.(Vezi fișier PND-Iorga)

Maniu nu s-a supărat,s-a întîlnit cu Iorga,conversația a fost mai mult un monolog -Iorga,Iorga era sigur de fuziune,dar **Maniu ,care ,în realitate,era hotărît să nu fuzioneze încă** , a spus că va consulta patidul și Comitetul de 100.**Dorința secretă a lui Maniu era să înghită mai întîi pe țărăniști și apoi să ne anexeze și pe noi,pentru a fi stăpîn pe blocul antiliberal**

...În '24 ,Mihalache nu voia fuziune

/ În primăvara lui 1924, țărăniștii îmbătați de popularitatea lor electorală, și plini de iluzii cu privire la potențialul lor politic, nu voiau să audă de fuziune.

...În 1926, chemarea lui Averescu la guvern i-a desmeticit

A trebuit să-i lovească Brătianu și pe ei cu măciuca în cap, prin chemarea lui Averescu la putere în 1926, ca să se dezmeticească și să alerge la rîndul lor după Maniu și după fuziune" (dă scrisorile Iorga-Maniu , ce au urmat) Epistolele fuseseră redactate pentru mulțime, pe care erau obișnuiți să o prostească, prin grai și prin scris

...Fiecare se voia șef de partid

/ "În realitate, starea dlor sufletească era următoarea: **Iorga voia fuziunea** cu Maniu, după cum o voia și cu mine, ca să fie **șeful unui adevărat partid politic** [...] iar Maniu nu o voia încă, fiindcă **nu voia să se strice cu țărăniștii** de care nu voia să audă Iorga, și tot mai credea într-o posibilă valorificare a firmei sale ardelenene, în Vechiul Regat "

■1925. Tratatul de fuziune

Argetoianu , Vol. VII, 1925/ (p.224-230)

[Context: tratativele pentru fuziunea P.N.R. cu PT, oct.-dec.'25, discuțiile programatice din casa lui Argetoianu]

...în casa lui Argetoianu, 3 luni de tratative

"Casa mea încăpătoare și confortabilă a fost timp de aproape trei luni un centru plăcut de **întîlnire pentru fruntașii democrației și ai arivismului**. Le serveam ceai și cafele negre, prăjituri , mezeluri și aperitive. **Curățau democrații tot, ca lăcustele, și plecau mulțumiți**. Mai puțin mulțumit rămîneau eu, dîndu-mi seama de neînțelegerile de neînvinși între țărăniști și noi.

...Bătăia pe portofolii

/ Deși se hotărîse doar discutarea programului de fuziune, discuțiile erau subiective, se vizau portofoliile : **Lupu pretindea Internele, Madgearu Finanțele, Mihalache Agricultură**, și ca să le obțină, făceau "**rezerve**" la **președinția lui Maniu**. / Discuția s-a terminat la Crăciun, fără să se aștearnă nimic pe hîrtie, dar cu hotărîrea ca, în principiu, cele 2 partide "populare", aveau un program comun de guvernare. Mai rămîneau ... portofoliile.

"Dintre toți, numai **Mihalache, Stere și Madgearu erau sinceri democrați**, convingși de misiunea lor pe pămînt, unde Dumnezeu îi hărăzise ca să lumineze și să ridice poporul românesc." Ei erau sinceri democrați , dar temeiurile lor, democratismului lor erau tot atît de diferite , pe cît de diferite erau însușirile lor sufletești și contingentele. Cel mai recent format (deși nu cel mai tînăr), era Mihalache.

Argetoianu /: (p.224-225)

*Mihalache -"le paysan du Danube"

[LD :reușit portret .Și verosimil.]

/ Pînă la război, orizontul lui fusese limitat la **modestele idealuri ale corpului didactic** dela sate :stăpînirea unei **cooperative rurale**, un rîvnit **loc de deputat, președinția** Asociației învățătorilor, excursii mănoase prin ministere...

"O minte pentru care lumea începea la Topoloveni și se sfîrșea dacă nu la granițele Muscelului, cel mai departe la București."

/ **Războiul , revoluția rusească, votul universal, exproprierea**... au dus la **o anarhie specific românească**. **Ambițiile învățătorului Mihalache** s-au deșteptat și au făcut din "**cămașa care îi ascundea posteriorul , un simbol**, și s-a pus în fruntea mișcării țărănești"

/ A ajuns **ministru în 1919**, într-o zi cînd își pierduse toată lumea capul ; prea inteligent , conștient

de lipsa sa de pregătire pentru posturi înalte , "s-a aruncat pe manuale". "A citit tot ce a găsit pe românește;a luat hapuri de franțuzește și a început să descifreze și textele comandate la Paris. A înghiți,nu înseamnă și a mistui ,așa că în cazul omului nostru asimilarea a fost mediocră. Mais il y avait la bonne intention.

/ **Grija mare a lui Mihalache**,în acele începuturi ale carierei sale ,era **să nu fie prins în delict de ignoranță** și pentru aceasta venea la consfătuiri cu lecția preparată,fără să reușească bineînțeles să impresioneze pe cei de față, mai toți familiarizați cu cărțile,cu doctrinele și cu teoriile.De multe ori se plictisea și el cu "lecția", și lăsând manualele la o parte ,o lua mai țărănește,punînd numai **bunul lui simț și inteligența sa naturală** la contribuție.Vorbea atunci cu miez,evoca cu talent mizeriile celor mulți,și impresiona.

Mai târziu ,Mihalache a lăsat deoparte erudiția ,care la dînsul era o simplă spoială,s-a mulțumit să fie "**le paysan du Danube**" și **și-a ținut acest rang cu demnitate.**"

Argetoianu /(p.225-226)

****C.Stere—eruditul enciclopedic nu i-a cunoscut pe români deloc.**

Era "eflorescența unui **suflet excesiv**,unei **minți supra-acute** tulburate prin mania analizei și printr-o **enciclopedică erudiție** care scrutase toate orizonturile tipărite.".Pe cînd Mihalache trecuse dela democrație la carte,**Stere fusese împins dela carte la democrație.**

Persecutat,izolat,rupt de legăturile oamenilor,**Stere n-a trăit ani și ani de zile decît cu cărțile și cu doctrinele abstracte.**Fără să coboare în mijlocul poporului (n-a făcut-o nici în Rusia,nici chiar în Siberia unde fusese exilat),și să-i cerceteze însușirile,nevoile și posibilitățile,**Stere a studiat în cărți toate doctrinele** și a sîrșit prin a alege una,pe aceea pe care a simțit-o mai apropiată [...]

Așa a cunoscut pe nemți,pe francezi,pe englezi,și chiar pe ruși [...] Cum în materie de filozofie și sociologie românii nu au scris aproape nimic - **pe români Stere nu i-a cunoscut deloc.**"

*****Madgearu :depozitarul tuturor teoriilor**

Democratismul lui era sincer,dar nu trebuia căutat nici în influența mediului,nici în a doctrinelor."Constipat și atrabilar" ,**Madgearu "tîmpise cartea"**,urmase cursuri în Germania,fusese **elevul silitor a lui Werner și a lui Sombart**,tocise zeci și sute de volume și se socotea **depozitarul tuturor teoriilor**,mai ales a celor germane,în materie de economie politică și sociologie.Era **convins că e singurul economist și financiar al României**,și în această calitate **chemat să organizeze** noile așezări postbelice ,care nu puteau fi aduse la îndeplinire și în România decît **sub semnul unei democrații** cu atît mai intransigente [...]

Dezinteresat din punctul de vedere al intereselor sale materiale,**Madgearu era lacom de putere** și nerăbdător să-și poată valorifica genialele concepții economice și financiare. Fiecare zi de întîrziere îi rodea fîcătii,îi otrăvea sufletul și îl împingea să scuipe venin.În fond,era spurcat numai la vorbă,și **sub valurile de răutăți** ce îi curgeau dintre buze,**se ascundea o inimă bună și naivă.Negativ ca toți constipații**, Madgearu începea prin a spune un viguros nu în discuție, la orice propunere - pentru a ceda apoi argumentelor convingătoare ,căci **nu era un încăpățînat**,ci un pornit ,deosebire mare .Fiindcă era un pornit,**se da la oameni,ca cîinii** prin sate,fără să știe pentru ce,dar fiindcă nu era încăpățînat,**se împăca după ce sîrșea să latre**,cu oamenii pe care încercase să-i rupă în colți (p.226-).

Argetoianu/:'25

...Întreruperea tratativelor de fuziune

Închide ochii și parcă-l vede pe Iorga ,care nu a spus nimic și a mîncat(**vezi fișier PND Vede pe Maniu** , "reticent și cu aparențe de fată mare", încercînd să contrazică pe Stere cu argumente "ardelenești" **Stere urlînd**"*Ardelenii d-tale au rămas suflete de iobagi!* " și înhăța 3 sandwichuri **Lupu suduindu-se cu Madgearu** ,amenințîndu-l cu gura plină în care prăjiturile se amestecau cu înjurăturile,și pe **subtilul lunian** despărțîndu-i cu "*Da ce,vă credeți în Cameră?Nu vă dați seama că ați ajuns boieri?*"

Din fericire toate s-au sîrșit cu bine,fără bătaie...dar a urmat ...

α'25-'26 Capcana guvernării

(vezi fișier Carol II)

...Ura față de Brătianu naște simpatie pentru Carol

"Dacă în fața și auzul regelui [Ferdinand] fiecare politician s-a încadrat în plutonul de execuție a prințului Carol, departe de ochii și de urechile lui Ferdinand fiecare și-a reluat libertatea de gândire și de simțire. **Ura împotriva lui Brătianu era atât de mare, încât mai toată lumea a simpatizat cu Prințul**, cu tot scandalul dezlănțuit în jurul lui, cu toată plecarea lui rușinoasă.

(vezi fișier Etică, nota despre Dudaia)

/Toată lumea era pentru Carol ! Problema înapoierii s-a pus a doua zi !

PNR, PȚ, gazetele (cu excepția "Viitorul" și "Adevărul"-sub influența lui Stere-Blumenfeld-Scrutator). Mai ales "Cuvîntul" (dă detalii, polemici de presă, culise, sfârșiri, dilema loialității față de Rege sau Prinț, zvonuri, și complicarea proceselor politice, inclusiv a fuziunii P.N.-P.Ț. (p.253-254;)

...Nu era "carlist" nimeni !

"Ce era mai nostim, era că duceam ponosul unor învinuiri închipuite. Căci **nu eram carliști, nimeni**, delă Partidul Național ! **Nu era carlist nici Iorga, nu eram carlist nici eu, și mai puțin Maniu !** A fi fost carlist ar fi însemnat să fi îndrumat o activitate pentru restabilirea situației dinainte de 4 ianuarie. [...] "Manifestările lor fuseseră pur "sentimentale", nu regretau plecarea lui, nimeni nu gândea la restaurare, în 1926.

/Toate îl îndrăjiseră pe Brătianu care, din acel moment, **a făcut totul pentru a împiedica succesiunea la guvernare**. De aceea l-a adus pe Averescu! (p.262)"

...Argetoianu –suveică între Iorga - Maniu

(cap. XX, martie '26, p.279 -280)

[context martie 1926 :plecarea lui Brătianu, succesiunea, zvonurile, sfârșirile ;

"defecțiuni" în P.Național : Iorga-Maniu ; defecțiuni între naționali-țărăniști .

Argetoianu pe post de suveică !]

Cum l-a văzut, Iorga l-a întâmpinat : **< Maniu prim-ministru! Ha, ha! Foarte bine, dar cu o condiție: îl voi propune eu Regelui ...** că de cînd a făcut fuziunea cu Maniu s-a simțit ca într-o pușcărie, cu lanțuri de mîini și de picioare, că am vrut cu toții să punem stăpînire pe el, că Maniu l-a umilit cum n-ar fi putut crede el că s-ar lăsa vreodată să fie umilit - dar că toate au un sfîrșit, și s-au sfîrșit foarte bine, **Maniu -Guvernul! Eu însă -cu partidul. [...]** **singurul șef al partidului >**
/S-a dus la Maniu, i-a povestit scena "blajinului blăjean" care i-a spus: **< Lăsați, domnule Argetoianu, e bine, am rezolvat chestiunea guvernului, ce era mai important Pentru partid, îl împăcați dumnevoastră. Așa e domnul profesor, pripit la vorbă, dar e om bun, și dvs. știți să-l luați.**
>

...acasă la Iorga, lista guvernului

[Context :se face lista guvernului **PN + P.Ț**, în casa lui Iorga.

Participă Iorga, Maniu, Mihalache, Argetoianu ...și toți "candidații"]

Maniu dorea mai întîi să fie chemat la rege, apoi să facă guvernul; **Iorga** nu admitea să meargă la rege, fără listă ; **Mihalache** venise la "tîrg"; **candidații naționali și țărăniști** veniseră cu toții .

(Ca să se satisfacă toate dorințele ar fi trebuit 30-40 de portofolii și 30-40 subsecretariate de stat! Atmosferă de bîlci !

Țărăniștii cereau toate portofoliile mai importante și nu admiteau nici un takist pe listă

Maniu a scos din buzunar o listă gata ticluită, în care majoritatea portofoliilor era încredințată foștilor takști .

Apostolii lui Iorga voiau, toți, să fie miniștri ; Iorga rînjea

Argetoianii stăteau deoparte, copleșiți de spectacol ;

S-au certat pînă la 1, au plecat la masă, s-au reîntors la 3 în casa lui Iorga, au redeschis bîlciul ,

La ora 4 Lista guvernului era întocmită, dar avea la fiecare departament 2-3 nume, să aleagă regele Ferdinand La ora 5 Iorga a plecat la palat, la ora 6 s-a înapoiat spunînd că a predat lista ,

La ora 7 **s-a aflat formarea guvernului ...Averescu** (28 mart.'26, p.281-283)

...Guvern Averescu ? "Chestiunea Carol" –pivotalul politicii românești

Stupoare,revoltă,urlete,blesteme,înjurături :*"lovitură de stat!","revoluție!" "bătăie de joc!"*

A doua zi Iorga i-a povestit lui Argetoianu cum a decurs audiența la rege.

"Iorga își plătișe polițele și Regelui și lui Maniu și își freca mîinile."

Argetoianu :lovitura a fost atît de cruntă,încît i-a rebuit 2 zile ca să-și revină.Nu putea pricepe. De ce-i spusese regele că era hotărît să cheme P.N.la putere?De ce-l autorizase să-i comunice acest lucru lui Maniu?De ce-l trimisese pe Stîrcea cu același mesaj la Maniu?De ce discutase Tancred Constantinescu(PNL)cu P.N.R legea electorală ,convins că va urma guv.Brătianu? Jucase "comedie" Știrbei,complicele credincios al lui Brătianu?Se înșelase Costică Hiott (Casa regală) ?Încet și tîrziu s-a lamurit :**"Ne curățase Prințul Carol.[...]Lovitura Prințului a schimbat fața lucrurilor [...] Chestiunea Carol a devenit din ianuarie 1926 înainte pivotalul politicii românești "**

■1926.Mișcare brauniană în partide

[LD:este perioada **"adolescenței" democrației românești**.Trecuseră abia 8 ani de la unire, de la votul universal și împrăștiere.Trecuseră doar 3 ani de la Constituția din 1923.

Toate elementele constitutive unui stat unitar – instituționalizate în guvernarea liberală - abia își începuseră cariera istorică.A fost firesc – după părerea mea –ca **oamenii politici** (indiferent de vîrstă, de provincie, de credințe politice,de caracter) **să-și caute "parteneri"** și , în funcție de o serie de conjuncturi,să nu-și găsească de la început rostul și locul.

Ceea ce în epocă (apoi în istoriile post-interbelice) **a fost considerat "oportunism" , "instabilitate", "haos" ș.a , eu aș considera un fenomen politic firesc , care are nevoie de durată,de cunoaștere ,de creștere ,de experiență, de realizare , de consolidare .**

Cît timp este necesar pentru aceasta ?Nici într-un caz nu ajung 3 ,7 sau chiar 20 de ani.

Dacă comparăm cu "democrațiile occidentale", la ele durata a fost (de la caz la caz) de 200, de 100, de peste 50 de ani.

Dacă însă ne preocupă evoluția individuală ,**traectoria unei personalități politice**, atunci criteriile de analiză se schimbă.și trebuie avute în vedere :biografia personală,generația căreia i-a aparținut,zestrea formativ-intelectuală,opțiunile politice,caracterul .

A pune sub lupa observației pe un (spre ex.) **Ferdinand,Brătianu,Iorga,Averescu ,Maniu, Mihalache,Goga,Argetoianu,Stere,Goldiș,Madgearu,Halippa,Lupu, ș.a ș.a** - nu este nici simplu ,nici ușor.Asta încerc eu totuși ,scormonind când în meditații de înaltă esență filozofică,când în troaca de lături ,când în panegirice ,când în pamflete .

Din acest p.d.v., Argetoianu a lăsat posterității o redutabilă galerie de "portrete"

...Potârcă –"pezevenghiul"

Argetoianu /,vol.VII (p.290-291)

"Pezevenghiul " a trecut dela P.N-Argetoianu ,la PȚ,a doua zi după revenirea lui Averescu la guv.(mart '26),și a fost proclamat **"șeful" organizației Dolj**.Era un **caraghios** fără nici o valoare,**fără niciun scrupul,dar un agent electoral de primă ordine**.Avea în mîna toate organizațiile argetoianiste din Dolj,dezertarea lui l-a dărîmat Cu ce rupsese de la Argetoianu,și cu curentul"țărănist",**devenise tare**.Și-a dat mai tîrziu arama pe față,penetrucă ajuns secretar de stat și ministru [guv.PNT]a furat ca în codru și și-a sfîrșit cariera politică disprețuit de toată lumea.

...Maniu :cuvîntul era una, gîndul alta

Sinaia , 23 august.'26.l s-a înfățișat în același veston negru încheiat cu grijă ,în care îl văzuse de 7 ani ,de fiecare dată,cu același pantalon cu dungi negre și verzi-căcănii,cu același cipici negri de la aceeași cămașă,același guler monumental,aceeași cravată uzată dar curată.

Tacticos,politicos,măsurat,i-a prezentat evoluția tratativelor cu P.Ț(reluarea faimoaselor 10 puncte din 1924) și de ce nu ar trebui să se combine cu PNL(argumente,contraargumente)

Maniu s-a arătat mulțumit cu poziția lui Argetoianu.(contra fuziunii cu PȚ)

"Dar era sistemul său de a se declara totdeauna mulțumit de cuvintele interlocutorului său.**Cuvintele erau doar una,și gîndul alta!"**

A promis că va continua tratativele,pînă la fuziunea cu P.Ț.

-"Bine,dar ce faci cu Iorga?"

- "Eu?...nimic.Va face dînsul ce va voi ,față de fuziune " (Vol VIII (p.22-23)

...Argetoianu :niciodată alături de Mihalache et &

Iorga voia în continuare șefia P.N..**Iorghisții și argetoianiștii**,unii voiau apropierea de PNL, alții de PȚ.Obosit și dezgustat ,pleacă în străinătate(Belgia,Olanda)apoi,reîntors în țară ,la Sinaia.

Convorbirea cu Maniu (Sinaia,23 aug.'26) a determinat **o cotitură în linia lui politică.**

Fuziunea cu țărăniștii devenea o realitate,i-o anunțase șeful partidului .

"Ori,nicio clipă nu m-am gîndit că **aș putea sta într-un partid alături de Mihalache,de Stere,de Lupu,și de atîția alții,mai de stînga decît ei.**

Voi fi schimbat eu multe partide în viață,**dar convingerile și ideile mele**

fundamentale ,niciodată.Omul își schimbă cămașa,dar pielea și-o schimbă numai șarpele.

Despărțirea mea de P.N.a fost hotărîtă în gîndul meu în 1926,pîna la fuziunea PN cu PȚ (p.9)

...Goldiș :torpilat de Goga

Rușinat de trădarea sa [trecerea în PP –Averescu] ,căutase să ia contact cu **Vaida, Lugoșianu,Aurel Dobrescu** pentru **o colaborare cu gov.Averescu.**Aceștia au condiționat de prezența lui Maniu.

Combi nația ar fi reușit ,dacă n-ar fi torpilat-o Goga,care nu voia să audă de Maniu.

1926.Tratativale paralele PNR - PNL

(**Vezi obligatoriu fișier PNL**)

București Athénée-Palace(în timpul perfectării fuziunii PNR-PȚ)Argetoianu se întâlnește cu fruntașii ardeleni.

...Mihai Popovici: aștepta răspunsul lui Ionel Brătianu

Vaida, Cicio Pop,M.Popovici,Aurel Dobrescu,popa Man,ar fi dorit o înțelegere cu liberalii .

La întîlnire,**Popovici tăcuse ca un pește.**

Ramași singuri, la un moment dat,Mihai Popovici i-a spus:< **Bine,nene,ai să lași să se facă fuziunea asta cu țărăniștii?** > și i-a povestit despre **tratativale și contactele cu liberalii**, în cursul verii'26,și că **așteaptă răspunsul lui Ionel Brătianu,despre fuziune** .(p.31-32)

"M-am întrebat[...] ce vor acești oameni .**Cînd vorbești cu Maniu** nu poți să nu-l crezi convins ,și **sincer convins ,de necesitatea unei fuziuni cu țărăniștii și de imposibilitatea unei alianțe cu liberalii.**

Iar dl fost și viitor ministru **Mihai Popovici -ca și Vaida,**încă din iunie **-cîntă un alt cîntec.**

Ori,de cînd îi știu eu pe acești trei oameni,Maniu,Vaida,Popovici,[...] **nu i-am văzut o singură**

dată în divergență de opinie.Stau împreună,mănîncă împreună,mistuie împreună,dorm

împreună.**Vaida și Popovici,-mai ales Popovici ,sunt umbrele lui Maniu.**

De obicei, chiar cînd Maniu susține o prostie,**Vaida și Popovici îi țin isonul.**

Și iată deodată că pe o chestiune vitală pentru partidul lor,îi găsesc în dezacord și pășesc pe poteci deosebite."

...Sever Dan : Maniu cu Brătianu trebuie să se împace

("umbră a lui Maniu de care se ține ca bășina de cur")în articolul <**Doi oameni care trebuie să se împace,Maniu și Brătianu**>

...Popa Man :numai cu liberalii facem partid solid

Popa Man,într-un interviu<numai cu liberalii putem face un partid solid>

...Sever Bocu :să facem politica realităților

Afirmația lui <să lăsăm ideologia și să facem politica realităților>,nerectificate niciodată de Maniu, Ce au urmărit ?șantaj pentru țărăniști? Incoerență?nehotărîre?

...Maniu :născut și crescut pentru Partidul Libera

"Cred că ardelenii au voit sincer o unire cu liberalii.

Toată mentalitatea lor, toată firea lor, toate concepțiile lor burgheze de procopseală, se încadrau perfect în ideologia și și apucăturile partidului liberal, și cîtuși de puțin în ale Partidului Țărănesc.

Dacă nu s-au contopit cu liberalii, [...] vina o poartă exclusiv Maniu, ambiția nelimitată a lui Maniu. " Și Maniu era născut și fusese crescut pentru Partidul Liberal."

...Maniu :vinovat ,vinovat, vinovat

[LD: împărtășesc concluzia lui Argetoianu despre Maniu .Am atâtea și atâtea documente care probează această teză.Îmi lipsește ceva :propria sa mărturie."Sfinxul de la Bădăcin" nici o dată nu a recunoscut această eroare fundamentală]

"Dar înainte de toate Maniu voia să fie șef ,și în P.L. chestiunea șefiei sale nici nu se putea pune.[...] nu era Maniu de talia să discute șefia cu Brătianu.Nici n-ar fi îndrăznit să pună chestiunea.Ca să fie șef,Maniu și-a călcat pe conștiința sa,și-a violentat prietenii,și și-a disprețuit devotamentele.Ca să fie șef,Maniu și-a trădat toate tradițiile lui și,în loc să se înscrie la liberali,**a dat mîna cu țărăniștii și s-a lăsat pradă celei mai deșănțate demagogii** din cîte a cunoscut țara românească."(p.32-33)

▣Argetoianu:Ajunul fuziunii

(Argetoianu,VIII,p.38-39)

...Argetoianu-Maniu :lămuriri

21 sept.'26.

-Maniu:Crezi că se va supăra dl.Profesor?

-Argetoianu:E supărat gata;nu va admite niciodată șefia d-tale .

-Maniu :<Dar pe dînsul nu-l vor țărăniștii

-Arget.:Parcă dta îl vrei!

...DI prezident n-a mai spus nimic și mi-a dat programul de fuziune...

Programul era cel din '24, cu termeni tot atît de generali și vagi

"Cu el în mîină se putea păși ,indiferent,spre dreapta sau spre stînga"

...Argetoianu-Madgearu : lămuriri

Paragraful cu respectul proprietății (introdus de Maniu) era **urmat de paragraful exproprierii . Maniu l-a rugat să-l convingă pe Madgearu;**Madgearu i-a explicat că fusese menținut ca să nu se zică că țărăniștii au primit fuziunea ,fără vreo vorbă privind exproprierea;

-Argetoianu :Pentru ce mai introduceți un deziderat deja realizat ?

-Madgearu : <Ca să se spuie ceva!

"Frumoasă fuziune cu două grupări antagoniste care se vor tocni asupra aplicării programului

...Argetoianu –Ioanițescu :lămuriri

"Ioanițescu vine să-l prevină că s-ar putea ca să nu mai fie desemnat vicepreședinte,fiind preferat G.G.Mironescu "fiindcă dă parale".Bietul Ioanițescu! Nu avea de unde ști că el renunțase deja, dar știrea l-a încîntat,putea să-i servească de pretext.

▣25 sept.Brașov: PN Transilvania:votează fuziunea cu PȚ

Argetoianu/VIII,p.40-44

25.sept.'26.Fruntașii ardeleni,la Brașov,hotărâsc fuziunea.Unii sunt contra (Sever Dan,popa Man,A.Dobrescu).Vaida s-a supus și pînă la urmă s-a votat în unanimitate s-a votat în unanimitate.

▣26.sept.'26,București.Delegația Permanentă a PN

Poftit dar neașteptat,deși anunțase că nu vine,**Iorga a fost pezent.Argetoianu,prezent.**

Atmosferă încordată. Incidente penibile de procedură.

...Iorga: și-a luat pălăria și a plecat; desprinderea lui din PN

Iorga a contestat dreptul deleg. perm. să hotărască fuziunea, cerînd validarea statutului, convocarea Congresului. Acolo își va arăta părerea. Dacă Mihalache l-ar fi propus pe el ca șef, Iorga ar fi votat fuziunea imediat. **Iorga și-a luat pălăria și a plecat**

(vezi pe larg fișier PND Iorga)

Maniu a prezentat tratativele și *Scrisoarea de fuziune* trimisă de Mihalache.

S-a luat o pauză. După masă, la reluarea discuțiilor, **nu mai era prezent niciun iorghist.**

Iorghistii au revenit cu **o scrisoare-Iorga** (citită de Gh. Tașcă), care repeta chestia cu congresul, dar care, de fapt, **a pecetluit despărțirea lui de P.N.**

Maniu "a aruncat câteva flori pe sicriul fostului său coleg de șefie, regretînd că dl. profesor nu va participa la fuziune " dar că are speranța că se va răzgîndi, că se vor mai bucura de "luminile d-sale" (p.45-47) [...]

Iorga s-a dezlănțuit apoi violent în **Scrisoarea către Maniu**, de protestare împotriva fuziunii, pe care o declara "nelegală" :<**Nu voi condamna pe marii prietari urgisiți de țărăniști [...]**care îmbrățișează pe aceia în care vedeau niște revoluționari internaționali [...] **Nu voi condamna pe prietenii de odată ai lui Take Ionescu , care ating mîna lui Stere! [...]** nu mă cred legat cu nimic din aceste acte abuzive și că rămîn cu numele la care am dreptul [...] nedezipit de **steagul de democrație națională pe care cei ce fuzionează arată că-l părăsesc** >

(p.53-54) (vezi pe larg fișier P.N.D.-Iorga)

...Argetoianu :s-a retras la Breasta și a părăsit PN

...La șed delegației permanente, Maniu a vrut să pună la vot aprobarea fuziunii, dar **Argetoianu a cerut și a obținut analiza programului de către o comisie** prezidată de el, (care a durat cam 30 minute!), care a prezentat un raport de cîteva rînduri.

...**S-a hotărît fuziunea ,prin "consens unanim"** (aclamare):cîțiva argetoianiști contra,iorghistii s-au abținut, alții au tăcut. (p.45-47)

"Și astfel s-a întemeiat ,aproape în silă, marele Partid Național Tărănesc ,

care n-ar fi dus-o departe -cum au dus-o - dacă nu murea un an și ceva mai tîrziu Ionel Brătianu"

Argetoianu a plecat la Breasta de unde a scris o scrisoare lui Maniu,

<În asemenea circumstanțe, mă văd silit, scumpe dle Maniu, să mă dau dela început deoparte și să nu aștept ceasul cînd vor pleca și alții [...] Am consolat în tristețea despărțirii [...] că "defecțiunea" mea ,pe deoparte ,va deschide multora ochii, iar pe de altă parte, va înlesni cristalizarea diverselor noastre forțe politice[...]> (vezi pe larg fișier Agrarienism)

▣Argetoianu:Fuziunea PN+PT = PNȚ

/ "Congresele partidelor fuzionate s-au întrunit în liniște, cel național în sala "Transilvania" cel țărănesc în sala "Amiciția ", și totul s-a sfîrșit cu **o fotografie "în grup", în care Maniu sta atîrnat de brațul lui Mihalache.**[...] cariera de prostii a noului partid abia începea." (pag.57-58) C.Argetoianu / Memorii / 1918- 1926

12) Armand Călinescu, "Însemnări politice", 1916-1939, Humanitas, 1990

(prefața și îngrijire Al.Gh.Savu)

[L.D : din păcate, printre puținii din PNȚ cu jurnal .Sunt silită să-l "exploatez" , dar trebuie s-o fac cu exigență critică și confruntînd alte surse.

Voi intercala portrete politice, episoade semnificative, date f. importante , pentru istoria PNȚ.

Este curios faptul că "Însemnările " fac un salt peste perioada nov.'28-28 mai'32 ,

perioada primei guvernări PNȚ- Maniu , cînd el a fost parlamentar .

Guvernarea Vaida (iun.'32-oct.'33) , din care face parte, destinul lui politic în treptată ascensiune, pînă la ruperea din PNȚ , și rolul de "eminență cenușie"

în regimul personal al lui Carol , face și din el un caz, "cazul Călinescu " .

Destin asemănător și totuși diferit de al altor colegi din generația sa.

Obsesia anti -extremistă a lui , (formată în specificul muncii de la Interne),

factor decisiv în această traiectorie ? Asumarea răspunderii sau carierism ?

Chestiune de caracter sau amprenta epocii ? Cînd , cum și de ce a eșuat Călinescu ?
Cînd , cum și de ce a eșuat democrația în România ?
În însemnările lui se găsesc cîteva răspunsuri.]

// Călinescu.date biografice //

// 1926. Fuziunea PT+ PNR = PNȚ // Maniu la șefia PNȚ //

// 1927 .23 febr.dizidența dr.Lupu .P.Ț . // tatonări și respingeri Brătianu-Maniu //

// migrări de la Averescu la PNȚ: I.Petrovici, Dori Popovici //

▣Călinescu :date biografice.

N.la Pitești,4 iun.1893.Tatăl militar.Facult.de drept București(concomitent,Filozofia).

Ca student,asistă la lucrările parlamentului,atras de oratoria politică.

Minte enciclopedică (istorie,economie,diplomație,sociologie,publicistică,doctrină militară).

În refugiu la Iași, (în casa Brătianu și la alții) cunoaște oamenii politici ai vremii.

După război,optează pentru politică, pentru formația tînără a P.Ț. ,din afecțiune pentru țărănimie.**Ales deputat în 1926** (guv.Averescu),**debut oratoric memorabil** la 29 iun.'26 (vezi si **Discursurile sale parlamentare ,editate în 2 vol.în 1938.**)

▣Martie1926.Tratative pentru fuziuni

.29 martie] **Țărăniștii și naționalii erau dezuniți**.Lungile **pertractări**,formularea unui program, **neînțelegeri pe potofolii**.

Naționalii (sugestionați de Argetoianu)erau **convinși că vin la guvern**,voiau "partea leului";

Țărăniștii (la sugestia lui Stere,informat de Știrbei),**convinși și ei de chemarea la guvern**.

30 martie. **Află că a fost numit Averescu!**

...Goldiș,Lepădatu și Lupas : și pe liste PNR și în guvernul Averescu

Acceptaseră să fie pe lista națională,acceptaseră și portofoliile oferite de Averescu,fără să prevină partidul.Gestul a fost numit de Iorga "**fripturism**".

În martie '27 , primii doi vor fi **siliți să intre în P.P.**)

...Tătărescu și Inculeț :trative cu naționalii și țărăniștii

Liberalii (prin Tătărescu) încearcă apropierea de naționali și (prin Inculeț) de țărăniști

▣10 oct.1926.Maniu și Mihalache hotărăsc fuziunea

Pentru a pune capăt "jocului",după dese întrevederi Maniu-Mihalache , congresele ambelor partide hotărăsc fuziunea ;Iorga și Argetoianu se abțin;Lupu se opune,apoi acceptă.(p.56-59)

▣23 febr.1927.Desprinderea lui Lupu din PNȚ

[23 febr.febr.'27]Întrevedere cu Lupu,care îi spune că **vrea să refacă P.Ț.pentru a putea colabora cu Liberalii. Este nemulțumit de Maniu**.Se plînge și de Mihalache ,care îl "bondează"

/Crearea PT-Lupu

În sala Picadilly, "**lupiștii**" (8 deputați nemulțumiți de prin județe,de nivel f.scăzut,)

dau un banchet,iar la 23 febr.citește **programul noului partid în Cameră**.

"Banal ,pe alocurea neserios". Sconta să fie apreciat de Averescu și Brătianu.

Este "salutat" doar de A.C.Cuza,care face caraghioslîcuri.

"**Lupu a călcat cu stîngul**.Încercarea ,alimentată de liberali,[...]rămîne fără efect".

/La formarea guv.Brătianu ,**va intra în cabinet**. (p.64-65)

Călinescu /'27

...Patriarhul Miron Cristea: vina lui Maniu

Ed.Mirto cere audiență la regentă (nereguli în alegeri,)Cîteva crîmpeie din audiență:

-**Mirto** :"**țara e nemulțumită**,în deosebi Ardealul,care merge cu noi."

-**Patriarhul Miron** :"**da,în Ardeal cei mai buni merg cu Maniu,cei mediocri cu Goga**.[...]

Răspundere are și Maniu ;eu i-am spus-o și am să-i mai spun."

-Mirto : "Să nu judecați IPS pe Maniu cu sufletul care îl aveți , căci IPSVoastră a fost episcop la Lugoj,**România Mare v-a făcut mitropolit,patriarh,înalt regent.** [...] **pe cînd dl.Maniu** ,care era idolatrizat înainte de unire,**n-a primit dela Romnia Mare decît ofense și vesacțiuni "**

-Patriarhul: De ce nu vă înțelegeți cu d.Brătianu?

- Mirto: Credeți IPS că dl. **Brătianu dorește sincer** să se înțeleagă cu noi?

-P:"Vrea sigur,mi-a spus mie." (p.72)

...Ion Petrovici :

Dec. 1927.Petrovici (fost ministr.averescan)recunoaște că PP este pierdut,și vrea să sprijine PNT. Ar vrea să vie cu un grup mai mare,dar **Garoflid înclină spre liberali.**
Încearcă cu Manoilescu,Rădulescu-Motru și alții.Entuziasmat de Mihalache.

...Dori Popovici:averescanii din Bucovina trec în PNT

/Dori Popovici,împreună cu toată **organiz.averescană din Bucovina, se înscrie în PNT."E semnul prăbușirii averescanilor"** (p.77-78)

Armd.Călinescu / 1924-26

13.)1922.Dim.Drăghicescu, "Partide politice și clase sociale",1922

▣ PNR-ardelenii // **experiență politică defensivă / carență politică constructivă //**
// conducători / stat major / portrete / portrete : Maniu, Vaida , Popovici, Goldiș //

▣ PȚ- țărăniștii antebelici din PNL / PȚ -"copilul din flori" al PNL /
// ingratitude și exagerări / liderii țărăniști : ex liberali -ex-conservatori- cîțiva noi //
// Tricefalia șefiei : triumvirat Stere- Mihalache - Lupu //
// Programul PȚ: exces de zel marxist-țărănist //
// Profile:Stere, Mihalache, Lupu, Iunian, Răducanu,Madgearu //
[L.D.Vezi la fișier Sist. de Partide prezentarea generală.
și la fișier Etică - mentalitățile ardelenilor .] .
Drăghicescu / '22

▣ **Partidul Național Român.**

(pag.68-70)

-Experiență în politica defensivă.

Maniu, Vaida,Goldiș,Șt.Cicio Pop,M.Popovici sunt "**luceferii**" în jurul cărora gravitează majoritatea **burgheziei și intelectualității ardeleni.**

Partidul are un **Stat Major excelent**,cu o bogată **experiență de "politică defensivă".**

"Le lipsește poate viziunea politicii constructive ,mai ales unora dintre ei .

Puterea de concepție și de inițiativă este o aptitudine politică "distribuită inegal între conducătorii PNR"

***Cuplul Maniu –Vaida :temperamente și caractere diferite**

"Dualitatea Maniu- Vaida este o foarte ciudată împerechere de temperamente .

Impulsivitatea unuia se moderează în mod automatic prin **indiceziunea celuilalt** ,fără ca din această împerechere de **deciziune bruscă ,vulcanică, a unuia** - și acea **veșnică șovăire a altuia**,să iasă o direcțiune precisă și previzibilă,fără ca din aceste **calități contranstante** să rezulte o diagonală hotărîită.Cel mult ,**abilitatea unuia** ,profită **firii imprudente a celuilalt...**

Rezultatul acestei voințe împerechiate dă confuzia și haosul."

/Firi mai realiste,Goldiș și Popovici par mai deschiși priceperii realităților românești.

Dar nu ei au cuvîntul hotărîitor(pag.68)

[Drăghicescu/'22](#)

▣Partidul Țărănist .

(pag.87-106)

[**Atenție L.D. Schimbare sensibilă de ton.fățã de lucrarea precedentã , pe care eu o pun pe seama desamãgirilor lui la Congresul PNL,dar și de începuturile sale "țărăniste"anterioare**

Vezi la fișier Țărănism , Etică, Sist.de partid

-Prezintă începuturile și evoluția "țărănismului ",în jurul și în cadrele PNL.

/PȚ = copilul din flori al PNL

-Prezintă "Țărănismul" postbelic,și succesele electorale ale P.Ț. din 1919,1920 :**"partidul țărănesc este o realitate cu care trebuie contat ",deoarece "este un partid de viitor "**.

- Part.Țăr.**răspunde unor necesități pe care nu le satisfăcuse integral și la timp,partidul liberal** ,mai binezis unor insuficiențe și întârzieri ale acțiunii liberale la sate."

-În PȚ **au intrat inițial elementele cu care PNL dusese ,prin Băncile populare și mișcarea cooperatistă ,acțiunea sa binefăcătoare la sate.**

"Mai tot personalul țărănesc al acestei mișcări,văzînd insuficiența operii liberale sau întârzierea ei [...]a părăsit part. liberal ,spre a crea un nou partid."

"Că în acțiunea lor ,ostilă PNL,au exagerat și s-au făcut vinovați de ingratitude,[...] acest defect se poate explica.În fond,PȚ este "copilul din flori " al PNL.,care se face vinovat de "paricid".(vezi la fișier Etică)

-**"Țărăniștii" : ex-liberali, ex-conservatori**

-Noua formațiune este **"țărănistă "**,**pe cît este și PNL sau PP .**

În ea au intrat **foști liberali** (Stere,Lupu,lunian,Bujor,) ,alții care gravitau **în cercuri liberale**

(Madgearu,Răducanu, chiar Mihalache),alții **de la conservatori** (Simion Mehedinți,

Rioșeanu,Ghiulea) și doar **puțini noi în politică**(Spineanu,Mirto,Haneș,Borcea).

Dintre ei,**cîțiva sunt sinceri țărăniști** (noii veniți),**cîțiva sinceri democrați**(cei de la PNL)

dar **alții conservatori!**

/Șefia PȚ: triumviratul Stere-Lupu-Mihalache

-Valoarea partidului este dată de șefi.

În locul unui șef,PȚ are un triumvirat :Stere-Lupu-Mihalache.

* **C Stere:**

Stere (vlăstar al mării burghezii moldovenești) fiind **figura cea mai proeminentă.**

O cultură serioasă,o forță și o valoare culturală,poate chiar unică în țară ,**statornic în convingeri**,fixitate rigidă a concepțiilor,cunoscător al problemelor sociale și morale.

Aprig **promotor și apărător al reformelor votate** la Iași, dsa **ar fi cel mai indicat să fie șeful acestui partid** .Dar,politica sa din timpul războiului ,aruncă o umbră groasă și ,chiar dacă și-a recunoscut greșala,**autoritatea sa este știrbită.**

Lupu (fiu de preot din Huși)-ar putea suplini, dar are prea puțin din ce are prea mult Stere:

volubilitate copleșitoare fără fond doctrinar; oportunist practic;democrat din naștere și arivism;"dualitatea Stere-Lupu ",echivalentul "Lenin-Troțki"

***Mihalache**

Mihalache,(fiu de sătean și ginere de preot)**sinteză a celor doi.**Costumul ne scutește să afirmăm originea lor comună.**Țărănist și democrat prin sensibilitate Autodidact** ,în cultura politică și socială.Nu-i lipsește nici talentul, nici cunoașterea oamenilor.Îi lipsește însă autoritatea(unuia ca Stere,)și posibilitatea de a atrage masele (ca Lupu).

Paul Bujor (incorijibil idealist,fiu de țăran dinCovurlui),**Dumitrescu și lunian**(fruntași țărăniști),

I.Răducanu și Virg.Madgearu(economiiștii intelectuali ai partidului, informați în doctrinele economice și sociale)

...Dacă continuă să-și mărească cadrele,nu cu elemente "vechi",ci cu elemente noi ridicate din masa țărănească ,PȚ devine **un adversar periculos al PNL** și un factor de progres social și politic al neamului.

▣Programul PȚ

Este mai slab decât al PNL, nu corespunde titlaturii ce o are, nu este nici popular nici întemeiat științific. **"Ca să stabilești valoarea politică a țărânimii, bazându-te pe tezele marxiste** sau pe dialectica obișnuită a marxismului, **ni se pare un nonsens.** Dacă este ceva științific este stabilit de marxiști, este incapacitatea politică a țărânimii în general[...]**A susține contrariul, bazat pe tezele și dialectica marxistă, este o cutezanță greșită."**

Din zel țărănist, autorii au omis rolul micii burghezii... **"Această introducere scrisă cu exces de zel țărănist și marxist, dă partidului o culoare bolșevică** și constituie, pe nedrept, un fel de sperietoare, care îndepărtează în loc să apropie de partid, spiritele democratice însă ponderate. Cu toate acestea, **programul țărănist, care păstrează proprietatea individuală și chiar dreptul succesoral burghez, aproape neatins, nu este nici socialist**, cu atât mai puțin poate fi socotit bolșevic.

Programul propriu-zis este o decepție Se deosebește prea puțin de programul PNL, și este aproape conservator. / Este bogat în partea culturală. (ca și cel liberal), dar face propagandă demagogică.

Dim. Drăghicescu / '22

14.) '23-'26. P.P. Negulescu, "Partidele politice", 1926

[LD: binențeles că țin cont de faptul că PPNegulescu era averescan din PP. Dar mai țin cont că este un intelectual foarte bine informat, urmărind evoluțiile internaționale ale timpului. Lucrarea aceasta a lui poate fi considerată chiar ca făcând parte din documentările lui care vizau și urmau să se consacre în monumentalul "Destin al României"]

-PNR-partid confesional?

p.54 –57, Notă subsol 1)

PNR din Ardeal, **se pare** că vrea să ia o nuanță confesională, vrând să se sprijine pe **Biserica Unită, Cultura Blajului, Vatican.** (cf. două articole din "Ideea europeană", speculații pe disensiunile dintre ortodocși și grecocatolici, pe duplicitatea Vaticanului, pe existența Internaționalelor creștine, pe unele partide confesionale vest-europene).
Negulescu/

-PȚ-partid de clasă, regional

(p.68-89)

*dr.Lupu –complicitate kominternistă ?

[LD: este una din ipotezele pe care eu le-am simțit în toată perioada politică la dr. Lupu, pe toată perioada interbelică. **Participările lui suspecte la tot soiul de conferințe internaționale inițiate de Komintern, afilierea la lui tot soiul de asociații și ligi "pacifiste"** care ascundeau, în realitate, **fațade ale comunismului internațional**, anume lozinci și teorii susținute, toate ar indica această ipoteză. Dovadă explicită însă, nu am găsit. Doar atitudinea lui de după 1944, când a fost printre puținii oameni politici "vechi" care au intrat în favorile puterii comuniste.]

Cazul P. Țărănesc croat-Radici, complicitatea Kominternului, birourilor "țărănești", **Internaționala Țărănistă Roșie**, avînd drept scop **atragera țărânimii la mișcări "revoluționare"**, care, combinate cu **mișcări secesioniste ale minorităților etnice** să ducă la **secesiuni și la federalizarea Balcanilor.**

Radici a declarat într-un interview (2 oct.'24) acordat unui ziar praghez, că **<România nu ste întemeiată pe principiul național Eu sunt contra României și nu voi permite ca poporul iugoslav să plătească cu singele său alianțele poftei de expansiune românești.**

Pentru Basarabia, Iugoslavia nu trebuie să lupte alături de România >

"Cu atât mai surprinzător este și faptul că, după aceste declarații, atât de ostile nouă, ale lui Radici, **un om politic român a putut să ia parte la o întrunire a partidului țărănesc croat și să**

vorbească de o **"alianță" a partidului său din România, cu acest partid** -alianță îndreptată contra dușmanului comun. E cazul d-lui dr. Lupu, care a luat parte la întrunirea dela Vrpolje (12 oct'24) (se dau citate din discursurile celor doi, un fel de reportaje despre călătoria lui Lupu în Slavonia). Printre altele, **Lupu a spus că precum Parlamentul dela București, nu reprezintă România întregă**, tot așa Parlamentul dela Belgrad nu reprezintă Iugoslavia întregă, și că el, ca reprezentant al țărănimii române, salută și admiră pe Radici.

"Această atitudine a reprezentantului partidului țărănesc român

e în linia logică a partidelor de clasă, care au tendința să se sprijine reciproc, peste hotarele politice ale țărilor respective, în contra celorlalte clase sociale, pe care le consideră ca dușmane."

Într-un interview acordat ziarului *"Nagyvarad"* din Oradea Mare (22 oct'24) Dr. Lupu a declarat că a fost la Zagreb, pentru a trata cu Radici, pentru că **se simte nevoie de o " Internațională Țărănistă"** de care are nevoie mișcarea înfrățită a popoarelor.

Faptul că **Radici era partizanul Republicii federative**, fără rege, fără constituție, **de tipul RFSR ruse sovietice**, faptul că **Radici a fost arestat iar dr. Lupu îl admira** (p.85-89)

PPNegulescu / ' 23-'24

15.) Cezar Papacostea*, "Între doctrinele și faptele partidelor politice", 1926

[LD: C.Papacostea, prof.univ., deputat P.P. de Dorohoi. În discursul său la Mesaj (13-14 dec. 1926. se autoproclama reprezentant al **"extremei dreapta"**, ceea ce este o mostră de accepțiune dată acestor concepte. Poate ca o confirmare că guvernul Averescu și partidul său scosese în afara legii PCR.]

Mihalache (fostul șef P.Ț.) a întrerupt un vorbitor, **declarând foarte categoric** P.Ț. **"Nu am fost niciodată și nu suntem partizanii luptei de clasă."**

(vezi fișier **Sistem de partide și Țărănism**, unde am selectat polemica dintre Papacostea-Mihalache, dr. Lupu, Armd. Călinescu, ș.a. pe **tema luptei de clasă și a țărănismului**, a doar două luni de la fuziunea PȚ și PNR, p.1-23)

/PNȚ: între Programul din '21 și cel din '26

În **Proiectul de program al P.Ț.** (1921), la "ideile generale", preambulul care precede fondul, se scrie despre **solidaritatea țărănimii cu clasa muncitoare**, dar și cu interesele proletariatului din democrațiile europene. **PNȚ se găsește azi într-o fază foarte delicată**, într-o situație **pe care a blamat-o la partidele pe care le ironiza, partidele "armoniei sociale"**.

Le ironiza că sunt "partide oportuniste.", care umblă după putere.

"Ați pornit ca partid de clasă, și ați abandonat identificarea partidului dvs cu clasa."

[...] **Nu consider părtaș la acest oportunism PNR din Ardeal.** Singura sa eroare, în vremea din urmă, este că **"n-a avut simțul politic și istoric"**.

Elogiază trecutul de luptă ardelenesc, dezavuiază atitudinea lor după 1918.

(vezi fișier **Etică**)

-Două ideologii, o doctrină neclarificată

Cele două elemente care alcătuiesc noul PNȚ **nu au o doctrină bine determinată.**

Partidul țărănesc vine cu **ideologia lui de clasă și de luptă de clasă**,

iar **Partidul național** va fi **adesea tîrît de psihologia țărănistă** și de caracterul unui partid regional. **Aceasta este și în paguba țării**, avînd în vedere elementele valoroase din cele două partide fuzionate. Dezagregarea lui va veni, în orice caz." (p.81)

Cezar Papacostea / '26

16.) Teodor Cudalbu, "Scăderile morale ale Part. polit. de astăzi", 1935

[L.D. Cudalbu este fost averescan (PP), apoi goghist (PNA) și procarlist. Cartea lui nu excelează în analize doctrinare, ci este o carte tipic partizană. Vezi și alte fișiere sau cartea.]

▣ **Partidul Național-Ardelean**

(pag.26-28)

Evocă trecutul Part.Naț."Ardelean", **apărătorul "naționalismului românesc"**, protector și îndrumător al activit. econom.a românilor din Transilv.

-**Caracterul regionalist**

"**După unirea cu patria mamă**,partidul acesta s-a hotărât a-și păstra și mai departe **caracterul său regionalist** ,preocupările lui cu caracter politic ,conform directivelor date de frunțașii săi conducători,urmînd a **privi numai pe ardeleni,fără nici o altă grijă de restul populației țării întregite.**

-**1920.Desființarea Consiliului Dirigent**

Această izolare ,nu deajuns înțeleasă la început de toată lumea politică [...]dar destul de clar văzută ca **piedică realizării unității sufletești a națiunii românești**,a fost dezaprobată în mod hotărît de guvernul **Mareșalului Averescu din 1920,prin desființarea Consiliului Dirigent**, măsură respectată și de guvernul liberal."

-**"Ardealul, ardelenilor ! "**

"**Îndîrjirea cu care conducerea acestui partid a luptat și luptă** ,împreună și cu grupul Țărănist fuzionat,**la izolarea proiectată ,dă de gîndit."**

"**În numele democrației** ,sub **ademenitoarea formulă ,descentralizarea largă** în cadrul gîndirii frunțașilor exprimată în marea Adunare de la Alba Iulia ,împotriva intereselor vitale ale Ardealului [...]se urmărește de fapt ,pe cale deghizată ,[...]o autonomie parțială în formula atît de nefericită ,<**Ardealul al ardelenilor.**>"

Cudalbu / ' 35

17.)ian.1923.Virgil Madgearu, Doctrina țărănistă,

21 ian.'23,pag. 65- 87 (Conferința la ISR).

[LD:vezi context la **fișier Doctrinile politice** Scopul organizării ciclului de conferințe de către ISR,nu a fost să aducă în discuție publică partidele politice din România, ci să ofere, într-un sistem, o serie de prelegeri teoretice privitoare la doctrinele politice.Nu am nici o îndoială privind paternitatea doctrinară mageriană(sună rău !) a programelor P.Ț.

Dar aici Madgearu și-a etalat cunoștințele de doctrină politică livrescă.]

▣ **Doctrinile și partide politice.**

▣ **Partid - clasă .**

▣ **Legea marxistă de evoluție.**

▣ **Revizionismul doctrinar**

(p. 67-68)

/**Socialismul** privește realitatea socială, analizează originea și dezvoltarea capitalismului, încearcă să stabilească **o lege a evoluției sociale și o prognoză asupra viitorului social.**

PȚ trebuie să o cunoască dacă vrea să o așeze la temelie doctrinei sale.

-**1891.Programul de la Erfurth**

Explică apariția **teoriei revizioniste** (Erfurth, 1891, Programul social-democrat) privind lupta de clasă, rolul istoric al proletariatului și respingerea teoriei ca lege naturală care determină destinele omenirii (cum pretinde marxismul) .

-**1921.Programul social-democrat de la Gornitz**

Revizionismul s-a însărcinat să dovedească inexactitatea acestei "legi" , iar programul

social-democrat de la Gorlitz (1921), în preambul, **neagă caracterul de lege generală, părăsește ideea misiunii exclusive a proletariatului** de a transforma soc. capitalistă (așa cum era formulată de marxism), **considerând că această misiune revine tuturor claselor sociale.**

Sociologul H. Cunow (spiritus rector al revizuirii programului social-democrat) afirmă că **evoluția socială** nu urmează un drum drept, ci **urmează o linie în zig-zag** și că diferite perioade **nu sunt dominate de aceeași lege și de aceleași tendințe.**

-Poporanismul rus.

Împotriva acestei generalizări a legii marxiste, s-a ridicat la mijlocul sec. XIX și poporanismul rus. **Poporanismul rus împărtășea idealul socialist**, însă afirma că **Rusia își are destinele sale socialiste, deosebite de ale Europei capitaliste**, și că ea **va trece spre socialism, fără a mai trece prin capitalism**, deoarece **țările agricole sunt condamnate la o evoluție proprie, fără să mai treacă prin industrialism.** (explică argumentele poporaniste)

Împotriva acestei afirmații, militează constatarea că industria capitalistă -fabrica, cartelul, trustul industrial - s-a dezvoltat în toate țările agrare, iar **în statele agrare înapoiate s-a făcut un salt brusc de la industria casnică la fabrică**, în modul cel mai desăvârșit.

Madgearu /'23

«Doctrina țărănistă

(p. 69- 71)

/Examinarea legii marxiste și a poporanismului, demonstrează că **o doctrină politică nu se poate întemeia pe o prognoză** asupra vieții sociale.

În consecință, **doctrina țărănistă** nu poate afla alt punct de orientare decât o **cunoaștere exactă a realităților sociale** și a tendințelor de evoluție **din propria țară.**

-Biruința exploatării mici contra evoluției industriale

"Ceea ce se poate, astăzi, afirma științific este că **evoluția în agricultură duce cu forță elementară către biruința exploatării mici**, ca formă superioară de producție agricolă, **contrar**, prin urmare, **evoluției industriale** și a celorlalte ramuri de activitate economică, care a consacrat exploatarea mare ca formă superioară de organizare economică, din punctul de vedere al producției "

"Este cel puțin **exagerat a se vorbi de subjugarea fatală a țăranimii de către capitalismul industrial agricol, și de pericolul transformării exploatărilor țărănești în anexe ale capitalismului.**" Mișcarea cooperativă a izvorât tocmai din această necesitate .

"Este invederat, deci, că dezvoltarea capitalismului nu stînjenește existența și prosperitatea unei clase țărănești independente."

Madgearu /'23

«Regimul agrar și țăranimea în răsăritul Europei.

(p. 71- 72)

"Zămislirea noului regim agrar din răsăritul Europei, după războiul mondial, s-a făcut sub o **egidă revoluționară.**

-Țărănizarea agriculturii

Ea a produs - aceasta este astăzi fapt notoriu - **< țărănizarea agriculturii >** ".În Rusia, Iugoslavia, Cehoslovacia, Polonia, Letonia, Estonia, România, Ungaria, chiar și în Austria... s-a format sau este în proces de formare **o nouă clasă țărănească independentă.**

-Proprietatea - funcție socială

(p. 72)

Procesul nu seamănă cu cel produs în Apus, cu un secol în urmă, care avea ca principiu fundamental, **proprietatea sacră și inviolabilă.**

"Revoluția agrară din răsăritul Europei se petrece concomitent cu o reformă integrală a dreptului

de proprietate. **Dreptul de proprietate privată quiritară** a apus și tinde să fie înlocuit cu un alt drept, care porcede de la **noțiunea proprietății , socotită ca o funcțiune socială a proprietății care nu conferă numai drepturi individuale, dar și datorii sociale.**"

-Proprietatea țărănească de muncă

Aplicația acestui nou drept de proprietate, în ce privește pământul, se vedește în tendința de **înlocuire a proprietății de exploatare ,prin proprietatea țărănească de muncă.** Sub egida dreptului de proprietate de muncă, se va întemeia o nouă și puternică clasă țărănească.

▣ Marxism versus țărănism .

- Lupta de clasă.

/ Burghezia prezintă lupta de clasă ca fiind identică cu violența, rebeliunea, războaie civile, revoluție socială .**"Nimic mai fals decât această concepție.** Ea nu rezultă din doctrina lui Marx. **Lupta de clasă se poate da în presă, în parlament, în greve, lockouturi sau boicotare,** după cum se poate petrece și în stradă ,sub formă de **rebeliune, războaie civile și revoluții sociale "** În fond, lupta de clasă nu este altceva decât **valorificarea pe cale politică a unor interese de clasă.** (constituționalismul englez a reușit să limiteze lupta de clasă înăuntrul parlamentului și a sindicatelor) .

Socialiștii consideră , în schimb, **că țăranii** se găsesc în tovărășia clericalismului, feudalismului, antisemitismului prezentînd -o ca **o anexă firească a curentelor reacționare ,** ba chiar ca fiind antiproletară !

V. Madgearu /'23

▣ Țărănismul după războiul mondial.

(p. 78-80)

-dr. Halden Guest: democrația partidelor țărăniste

Sociologul englez dr. L. Halden Guest ,care în 1921 a străbătut toate țările din răsăritul european, spune : *<În ținurile rurale , **democrația își găsește expresia în partide țărănești , care deși în general sunt dispuse să aprobe socializarea sau municipalizarea în orașe sau controlul social asupra industriei, de fapt, pretutindeni sunt partizanii proprietății țărănești a pământului și a comerțului liber.** >*

-Țărănism în toate partidele?

[LD: numai țărănimea și muncitorimea sunt menite să poarte steagul democrației autentice]

(p. 79-81)

Ipotetic, țărănismul s-ar putea dezvolta în cadrul tuturor concepțiilor

(liberale ,conservatoare,democratice muncitorești).Explică , argumentează, de ce **nu se poate :**

"Acțiunea politică a țărănimii nu se poate mișca decât în cadrul concepției democratice muncitorești. " În țările agrare, deși **există votul universal, lipsesc garanțiile elementare ale libertăților cetățenești ,** întreaga viață socială este dominată de plutocrația bănească,speculație și militarism. **În țările agrare din răsăritul Europei, numai clasele muncitoare și țărănimea sunt menite să poarte stindardul democrației politice .**

Madgearu /'23

-Țărănismul și puterea politică

(p. 82-83)

"Odată democrația politică întronată , **țărănimea poate să cucerească puterea politică."**

Dacă condițiile de existență ale țărănimii ar fi în conflict cu necesitatea dezvoltării maxime a forțelor de producție ale societății ,ea n-ar putea conserva puterea politică în mâinile ei.

Țărănismul nu este în dezacord cu idealul de progres, cu transformările sociale (cum afirmă socialiștii); nu se opune industrializării (cum afirmă liberalii).

Madgearu /'23

▣ **Sat - Oraș.**

▣ **Țăranism - muncitori .**

▣ **Țăranism -intelectuali**

▣ **Țăranism - naționalism.**

"Țăranismul , ca mișcare politică a clasei țărănești în lupta împotriva întregului sistem de exploatare și dominație economică și politică a societății capitaliste , **nu poate să manifeste nici o tendință de opresiune față de minoritățile etnice conlocuitoare.**[...]

▣ **Țăranism - internaționalism**

Există multe internaționale Nici una din aceste internaționale nu poate suplini rolul națiunii.

Partidele politice, deci, nu se pot clădi pe baze internaționaliste.

Madgearu / 1923

18.)Mihai Popovici, Solidarismul politic, 3 iun.1923

,p.251- 265.(Conferința la ISR) ([vezi pe larg fișier Doctrinile politice](#))

▣ **Contractul social**

Întreaga dezvoltare a omenirii este stăpînită de 2 factori :individul și societatea.

Individul, cu înclinările sale egoiste, cu lupta pentru existență, cu încrederea în sine, cu voința veșnică de a stăpîni.Facultățile sale fizice și psihice îl duc în conflict permanent cu semenii săi.

Societatea, izvorită tot din înclinările individului , creind **putere prin asociație**, mărind maximum de muncă prin colaborare ,**apărînd pe individ de individ**, sugrumînd individualismul, în necîndu-l în apa turbure a colectivismului absolut.

"Acești doi factori duc o luptă titanică , cu sorți schimbători ."

-**Individualismul.**

Individul ajunge uneori stăpînul societății , urmînd drumul instinctului și al setei de putere , și suprimă tot ce ar încerca să-l împiedice în urcarea culmilor celor mai înalte.

El devine Dumnezeu, personalitatea sa altar, la care toată societatea este menită să aducă hecatombe de jertfe."

Istoria ilustrează aceasta la egipteni, greci, italieni, pînă în zilele noastre.

"Cînd culmile devin prea amețitoare , freamătul codrului începe , corul arborilor se schimbă în furtună, societatea reacționează și altarul individului , sfărîmat și distrus ,

zace în fundul văilor Începe crepusculul zeilor.

Societatea își începe opera de nivelare și nivelează în jos, tot mai jos, pînă la uniformizare

Avînturile individului sunt stinse,și el devine robul incolor al mulțimei , iar drumul progresului pare că se înfundă.

Un nou proces se începe : răsturnarea incompetenților, restabilirea ierarhică a valorilor și iarăși **individualismului devine dogmă.**

Secretul cel mare al omenirii este să găsească cumpăna cea dreaptă între individ și societate , să creeze posibilități ca individul să-și dea maximum de contribuție pentru clădirea edificiului social,fără însă ca , în urma lui , să lase șirurile cernite de desmoșteniți,îngenuncheați, istoviți, lipsiți de lumină și dreptate.""Aici intervine solidarismul " (p. 253)

▣ **SOLIDARISMUL**

***Durkheim**

Este vechi cât omenirea. Identic cu asociabilitatea speciei umane.

În spațiu și în timp : toată ploaia de aur a culturii și civilizației ;toată mintea practică prin care s-a robit natura ;toată clădirea minunată a gândirii omenești care, a creat marile sisteme filozofice ;a crescut și crește precum plantele în pădure , de sine, fără contribuția nimănui, inconștient, fără o doctrină.

-Concepție etică

" [...]Solidarismul poate să lumineze și să încălzească **numai în largul concepțiilor etice**, ca principiu de viață, **prin constrângeri de ordin moral.**

Nici creștinismul, nici budismul, nici socialismul, nici naționalismul, n-au avut nevoie să se restrângă în formule juridice ,ci **au rămas în concepția universalității etice**, din care și dreptul este numai o părțică.Noi, din acest punct de vedere, vom privi solidarismul, și nu ne vom lăsa ademiniți să privim datoriile noastre sociale prin prisma quasi-contractului ,prin care nici nu se poate ajunge la o constrângere de drept."

-Solidarism economic,social,politic

-Solidarismul social - creează familia, națiunea, omenimea.

-Solidarismul economic - clasa, sindicatul, mutualismul, cooperația;

-Solidarismul politic - comuna , provincia, Statul. (p. 254)

Popovici /'23

▣ Națiunea.= produsul unui solidarism social-etnic

Este produsul unui solidarism social etnic , nu politic.

"Națiunea este produsul trudnic al multor puteri care, involuntar , printr-un concurs inexplicabil de împrejurări ,**au colaborat într-o muncă continuă** și fără de odihnă de-a crea **un substrat sufleteș similar , o conștiință comună , un ideal comun și o concepție de viață comună**"

Conștiința descendenței comune, un trecut de dureri și bucurii comune, mediul natural similar, limbă comună, obiceiuri, muncă, dansuri , artă comune, interese economice comune, apărare de vrăjmaș creează o cultură națională comună .

"Împrejurul acestei culturi , care cuprinde și partea sufletească și partea economică , se strînge solidaritatea socială națională."

Popovici /'23

-Solidaritatea națională.

Exemplul îl avem în trecutul apropiat cînd, rupti și sfărîmați în patru părți, indiferent de stăpînitori, solidaritatea națională s-a manifestat întotdeauna , de cîte ori a putut.

/Românii din Ardeal, de la *Supplex Libellus Valachorum* , de la discursul lui *Bărnăuțiu* din 1848, de la *Deșteaptă-te Române* , de la 1877 războiul de neațîrnare, apoi în timpul *războiului mondial*, la marea *Adunare de la Alba Iulia* , conștient sau inconștient, au manifestat această solidaritate.

În Vechiul Regat, Ardeal, Basarabia și Bucovina, pătrunsese soldaritatea națională.

Popovici /'23

-Statul național.

Aceste individualități culturale, numite națiuni, produse ale solidarității sociale, au fost menite , fatal, să-și dea o organizație proprie și să încununeze solidaritatea socială cu o solidaritate politică statul național - cea mai frumoasă manifestație de solidarism politic al sec. XIX și XX. (p. 255)

-Principiul moral al solidarismului.

El se bazează pe împlinirea obligațiilor.Este o axiomă morală să-ți plătești datoria.

Între timp. a fost războiul mondial, marile revoluții, răsturnarea lumii vechi;

S-au modificat : concepția privind proprietatea , privind raportul dintre individ și stat , dintre capital și muncă.

Popovici /'23

-Partidele politice și solidarismul.

Partidele "naționale" sunt, prin menire, promotoarele solidarismului politic. El se exprimă prin :ideia democrației / ideea libertăților / ideea justiției sociale / ideea ordinii de drept / , adevărate temelii ale unei concepții moderne sănătoase.
Popovici /'23

▣Clasificarea partidelor românești .

(LD:Reia și el clasificarea partidelor pe diverse criterii, prin prisma **clasificării lui Gusti ..** El vrea să propună **o altă clasificare** , pornind de la cei doi factori ce se confruntă - individ și societate - și de **la partidele care întrupează aceste concepții - individualism și colectivism** - ,la care se adugă partidele ce vor să realizeze un compromis între ele.(p. 260-261)]
Popovici /'23

E.Popovici:Partidul Național Român (Maniu)

-Principiul solidarității naționale

"**Toată concepția politică a PNR se întemeiază și s-a întemeiat pe principiul solidarității naționale** ." Pentru el, solidaritatea nu este ceva artificial, abstract, izvorât din vreo teorie politică metafizică, elaborat de vreun erudit într-o bibliotecă. "
Toată îndreptarea politică din Ardeal nu a fost călăuzită de vreun cult exagerat al individualismului ;fără a pierde un singur minut din vedere individul, toată străduința titanică a națiunii , a fost de **a-și crea o clasă de intelectuali** , înarmați cu armele culturii ; lupta s-a dus instinctiv **pentru eliberarea și emanciparea națiunii întregi**.

-Libertățile individuale :în lupta democratică

Libertățile individuale erau **cîștigate în măsură mare prin luptele generale ale democrației**, prin **ștergerea iobăgiei**, prin declararea **egalității tuturor cetățenilor** în fața legilor.
Ceea ce nu era realizat, și ceea ce pătrunsese tot organismul național era înfrigurarea **de a se vedea emancipată și liberată colectivitatea națională întreagă**-era , deci, un ideal social - în cadrele ideii naționale de realizat ,izvorât din starea de robie națională."

▣dec.'18-mart.'20:governarea PNR în Ardeal

/ PNR a guvernat în Ardeal, [deși Manoilescu contestă !]din dec.'18 pînă în 13 mart. '20 , și a încercat să traducă doctrina solidaristă , în fapte,**sub conducerea dlui Iuliu Maniu**. A dat imediat **votul obștesc**; **a dat legea împroprietării țăranilor**, în august 1919, (pe care încă Bărnuțiu o cerea pe "Cîmpia libertății" de la Blaj, în 1848 ;pe care dr.Al.Vaida -Voevod o cerea în Parlamentul de la Budapesta, încă în 1906)**a dat legile de ocrotire socială**; a fixat **ziua de muncă de 8 ore în Ardeal** ; **a creat mii de școli, de toate gradele**, ca un omagiu pentru solidaritatea integrală a nației române . (p. 262)
Popovici /'23

G)Popovici:Partidul Țărănesc-Mihalache

-Două doctrine ireconciliante

-Ideea luptei de clasă

"Greutatea cuprinderii partidului țăărănesc , plin de elan, în schema aceasta ,consistă în faptul că partidul țăărănesc este **reprezentat prin două doctrine** , fără ca ele să fi ajuns la o reconciliațiune.

Pe de o parte, în problema țăărăneasă , reprezintă un principiu individualist aproape identic cu principiul partidelor naționale,pe de altă parte , în problema muncitorească și a producțiunii industriale ,un principiu care se apropie de doctrina socialistă.

împrumutînd , tot de la socialiști, ideea luptei de clasă.
DI.Madgearu, în conferința sa , încearcă să găsească o înțelegere
între aceste două principii, dar deocamdată nu a găsit-o " (p. 263)
Mihai Popovici / 1923

19) Ion Răducanu, Socialismul de stat , 4 mart. 1923,

p.163-171(Conferința la ISR)(**Vezi pe larg și context la Doctrinile politice**)

La noi se abuzează de noțiunea de "**socialism de stat** /"**etatism**" .

Sunt confuzii.Este interesant de cercetat dacă amestecul Statului în viața economică, hipertrofia atribuțiilor de stat de la razboi încoace,se poate numi "socialism de stat" , "intervenționism" sau altceva.

Răducanu /'23

-Intervenționismul românesc=neomercantilism

Economistul francez **Charles Gide** , ocazional, a spus că România este "**țara socialismului de stat** " El vedea lucrurile de departe, de pe malurile Senei,și nu putea înțelege ce se petrece pe malurile Dîmboviței.

În România a existat un "intervenționism de stat" cu caracter pronunțat neomercantilist, îndreptat în două direcții :mărirea producției ;2.apărarea intereselor burgheziei naționale ;

În România nu a existat un "socialism de stat".A fost doar un **neomercantilism**,

printr-o **legislație plâpîndă**, care nu face fală politicii sociale (Legea tocmelilor agricole ,Casa rurală) .Celelalte intervențiuni , s-au făcut pentru sporirea producției și întărirea puterii clasei conducătoare (căile ferate de stat, seviceile fluvial și maritim,la1880 banca de emisiune etc) .

"Iată de ce ,**un coleg apreciat** [Manoilescu ?] spunea că **este nevoie de un mare partid politic , cu un program de socialism de Stat .**

Acel partid [P.P.Averescu ?] care pînă astăzi a făcut politică spunînd că **etatismul este înscris ca prim punct în programul** său,n-a făcut nimic altceva decît **să utilizeze statul ca instrument pentru îmbogățirea grupării sociale** din care își recrutează aderenții ,n-a văzut în Stat un un instrument pentru a aplana conflictele sociale ,pentru că Statul în regim censitar , ca și în regimul votului universal falsificat , nu este reprezentantul tuturor, ci este deținut de o anume clasă , care exploatează cealaltă parte din populațiune prin mijlocul Statului.

-Socialismul de stat –politică viitoare

Deci **socialismul de stat este de înfăptuit de aici înainte."**

Ion Răducanu / mart.'23

20.)6,7mart.'28 .Congresul PNȚ,Alba Iulia. Moțiunea

("Adevărul",8 martie,1928) [**Documentar ISISP,L:D.,p.586-587**]

[LD: Ultimatum,șantaj,amenințări,pentru răsturnarea gov.PNL.

Moțiune – manifest care întrece (ca limbaj și deziderate) atît realitatea cît și buna credință și bunul simț :**regim ilegal,anticonstituțional** care a sfîșiat hotărîrile de unire aplicînd un **tratamentul colonial provinciilor unite**.Guvern **urzupator ,dușman al poporului** ș.a.ș.a ! PNȚ tăgăduște,pretinde,cere , înlăturarea guvernului "răufăcător".

Pot să se supere pe mine toți ardelenii,toți foștii și actualii național-țărănești,acest congres și această moțiune va rămîne un episod otrăvit în politica românească.]

≡Congresul PNȚ

/Unirea provinciilor,veșnică

" Congresul Part.național-țărănesc,cu **677 delegați din 71 de județe**,întruniți la Alba Iulia,cu participarea poporului român de pretutindenii,în măsură nemaipomenită pînă acum, decide:"

"Congresul dela Alba Iulia afirmă **neclintită unirea** ,așa cum a fost ea făcută prin **hotărîrile din**

Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia și prin jertfa celor 800.000 de morți căzuți.

"1. Poporul românesc se declară **hotărât să apere** pînă la ultima picătură de sînge unirea care este veșnică.

Împotriva dușmanilor externi și interni

-Regim anticonstituțional

-Tratament colonial în provinciile unite

"2. Adunarea de la Alba Iulia se ridică însă nu numai **împotriva inamicilor externi** care voiesc să revizuiască hotărârile statului nostru, ci și împotriva celor care au slăbit poziția statului român și au întărit pe cea a **dușmanului lui, în 10 ani de guvernare** în care **un regim anticonstituțional și ilegal** fixat la cîrma țării **a sfîșiat unirea din Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia**, impunînd provinciilor **un tratament colonial** care înșelînd aspirațiunile și visurile lui de mărire, l-a răsturnat în neagră mizerie și suferință."

Cerem respectarea principiilor înscrise în actul unirii și restaurarea regimului constituțional și parlamentar, fără amîinare.

-Guvern uzurpator pe care străinătatea să nu-l confunde cu pop. român.

"3. Ad. națională de la Alba Iulia trimite **salutul și recunoștința sa aliaților** cu care poporul român a sîngerat împreună în război, și **Ligii Națiunilor**, exponentul dorinței de pace a popoarelor, rugîndu-i **să nu identifice poporul român cu actualul guvern uzurpator**, contra căruia el însuși duce **războiul cel mai crîncen** și nici să nu dea ascultare dușmanilor, care defaimă puterea de viață și coeziunea a poporului românesc."

-Lovitura de stat ptr. a ajunge la guvernare

"4. Ad. naț. de la Alba Iulia constată că **guvernul actual**, ajuns la cîrma țării prin furturi de urne și **lovituri de stat**, prin prefacerea armatei [...] într-un instrument de guvernămînt și abuzuri electorale, prin degradarea magistraturii, prin încercarea de **terrorizare și intimidare**, acum în urmă și a factorului constituțional, **[Regența]** pe care vrea să și-l aservească, **dezonorează** de prea multă vreme națiunea și sapă bazele existenței statului.

-Dușman al poporului

În consecință adunarea declară de **dușman al poporului actualul guvern**, [...] **anticonstituțional și ilegal**, declară națiunea **în stare de legitimă apărare** și îndreptățită la **folosirea oricăror mijloace** pentru înlăturarea acestui regim."

/ Starea de legitimă apărare a națiunii

"5. Ad. naț. **tăgăduiește actualului guvern orice drept de a se rosti în numele țării**; îndeosebi tăgăduiește dreptul de a arunca noi sarcini asupra națiunii, de a contracta împrumuturi, făcute în condiții oneroase cu scopul de a amăgi națiunea."

-Guvern național-țărănesc condus de Iuliu Maniu!

"6. Ad. naț. de la Alba Iulia **pretinde** Înaltei Regențe **demiterea guvernului actual** și instalarea unui **guvern național-țărănesc condus de Iuliu Maniu.**"

Constată cu durere că apelurile făcute pe lîngă factorul constituțional, de a nu acorda mai departe creditul său unui guvern ce nu reprezintă voința poporului, n-a avut ecoul nădăjduit. PNTJ a făcut aceste apeluri, îndemnat de sentimentul monarhic și pentru a evita ca poporul să solidarizeze, în îndreptățita sa revoltă, Coroana, cu activitatea răufăcătoare a partidului liberal. PNTJ poartă grija aceste solidarizări într-o vreme cînd "monarhiile se clatină pretutindeni" ...

"7. **Aprobă activitatea deputaților și senatorilor partidului** [...] pentru lupta parlamentară desfășurată **contra guvernului liberal.** [...]"

8. Biroul PNTJ e însărcinat să aducă la cunoștința Înaltei Regențe

și a opiniei publice aceste hotărâri.
Hotărârea congr.PNȚ / 6 ? 8? mart.'28

21)C.Argetoianu,Memorii, '28-30

Vol.VIII,Partea VII (1926-1930)

// 1928. // PNȚ >asaltul spre putere // 6 mai'28 -adunarea-congres Alba Iulia //

// Argetoianu -Tătărescu- contracarare /

// Regența și Vint.Brătianu : rațiunea aducerii la putere a lui Maniu //

// 11 nov.'28 -Guvern Iuliu Maniu / disensiunea portofoliilor /

Argetoianu /

După fuziune,mai toți fruntașii PNȚ se certau între ei.

Lupu voia să părăsească partidul;**Popovici** se plîngea de tendința țărăniștilor de a încăleca partidul;**Bogos** (basarabeianul takist) se plîngea de cearta cu **Hallipa** și a acestuia cu **Stere** și **Pelivan**; ,(p.81-82)

1927.Criza guvernamentală : chestia Carol

...**Mihalache :procarlist înfocat**

/ Mihalache, după fuziunea PNȚ, **evoluase repede spre Carol.**

Craiova,24 ian.'27.La **Congresul Cooperativelor și Băncilor Populare** a spus că ,la 4 ian.'25, s-a pus prea mare grabă și nu s-a dat soluția cea mai bună.

Iar cînd a fost vorba de Regență,a votat contra.

"Atitudinea noastră de azi? [...] Socotim că acest principiu [monarhia constituțională] este mai asigurat prin **revenirea prințului Carol decît printr-o Regență de 13 ani** ,care ,de fapt pune un partid politic pe tron,cu atribuții de Monarh,dar fără răspunderea morală a monarhului."

...**Maniu procarlist :revizuirea actului de la 4 ian.'25**

Maniu,care fusese de la început pentru Carol, a întărit această opțiune.

Comunicat PNȚ :Comitetul de direcție al PNȚ,întrunit la **31 ian.și 1 febr.'27**,cercetînd situația creată prin consecințele **actului dela 4 ian'25 "socotește că se impune revizuirea pe cale legală a actului dela 31 dec.'25și 4 ian'26** .În acest scop,PNȚ crede oportună **convocarea unui Consiliu de Coroană"**

...**Ionel Brătianu: noapți de insomnie**

Brătianu a avut cîteva noapți de insomnie,ca nu cumva Ferdinand ,slăbit de boală,să ia pe Maniu în brațe și să -l readucă pe Carol .Brătianu , atunci a căzut la învoială pentru un guv.de "uniune națională."

...**Averescu –Argetoianu : tratative ptr.guv. de uniune**

Averescu-Argetoianu și ei au dus tratative pentru "guv.naț"

Guv.Averescu și partidul lui au atins atunci culmea carierei lor politice. dar și începutul prăbușirii lor.(**vezi fișier P.P.-Averescu**)Argetoianu :Ideea unui guvern de "colaborare"sau "național" îi apărea ca o gogoriță, dar avea și momente de descurajare,și de aceea **a dus tratative cu PNȚ** (cel mai puternic partid anti-liberal).(p.100-102)

Tratativele au fost duse de Averescu ,iar din partea PNȚ,de **Grigore Filipescu,Emanuel**

Antonescu și Lucasievici (conservatori rămași,împreună cu **Mișu Cantacuzino**,în P.N.și ,după fuzune,în PNȚ.)

Mandatarii PNȚ ,în ura lor contra lui Brătianu,și-au pus **toate puterile în joc să ajungă la o înțelegere cu Averescu**,impunîndu-i **6 condiții,inclusiv angajamntul de noi alegeri.**

...**Maniu a stopat tratativele cu averescanii**

Cînd au venit fericți să raporteze succesul,**la CC al PNȚ se luase hotărîrea necolaborării.**

În realitate **Maniu n-a aprobat colaborarea,penrucă s-a "amestecat puțin și nenea Ionel**

Brătianu", care a trimis și el emisari la Maniu pentru "guvern național" (avertizându-l de posibilitatea de a lua în brațe "un cadru politic") Emisarii ex-conservatori au sosit "acasă" la Maniu să raporteze succesul și Nolică Antonescu l-a auzit pe Vaida spunând : < **bine, atunci a rămas hotărît, mergem cu liberalii** >. Au coborât "jos", și după ce au tăiat firu-n patru, PNȚ a respins înțelegerea cu Averescu, "*crezul democratic al partidului neputându-se împăca cu metodele dictatoriale și cu scopurile urmărite de șeful guvernului*"

...Gr. Folipescu și alți Conservatorii au părăsit PNȚ

În urma acestor hotărâri, grupul Grigore Filipescu, Antonescu și mulți alții, au părăsit PNȚ. (p.106-107)

* Notă: "acasă" la Maniu

Însemna acasă la **Lugoșianu și Caius Brădiceanu**, care închiriaseră casa lui C.Simpson -Bulevardul Lascăr Catargiu, colț cu str.Clopotarii Vechi-numai pentru a putea oferi ospitalitate demnă cu situația lui, domnului Președinte. Ședințele CC se țineau la parter, dar ardelenii obișnuiau să se întrunescă "sus". Venind mai devreme, Antonescu a fost confundat de fecior cu un ardelean, și îndrumat ... "sus". Ajungând acolo unde hotărârau augurii, Antonescu l-a auzit pe Vaida.

▣ 6 iunie '27. Guvernul Știrbei

Argetoianu, VIII

A durat 15 zile, ca un guvern de "graniță" "n-am priceput cum s-a lăsat Maniu prins să delege pe **Mihai Popovici** și pe **Grigore Iunian** în această ridicolă aventură, **menită să pregătească o nouă și lungă domnie a lui Brătianu**. " Maniu și Mihalache cunoșteau prea bine sforăriile noastre politice, fie că au crezut pe Brătianu înfrînt, și au sperat în guvern "național", fie că n-au vrut să se lase mai prejos de liberali, care au dat câțiva miniștri. (p.129-130)

▣ Regența .Șantajul PNȚ pe chestiunea Carol .

De la moartea lui Ionel Brătianu, întreaga politică românească a fost dominată de "chestia Carol", de care cenzura nu lăsa să se mai vorbească.

+ Moartea lui Ionel Brătianu .

...Vintilă Brătianu și Duca sub presiune

Vintilă (care luase locul lui Ionel) și **Duca** nu puteau ține piept valului.

Pe măsură ce național-țărăniștii s-au dumirit, au realizat că cea mai bună cale de a ține Regența și Guvernul, este ... **șantajul cu Carol**. (p.224-225)

Ei și-au sporit "campania de răsturnare "

Maniu, nu avea de gând asta, dar îi convenea să se creadă. Regența nu avea o unitate de vedere, nu colabora cu guvernul.

Vintilă și Duca, "mureau de frică", " trăiau în tranșee", " atmosferă de panică", au fost terorizați tot anul 1928.

...Argetoianu în PNL

Singurul care se purta cu bărbăție a fost el, Argetoianu [intrat în PNL !] care considera că **PNL trebuie să-și ducă la capăt guvernarea, că PNȚ nu o va lua decât prin "revoluție"** sau "răbdare" (dă în extenso un interviu dat în epocă, în acest sens...)

De aceea, PNȚ ("Dreptatea") a pornit o campanie de înjurături și perfidii la adresa i, năpustindu-se asupra lui.

▣ Argetoianu :Campania PNȚ de răsturnare a guvernului Vintilă Brătianu.

[Dacă congresul de la Alba Iulia (6-7 martie) a fost un episod de vorbe amenințătoare, marea adunare de la Alba Iulia a fost **organizarea unei lovituri de forță a PNȚ-ului**, similară unui război civil, îndreptat asupra Bucureștiului. Parcă văd aici retrezirea amintirilor lui Maniu când,

acum 10 ani , făcuse ordine la Viena. Acum se gândea ,poate , să facă ordine la București , dar nu mai avea armata ! Și era țara lui !]

▣Apr.'28.Pregătiri ptr.adunare

/După ce a atacat **Guvernul toată iarna,în cameră,în gazete și întruniri,PNȚ** a hotărât o **întrunire populară la Alba Iulia**,pentru 6 mai,ca să permită noului regim să prezideze 10 mai ! **Pe față**,se spunea că **norodul va porni dela Alba Iulia spre București**, unde va cere Regenței demisia Guvernului și chemarea lui Maniu.**La ureche**,se șoptea că **Prințul Carol va coborî dintr-un avion la întrunire**.

Pregătirile pentru Alba Iulia,degeneraseră într-un fel de " mobilizare a coaselor și a furcilor împotriva unității și autorității statului

...Prințul Carol așteptat și supravegheat.

Informațiile Siguranței dau ca sigură punerea la cale a debarcării Prințului Carol în mijlocul mulțimii "(dă o serie de documente edificatoare)

[Atenție LD:lorga ("*Supt trei regi*")spune că toate astea au fost **date în vileag de Gr. Iunian**,după restaurație -p.423] **Prințul Carol era supravegheat** de serviciile speciale ,la Paris. **Carol și Lupeasca în Belgia** (p.229-230)

C.Ex.al PNȚ a hotărât apariția unui **Buletin de informații bilingv**,la Paris, în care să prezinte chestiunea Carol.Fondurile puse la dispoziție de Barbu Ionescu(Londra).Rev.va fi condusă de Bacher și Cocea (clandestin).

Carol n-a venit acasă,dar a încercat să plece dinAnglia (trecuse din Belgia ,la 5 mai) datorită **vigilenței autorităților engleze.** (**LD:după alții s-a spus căa avut "pană" de avion**)

...Sașii , ungurii mobilizați la adunare

P.N.Săsesc a hotărât **participarea la adunare**(14 apr.) ;**tineri maghiari** din Carastelec,manifestați anti-romnească;**secuii** arată o dezinteresare față de Ad.dela Alba Iulia; **Maniu duce tratative cu PNMaghiar** (București,17 apr.)

...Organizare "militară"

[LD:văd aici retrezirea amintirilor lui Maniu când, acum 10 ani , făcuse ordine la Viena. Acum se gândea,poate , să facă ordine la București , dar nu mai avea armata ! Și era țara lui !] PNȚ duce campanie în sate pentru mobilizare.Va suporta cheltuelile de drum ,dar oamenii să vie cu mîncare pe 3 zile și **înarmați cu ce pot**. Sunt atrași și **muncitorii din Valea Jiului**.

În frunte,se află **preoții ortodoxi și uniți**(apr.)

Cluj,24 apr.**Organizarea militară** a celor ce vor veni la Adunare , pe plutoane(comună), companii(plăși),batalioane(batalioane),legiuni (cîteva județe),divizii (provincii),motivîndu-se păstrarea ordinii.Se va ține **un Congres** (cca 1000delegați)și **o Adunare "Organizatorii nu cred în revoluție**, dar își închipuie că **vor intimida regenta"** (p.229-230)

▣Guvernul Vintilă Brătianu –măsuri.

Guv.PNL.,pîna la 10 apr.'27,nu a luat nici o măsură oficială. Față de știrile tot mai îngrijorătoare din Ardeal și Paris,**Vintilă a hotărît** convocarea unui Consil.de min. **pentru a interzice**,la nevoie "**manu militari**",**adunarea dela Alba Iulia.** (**vezi fișier PNL**)

Argetoianu i-ar fi spus lui Duca că **întrunirea politică,nu trebuie oprită**.

Chiar dacă acolo vor fi 100-200 mii oameni,**Maniu ,care nu vrea revoluție,nu va ataca Bucureștiul! Chiar dacă** va porni spre București cu 10.000 oameni,**nu vor trece de Brașov**,abia atunci există legitimitate de represiune,și marșul va fi ratat.

Vintilă a convocat un nou Consiliu,fiecare și-a susținut opiniile,iar Argetoianu pe a lui,avînd pe **Duca și Tătărescu de partea sa**.După 3 ședințe , **Guvernul a adoptat varianta Argetoianu**.

După adunare ,**Guță Tătărescu s-a înapoiat triumfător acasă !**

La Interne,**Duca,Tătărescu,Franasovici,uneori și Argetoianu**,siliți să stea la minister toate week-endurile! În fiecare duminică **Duca a fost convins că "Opoziția " va lua Ministerul** cu

asalt,și ne va trage în țeapă! [...] **L-am rugat pe Duca să nu se teamă că mai om de ordine ca Maniu nu era altul în țară**;cusurul lui era demagogia ,nu ducea direct ci indirect la violențe"

▣ 6 mai.Adunarea dela Alba Iulia

Argetoianu /,VIII,(p.251-252)

A avut loc la 6 mai.După naț.-țărăn.,ar fi fost cca 100.000oameni;după Siguranță,30-40.000 . S-au ținut **4 discursuri din colțurile adunării**; s-a aclamat **Motiunea** (din 6 martie) **contra Guvernului** ;s-au trimis **telegrame de devotament către Rege** și țară , pe adresa Regenței.

...3-4.000 de oameni au pornit spre București

Cîteva cete ,3-4000 oameni (după alții 500),**au pornit-o spre București**, dar aflînd că la podul de pe Mureș așteaptă soldații **s-au întors înapoi**. Vîlva " adunării s-a stins repede

▣Regența și guvernul au hotărât aducerea lui Maniu

[LD: cred în varianta lui Argetoianu Ea este confirmată și de alte surse.Dar totodată îmi mențin părerea că PNTJ a ajuns la putere prin presiuni excesive ,că a folosit mijloace periculoase de șantaj și că Vintilă Brătianu nu merita un asemenea tratament.

Mai cred și că fără Ferdinand și Ionel Brătianu ,drumul lui Maniu spre București fusese deschis. Varianta cu prințul Carol.mai putea să aștepte .]

Regentul Buzdugan,"era un iepure fricos care **se temea și de opoziție și de Carol**.

"A docănit tot timpul verii pe Vintilă și l-a convins :

1.Carol nu putea veni **decît cu ajutorul lui Maniu**;

2.Singurul mijloc de a împiedica asta,era aducerea la guvernare a lui Maniu,pentru a-l solidariza cu Regența."**Cei doi osîndiți la moarte** [Buzdugan,sfârșit'29,Vintilă sfîrșit'30] s-au înțeleș încetul cu încetul ,și **retragerea noastră** ca și **chemarea lui Maniu au fost hotărîte pentru începutul lui noiembrie**,înainte de deschiderea Camerelor [...] (p.251-252)

(vezi pe larg, fișier PNL)

▣11 nov.'28.Guvern Maniu

[LD :ar fi simplist și deformant dacă aş prezenta venirea PNTJ la guvernare ca un rezultat explicit al șantajului și presiunilor.Acestea au existat și au fost detestabile.Dar priveau numai raportul de forță dintre **Maniu-guvern-regență** .

Exista însă și **o realitate social-politică critică :opinia publică, electoratul, masele populare** (indiferent cum ar fi numite) **au dorit această schimbare** ,după formula "**să vină și ăștia**"(după cum mărturisea și Argetoianu)

Legende despre Maniu atinseseră apogeul iar **popularitatea lui Mihalache** trecuse și Carpații.**Maniu-Mihalache** în fruntea României era **încarnarea statului democrat -țărănesc** anunțat de un deceniu .Că lucrurile au stat așa ,au dovedit-o **entuziasmul** la crearea guvernului și **rezultatele formidabile de la alegeri** (vezi pe larg la **fișier Alegeri și Guvern Maniu**)]

-Târguiala portofoliilor

Duminecă,11 noiembrie1928 ,**Guvernul Maniu a depus jurămîntul**.

Maniu,prevenit de iminența aducerii la putere,ar fi trebuit să aibă guvernul făcut.

Dar Maniu era Maniu, i-au trebuit **48 de ore** ca să-și închege guvernul.

Scenele din 1926 s-au repetat.Cele mai mari greutăți le-a întîmpinat pentru "cazarea" lui **G.G.Mironescu** (la Instrucție publică). "**Acesta dedese bani mulți lui Maniu**,pentru întreținerea gazetelor [...] **Mihalache** nu putea suferi pe "MoșGhiță", "searbădă personificare a plutocrației,a takismului și a prostiei",și-l voia pe Costăchescu.

"Salvarea " a venit **dela Titulescu** care(prin telefon) n-a vrut în ruptul capului Externele, **recomandînd pe ...Mironescu** (ca "om de paie" al lui).

Cu Vaida la interne,cu Mihalache la Agricultură,cu Madgearu la Industrie,
cu Iunian la Justiție,cu Popovici la Finanțe,cu Răducanu la Muncă,cu Halippa la Lucrări publice,cu Sever Dan la Sănătate,cu Cihoski la Război

și Alevra la comunicații + Sever Bocu, Sauciuc-Săveanu, Mirto, Potârcă, Dobrescu, Lugoșianu...

-Iuliu Maniu -iubit la sate și agrea la orașe.

primul guvern Maniu era iubit aproape cu fanatism la sate și agreiat la orașe (pe formula "**să-i vedem și peăștia**") (p.257---) Argetoianu / 1928

22.) **Armand Călinescu, "Însemnări politice", 1916-1939, Humanitas, 1990**

[LD:tânăr pe atunci, Călinescu notează evenimentele la care este martor , încât mărturiile sale poartă pecetea de jurnal. Și precizările sale –deși foarte laconice- reușesc să introducă în ecuația venirii la putere a PNT ,o serie de episoade și personaje din tabăra național-țărăniștă. El confirmă starea de spirit periculoasă ce se crease în Ardeal dar și rolul lui Maniu în temperarea avântului luat prin Jurământ .]

≈1928. Ofensiva PNT spre putere .

...Maniu și Mihalache –turneu de conferințe în organizații

...Madgearu, Răducanu, Popovici turnee diplomatice: Praga, Berlin Paris.

Ianuarie:

-intern: **Maniu în Ardeal, Mihalache în regat, vizitează organizațiile ,conferințe**

-extern: **Madgearu la Praga; Răducanu la Berlin ; Popovici, la Paris...**

...Național-țărăniștii ardeleni se retrag din Parlament

Februarie:

/9,10,13,14, **discuții violente la Cameră.** Vaida exclus pe 30 de zile.

Național-țărăniștii ardeleni și bănățeni se retrag din Cameră.

(**Vezi fișier Parlament**)

...Maniu face planul campaniei de răsturnare

...Mihalache pune pe tapet "**chestia Carol**"

Martie:

-Mihalache îi spune că **planul de campanie este al lui Maniu.**

EI ,Mihalache, ar fi preconizat agitarea chestiunii Carol, deoarece Carol a dat termen pentru martie.

≈18 mart'28. Manifestația de la București

...Se lansează convocarea Adunării la Alba Iulia.

...Național-țărăniștii se retrag din Parlament

-18 martie. **Mare manifestație la București** (cca 45-50.000).

Maniu duce **Moțiunea la Regență**, are impresia că vor să scape de liberali.

Reîntors la sala "Dacia", anunță convocarea Ad. dela Alba Iulia.

După amiaza, **toți parlamentarii național-țărăniști se retrag din parlament.**

...Titulescu amenință cu demisia

[LD:diplomat, diplomat ,dar **Titulescu este și va fi amestecat în toate crizele politice din țară, potrivit și (menținându-și sau demisionând)poziția în funcție de propriile interese și orgolii diplomatice** Are la activul victimelor sale pe Vintilă Brătianu , pe IG Duca, pe Codreanu, pe Goga Din 1928, merge pe "cartea" lui Maniu ,dar are totdeauna și o "rezervă"]]

Aprilie:

/Iunian la Titulescu ,la Geneva .Titulescu ,în Raportul către regență,arată că situația externă grea ,se datorește lui Vint.Brătianu.Nu va mai tolera mult sit.internă și **va demisiona**.

▫ 6 mai'28.Adunarea de la Alba Iulia

Mai:

/6.mai.Adunarea dela Alba Iulia.(150.000 oameni)

-Votarea Moțiunii de răsturnare a guvernului.

"Congresul partidului și adunarea poporului votează o **Moțiune** prin care **guvernul este declarat dușman al patriei** ,și se decide lupta împotriva lui prin orice mijloace extralegale.

-Jurământul : luptă până la victorie

Poporul prestează în fața protopopului de Alba Iulia un jurământ ,citit de **Sever Bocu**,prin care **hotărăște lupta pînă la capăt."**

-Maniu hotărăște neatăcarea Bucureștiului

Oamenii au voit să plece la București.Oamenii au ocupat gările Teiuș și Sebeș.

În urma dispozițiilor lui Maniu ,țărănimea pleacă acasă.

-Ardeal: stare de spirit periculoasă

În Ardeal,sub sugestia jurământului prestat ,**s-a creat o stare de spirit periculoasă."**

(p.82) (Vezi fișier Etică)

Călinescu / 1928

23.)Nichifor Crainic,"Zile albe,zile negre",Memorii (I),Ed."Gîndirea",Bucur.1991

ed.Nedic Lemnaru

[LD: Nichifor Crainic deputat, ziarist "independent" , pe listele PNT]

Vezi fișier Cultură, artă, presă]

Crainic / '28-'29

▫'29/ '30 Democrația "țărănistă"

[LD:se evidențiază rolul dupliciatar-interesat al presei (pro-țărăniste sau pro-carliste sau naționalist-antisemită. Încrengătură complicată în care este foarte greu de navigat]

După 10 ani de opoziție,PNT ia cîrma ,sub o regență pe care Crainic o numise "**racul,broasca și știuca**".

/Maniu inovație: ziaristi independenți în Parlament

"Iuliu Maniu a găsit cu cale ca în parlamentul democrației să invite și **cîțiva ziaristi independenți**,care au dat un concurs de presă partidului său crud încercat."

Crainic susținuse pe ardeleni (contra liberalilor)și pe țărăniști (de la începuturile lor ,la rev."Dacia" și "Cuvîntul") Din momentul cînd mișcarea țărănistă și-a pierdut credința, "devenind o anexă internaționalizată a băncii Blank " [!?!]și-a pierdut încrederea în ei.

-Nichifor Crainic :deputat în Parlamentul PNT

Iuliu Maniu,fără să-l întrebe,l-a pus pe listă la P.Neamț.El a refuzat.

Dar la alegerile parțiale din Vlașca (județul natal,el era din Bulbucata) Maniu a insistat sentimental ,și el a acceptat,iar campania electorală i-a arătat cum este "**democrația pe teren**" (vezi fișier Etică)

A fost ales cu o majoritate zdrobitoare,marele triumf al democrației !

"În parlament eram coleg cu Rosenberg,Landau,Zipstein și alții,toți reprezentanți ai țărănilor "(p. 208- 210)

-Crainic:democrația = sistem de exploatare a averii statului

"Regret și nu regret că am primit. Altfel n-aș fi avut prilejul să văd realitatea pînă în inima lucrurilor.**Democrația e un sistem de exploatare a averii statului,mințind mulțimile naive,prin instinctele lor primare.[...] Deocamdată am primit o pedeapsă pentru că m-am amestecat în turma noroită a demorației."** (p.212)

Crainic / '29-'30

-Crainic: Maniu,nihilist incapabil,pasiv , fricos.

[1930] Situația era coaptă pentru întronarea noului rege.

"Iuliu Maniu[...] ar fi putut face orice din România,dacă ar fi știut ce să facă.

Crescut în binecuvîntata opoziție ardeleană față de unguri, și în opoziția de 10 ani din țară, **bărbatul de stat** în care se pusese atîta nădejde, se dovedea **un nihilist incapabil** să respire într-o inițiativă creatoare.**Ca președinte de Consiliu ,n-a fost decît o poză.**

Dar în acel moment **a avut un merit :a stat pasiv în fața evenimentelor** de frica permanentă a răspunderilor." (vezi fișier Carol II) (p.214)

Crainic / '29-'30

24.)Nae Ionescu "Între ziaristică și filosofie" Editura Timpul,Iași,1996

Texte publicate în "Cuvîntul",15 aug.1926- 26martie 1938

[LD.: surprinde faza campaniile pro-PNȚ combinată cu campania pro-carlistă –

Nu pierde din vedere că va deveni "**creierul cenușiu**" al gov.Iorga , că va deveni un anti-carlist virulent ;că va sfârși prin a fi "**creier cenușiu**" pentru Garda de Fier

Risc ,oare ,dacă găsesc în aceste tribulații o consecvență la Nae Ionescu?

Atracția (sau credința)lui în **răsturnarea prin forță, chiar cu revoluția**, a unui regim și orgoliul lui de a deveni "**om de taină**" al puternicilor zilei .

În orice caz,în '28 , a sprijinit lupta PNȚ (vrînd chiar să fie doctrinarul său)și aducerea lui Carol. Nu știu pe care în primul rînd Știu cum i-a părăsit]

▣1 mai '28 Scrisoare deschisă lui Iorga

[Cuvîntul,1 mai '28]

"Ați hotărît ,domnule profesor,**să denunțați tovarășia de luptă** pe care o încheiaserăți cu național-țărăniștii,**motivînd** această schimbare prin **antipatia pe care o aveți pentru metodele violente în lupta politică.**Credeți că pe această cale **s-ar putea ajunge la revoluție și asta vă repugnă."**

"[...] parcă nu **stă în natura omului politic de proporții istorice de a evita** ,cu orice preț **revoluția**. Ea este ,în anumite împrejurări,**un instrument și o metodă extremă**,desigur,oribilă ,probabil,**dar nu mai puțin din domeniul realităților."**

Dvs.sînteți pentru căile legale,cu orice preț .Dar care credeți că poate fi metoda ,astăzi ,**cînd parlamentul,armata,poliția,sunt în mina guvernului ?!**(p.26-28)

Nae /ian.'29

▣ 31 ian.'29."Teoreticienii țărănismului "

"Cuvîntul", 31 ian.'29

Ziarele anuțau că **legea pentru reforma administrativă** era gata și a fost **predată,spre revizuire,lui C.Stere** ." Spirit nou ? Faptul că proiectul [...] a fost încredințat spre revizuire d-lui C.Stere ,e o indicație îndoielnică."

-C.Stere –teoretician al PNȚ?

"Să ne înțelegem : fără contestație, **dl-Stere e un om de gîndire și de serioasă disciplină științifică**. Despre el se poate spune -pe drept sau pe nedrept- orice :că ar avea în sînul PNȚ o acțiune nesigură ;că un **orgoliu nestăpînit** îl îndeamnă la acte primejdioase ;că toată activitatea lui stă sub apăsarea unui **păcat originar** ;că nu reprezintă o forță morală și că prezența lui comprimă și mai degrabă înăbușă ,decît eliberează puterile creatoare ale partidului ;ș.a.m.d.

Că nu ar fi o puternică minte teoretică ,și că nu ar avea - într-un anume sens - o remarcabilă gândire politică asta nu se poate spune.

Studiați,vă rog,**proiectul de Constituție al partidului țărănesc**, operă datorată,în cea mai bună parte d-sale, - pe lângă care actuala noastră Constituție e o biată înșăilare costelivă și hibridă , lipsită de orice principiu generator - **și veți vedea** ce înseamnă **sistem de gândire politică** ; chiar dacă nu veți fi întotdeauna de acord cu textul.

Prin urmare, **un remarcabil teoretician este**, fără îndoială, dl Stere.

Dar este el într-adevăr teoreticianul partidului național-țărănesc, și poate reprezenta prezența lui la redactarea unei legi **o garanție pentru înscăunarea spiritului nou ?**
lată un lucru de care mă îndoiesc.

-Confuzia între poporanism și țărănism

"Calitatea dlui **Stere de teoretician acreditat al PNȚ decurge dintr-o gravă confuzie.**

Se confundă anume doctrina poporanistă a conducătorului basarabean ,cu țărănismul.

Ceea ce este fundamental fals.Poporanismul nu e o teorie politică mulată pe viața vie.

Afirmația că poporanismul dlui Stere ar fi o transpunere a unor teorii rusești,e de natură aproximativă. [...]

-Poporanism=adaptarea socialismului la problemele agrare

Impresia mea este că **poporanismul ar fi mai degrabă**

o încercare de a se adapta radical socialismul ,la problemele agrare.

Și punctul de plecare e socialist, și metoda- cea a **materialismului istoric - e socialistă**

Nu cred că dl Stere ar mai fi astăzi socialist ; nu - în ceea ce privește soluțiile ,cel puțin.

Di Stere întârzie în schimb într-o mentalitate socialistă , într-o înțelegere și valorificare social-democrată a existenței. **Om nou și revoluționar în aparențe, fruntașul basarabean are,**

calitativ, aceeași orientare ideologică ca și dl.Grigorovici de la Cernăuți, sau dl Vintilă

Brătianu de la București [LD:?!?](mai raționalizată și mai puțin sentimentală decât cel dintâi, mai clară și mai consecventă decât cel de-al doilea.)

Nae Ionescu / '29

-Țărănismul –opus doctrinei social-democrate

[LD : **țărănismul lui Nae Ionescu în 1929. Numai că definițiile lui se vor potrivi mai degrabă cu ... țărănismul legionar, și ,poate,asta explică viitoarea lor apropiere.**

Sau Nae Ionescu și-a dorit (cum spuneau unii) să devie doctrinarul țărănismului ?]

"Țărănismul e altceva. Atunci când ideologia lui va începe să se formuleze așa încât să poată deveni un corp de doctrină, se va vedea că țărănismul nu numai că nu are nimic de-a face , ca structură spirituală ,cu social-democrația, dar el îi este opus chiar.

" Țărănismul nu este organizarea tuturor ramurilor de activitate ale statului în funcție de țaran și de proprietatea patriarhal-agricolă. La 1929 , această pretenție ar fi ridicolă și absurdă.

Aș spune mai degrabă că **țărănismul urmărește organizarea statului în conformitate cu o atitudine spirituală analogă celei a țaranului.**

" Această atitudine este realistă,față de nominalismul democrației ;are predilecție pentru concret și deci pentru formulele de viață locală (descentralizarea) ,față de abstractivismul unificator și centralizator al social-democrației ;este static și metafizic, față de dinamismul idealist și științismul liberal ;se sprijină pe ideea de ordine , de dreptate și de organic , față de libertatea și contractualismul celuilalt ;e spiritualist și religios , și nu materialist liber cugetător ;ș-a-m-d- **Țărănismul e cu alte cuvinte viață , social democrația , teorie.**

Nae Ionescu / '29

-Stere nu poate fi doctrinar țărănist .

" Mai este și mai poate fi , în asemenea condiții ,**dl-Stere teoreticianul țărănismului ? Evident, nu** .Cît de puțin se adaptează mentalitatea d-sale la noua viață politică pe care încearcă s-o clădească țărănismul , se vede și în **incapacitatea "școlii " d-sale de a se încadra teoretic în ritmul noii mișcări.**

*Prof.Ralea –înapoia, în marginea țărănismului

Însuși **profesorul Ralea**, desigur un om de talent, cel mai reprezentativ, cel mai suplu, și cel mai plastic reprezentant al tinerii generații de la "**Viața Românească**" rămîne în marginea și înapoia noii ideologii - a țărănismului.[...]

-Doctrina țărănistă trebuie elaborată.

"Nu, nu - dl Stere nu este și nu poate fi teoreticianul țărănismului. **Ideologia acestei mișcări, va trebui să se precizeze în altă parte**. E o operație penibilă, cu multe cotituri și ezitări, care nu se poate face de azi pe mâine. "Tineretul țărănist", care adună o seamă de energii viguroase și înțelegătoare, a anunțat un **cerc de studii politice** și un **ciclu de conferințe**.

A vorbit d. prof Motru [Nae i-a fost asistent] [...] Experiența merită să fie încercată [...]
Cît despre d. Stere, - la istorie! "(p.35-37) (vezi fișier **Țărănism**)

«14 mai'29."Cuvîntul"-oficios al guvernului ?!

Presa de opoziție susține că "**Cuvîntul**" ar fi un "oficios" al guvernului, al PNT, a lui Maniu.

"Cuvîntul" nu a fost, nu va fi, oficiosul nici unui guvern.

În lupta contra PNL, "Cuvîntul" s-a întîlnit pe același drum cu PNT.

- "Cuvîntul" – o mișcare, nu exponentul unui partid

"O identitate de doctrină nu a fost niciodată. "El este **exponentul unei mișcări, nu al unui partid.**

-Cuvîntul +PNT = tovarășie de luptă.

Puncte de contact și prietenie există cu partidul :

"[...] **de mai bine de doi ani**, de cînd datează **această tovarășie de luptă**, nu am avut nici un moment prilejul să ne îndoim de valoarea alegerii noastre.

-PNT=tipul de partid corespunzător vremurilor actuale.

Partidul național-țărănesc realizează, în linia mare a evoluției lui, **tipul de partid politic pe care noi îl socotim că corespunde structurii politice și sociale a vremurilor actuale.**

Organizarea **cetelor de voinici** [...] ne confirmă în această părere a noastră.[...]

Un partid care a avut puterea să stea 10 ani în opoziție [...] are tot dreptul de a fi considerat altceva decît o simplă ceată de existențe clientelare [...]

PNT a făcut din plin [...] dovada vitalității lui." (p.40-42)

Nae Ionescu /'28- 29

25)Mircea Vulcănescu, "Nae Ionescu așa cum l-am cunoscut",

Ed. Humanitas, 1992

Vulcănescu /

«Perioada colaborării cu Maniu

-Aprecia ascensiunea lui Maniu

-Apropierea de Iorga

-Autohtonism revoluționar

[1928-'29] "Nae Ionescu făcea politică din plin."

Era director de ziar și-și ațintise privirile asupra ascensiunii crescînde a popularității lui Maniu. Aștepta de la țărăniști să se despartă de formulele lor ideologice goale, de sînta, și, apropiindu-se de profesorul Iorga, să se angajeze în direcția unui autohtonism revoluționar, care să scoată țara de pe făgașul pe care i-l croise, de aproape un secol, liberalismul

,readucînd România în matca dezvoltării ei firești.

-Întoarcerea prințului Carol

Socotea că **întoarcerea Prințului Carol**,risipind **perspectivele tulburi ale unei eventuale republici** ,va elimina artificialul unei noi dictaturi nefirești și nesprijinite de nici un mit ,a vreunui clan."

«Schimbarea de ton și atitudine

-Maniu :acceptarea compromisului anticarlist

Își amintește **imensa lui decepție cînd Maniu**, "în care vedea omul chemat să săvîrșească această înnoire revoluționară ,a **primit puterea de la Camarilă "**

Maniu **acceptase compromisul-anticarlist oferit de regina Maria și prințul Știrbei**,cu **nădejdea că va acapara puterea**

-Nae – Maniu : prăpastie și adversitate

(p.63-64) Nae Ionescu **și-a dezlănțuit campania**.

"Din acel moment **a început să se sape între el și Maniu** **acea prăpastie care avea să culmineze mai tîrziu [...]** în seria de articole scrise împotriva "**Regelui neîncoronat "** ,articole care aveau să statornicească ,în istoria politică a României ,**un nou chip de a interpreta ,bonapartist și machiavelic**,acțiunea aceluia despre care **Stere acreditase portretul iezuit al "Canonicului de la Blaj."** (p.55-57)

-Bonapartism și machiavelism-

-Aspirație spre dictatură.

-Formalism legal

Nae Ionescu a demască tot ce era bonapartist în "legalismul " formal al lui Maniu.

Și ,împotriva lui Stere (care voise să pecetluiască sterilitatea politicii de tergiversări a cunctatorului ardelean),a dezlănțuit campania pe tema **aspirației maniste la dictatura personală.**

-Retro'18 :Maniu la Viena procedea brumarian

După Nae,acest **bonapartism ,avea rădăcini mai vechi**.În1918,cînd **ardelenii tratau cu laszy La Arad,Maniu dezarma la Viena regimentele austriece,și înarma gărzile ardelenesti, impunîndu-se ,nu democratic,ci brumarian pe vărfurile acestor baionete, în fruntea Consiliului Dirigent.** (p.64)

-Șef de partid –șef de guvern

/Din această vreme datează concepția politică a lui Nae privitoare la deosebirea ce trebuie să existe între **șeful partidului unic** de masse și **șeful guvernului creat de acest partid**.Teoria luase naștere în clipa în care Maniu ceruse deputaților aleși pe listele PNT ,"**demisiile în alb**" .Nae a considerat decizia legitimă și,pornind de la concepțiile sorelliene (despre care vorbise la Instit.Social),deosebea regimurile parlamentare : de partide,de masse, de partid unic,de regim dictatorial-personal. (p.55-57)

(**vezi fișier Parlament**)

Vulcănescu / '28-'29

26) Mircea Eliade,"Memorii" 1907-1960, Editura Humanitas,1991,1997

«nov.'28.Euforia victoriei PNT

[Pamfil Șeicaru părăsește "Cuvîntul" ,fondează "Curentul"]Nae Ionescu,răspundere mai mare;
Mircea Eliade (sfîrșit studenție,)colabora de 2 ani la Cuvîntul;
[nov.'28] "**Iuliu Maniu a fost chemat să formeze guvernul.Era ,într-un anumit fel ,
"revoluția" pe care o ceruse și o pregătise Nae Ionescu prin "Cuvîntul".**
Redacția întregă trăia euforia victoriei." (p.157)
Eliade (la 20 de ani) pleca în India(de unde se întoarce în dec.'31),la întoarcere găsind
gub.lorga ,în plin declin (p.218)
Eliade / '27-'28

27.)GuvernPNȚ-Maniu :Manifest- program către țară, 20 nov.'28

("Argus",22 nov.și 30 nov.1928) [**Documentar ISISP,L.D.**] (p.590-596)

20 nov.Ridicarea stării de asediu

[vezi fișier Legislație](#)

28.nov.Manifestul către țară.

/România-la standarde europene

Grija de căpetenie a PNȚ ,în cei 10 ani dela unire,a fost consolidarea României Întregite.
PNȚ a considerat totdeauna că noul stat român trebuie să se șteze pe **temeliile constituționale și legale** pe care **Statele occidentale s-au ridicat la prestigiul de azi**,făcîndu-și din această convingere crezul său .

/"Guverne de opinie publică"

"Venirea noului guvern la cîrma Statului,deschide o eră nouă în viața țării,
era **guvernelor de opinie publică**,întemeiată pe acordul desăvîrșit dintre Coroană și națiune."
/ Prin dizolvarea Parlamentului,**ridicarea stării de asediu și cenzură**,prin alegeri libere și cinstite, se va face cel dintîi pas spre normalizarea vieții de stat.

/Instituțiile fundamentale neatârinate de puterea politică.

/Instituțiile fundamentale - administrația,justiția ,armata, -vor redobîndi neatîrnarea față de puterea politică,iar ordinea constituțională se va întări prin armonia desăvîrșită între Coroană și Națiune.

/Prin reforma administr.se va întări autonomia locală și descentralizarea.

/Guvernul va reorganiza departamentele și instituțiile de stat autonome,

-Independența Justiției.

Justiția își va regăsi deplina independență față de puterea politică,prin noua reorganizare judecătorească.Guvernul va da o deosebită atenție și armatei,
care va deveni instrumentul puternic și exclusiv de apărare națională.

-Ridicarea morală și intelectuală a națiunii,

pentru regenerarea morală și culturală societății.Pentru aceasta ,gub.a chemat și Biserica la o strînsă colaborare.

21ncurajarea micii industrii.

Noua cîrmuire este pătrunsă de însemnătatea clasei micilor meseriași,
Și e hotărîtă să-l acorde încurajările necesare.

-Îngrijirea nevoilor muncitorimii.

Principiul dreptății sociale reclamă o grijă atentă pentru nevoile clasei muncitorești.
Dezvoltarea industriei impune măsuri pentru crearea unei sit.materiale și culturale cît mai

înfloritoare celor ce aduc contribuția lor la producția națională.
/Guv.va urmări introducerea măsurilor prevăzute în cartea internațională a muncii,și în convențiile internaționale ratificate de guv.precedente.

/Politica agricolă.specifică unui stat agrar

Întreaga sa politică economică va ține seama că România este o țară agricolă, că existența tuturor celorlalte ramuri atîrnă de bună starea agriculturii.
Această nouă orientare este necesară și pentru că 4/5 din solul țării este în mîinile țăranilor.
/desăvîrșirea aplicării reformei agrare;/cadastrarea proprietății,/introducerea cărților funduare /rentabilitatea agriculturii/tevizuirea tarifelor de transport/

▣ Ridicarea restricțiilor : " porți deschise "]

Se vor revizui legile din 1924, pentru a se înlătura restricțiile economice și asigura **egalitatea de tratament a capitalurilor străine cu cele românești**, pentru punerea în valoare a bogățiilor țării.

▣ Stabilizarea monetară ▣ Reorganizarea contabilității [și în vederile PNL]

▣ Lege organică pentru minorități ▣ Continuitatea polit.externe "

PNT/'28

28.) Argetoianu, Memori, 1930

Argetoianu / VIII,(p.276-277)

▣ 1-3 mai '30-Congresul PNL: pregătirea debarcării PNT

Congresul PNL(1,2,3 mai '30) și marea întrunire națională (**vezi fișier PNL**)

Prin această manifestație,PNL începea "campania de răsturnare "

Dacă n-ar fi debarcat Prințul Carol la 6 iunie,PNL și-ar fi atins ținta. (**Vezi fișier Carol II**)

România nu se mai aflase într-o asemenea "carență" la cîrma statului ar fi fost nevoie de un guvern tare.

/Scăderea autorității lui Maniu

/ Dar Maniu nu avea autoritate nici în partid : " Etern "pertractor" ,**se tocmea de dimineața pînă seara cu miniștrii, cu țăraniiștii,cu ardelenii afamați,cu nepoții Boilă** lacomi de bani,cu **Stere, cu militarii,cu opoziția** și cu reprezentantele feminismului.

/Tremura de frică să nu se întoarcă Carol , și-i trimitea scrisori ca să-l amăgească.[...]

Se temea de influența lui Stere,și punea militarii să-i întoarcă spatele cu orice prilej [...]

Nu putea suferi pe Madgearu și punea pe Popovici să-i saboteze proiectele,pentru a i le apăra în Cameră.Era numai vorbă și ascunzișuri. [...]"

Deșteptul Meige (omul Intelligence-service-lui),i-a spus într-o convorbire :<**Ori înlocuiți regența,ori înlocuiți pe Maniu.Așa nu mai poate merge.Regența nu poate governa decît cu partidul liberal,care cel puțin știe ce vrea.Dacă doriți să păstrați pe Maniu la putere, dați-i un regent care să știe el ce vrea.** >

Argetoianu /30

29.) Armd.Călinescu, Însemnări politice , 1916-1939

▣ 1930. Restaurația.Carol-Maniu

Vezi fișier Carol II

30.) Nae Ionescu , "Între ziaristică și filozofie ". Antologie

(15 aug.1926- 26martie 1938) Editura Timpul,Iași,1996

Nae Ionescu /'31, retro'30

▣ 1930. Anul politic Nația care s-a regăsit ."

("Cuvântul" , 2 ian.'31, retro ' 30)

Nu se poate spune că am avea, istoricește, perspectiva necesară pentru a putea prinde în toată însemnătatea și întoată amploarea ei, **marea bătălie politică pe care o încadrează anul încheiat**. Elemente active și conștiente însă ale acestei bătălii pe care, **ca auxiliari credincioși, am pregătit-o** ,deși - cum era și natural **cel care a purtat-o și a câștigat-o, e altul** - noi ne-am dat seama de la început și de cadrul istoric și de elementele componente ale acestei mari bătălii.

/Confiscarea ziarului "Cuvântul"

Anul 1930 s-a deschis printr-un act de violență care nu făgăduia nimic bun pentru autorii lui : trecînd peste toate prerogativele programatice și morale, călcînd în picioare îndatoriri precise cunoscute, **d. Maniu confisca a doua zi de Anul Nou ,numărul din ziarul " Cuvântul " care comemora după cuviință actul de la 4 ianuarie 1926.**

-Maniu :executor testamentar al lui Brătianu

Prin gestul acesta , surprinzător pentru toată lumea - cu toate justificările întortochiate care i se furnizau -**dl. Maniu se așeza** în fața opiniei publice în adevărata lui realitate : aceea de **executor testamentar al lui I.C.Brătianu** .În lipsa celui dispărut ,**șeful PNT** (șeful, nu partidul !) ia asupra -și sarcina de a **duce la bun sfîrșit lupta împotriva dinastiei** , luptă în care Ion Brătianu izbutise la un moment dat **să se substituie autorității regale**.

-Maniu :dictator de fapt

"Patru ani încheiați ziarul nostru nu a încetat să afirme și să demonstreze că **o asemenea încercare era aberativă**, și că ,mai curînd sau mai tîrziu, reacțiunea firească a forțelor istoriei și ale națiunii ,va trebui **să resatbilească echilibrul normal ,restaurînd Coroana în drepturile ei imprestrictibile** , a căror știrbire nu poate fi decît o calamitate.

" Lucrurile acestea îl înțelegea toată lumea ;afară de d.Maniu care a crezut că, după moartea lui Ion I.C.Brătianu ,**poate confisca pentru el situația de dictator de fapt**, pe care , împrejurări cu totul excepționale o asiguraseră și încă numai provizoriu - aceluia.

"Numai cine a fost, ca și noi, în contact de fiecă moment ,cu viața politică oarecum subterană ,începînd din preajma morții regentului Buzdugan, și sfîrșind cu luna aprilie 1930 , cînd dl **Maniu** era virtual înfrînt - legat burduf în propriul lui partid -își poate da seama de **tenacitatea șerpuită** cu care fostul președinte de Consiliu **a încercat să-și însușească** , pentru beneficiul său politic - **testamentul lui CICBrătianu**.

Efortul aberativ al acestor doi oameni a fost însă prea mare , pentru ca el să rămînă fără urmări .Și urmările se simt în partidele lor.[...] oamenii aceștia și-au închipuit că partidele nu sunt decît organizații de luptă ,lipsite de existență și de voină proprie,- la dispoziția lor [...]

/Restaurația = bazele adevăratului stat românesc.

"Partidele politice au crezut că reprezintă nația , și s-au încumetat , încontinuu, aproape de trei sferturi de veac,să construiască statul român pe formula populară : Regele și Nația.

A trebuit actul violent de la 4 ianuarie și încordarea , instinctivă , de sigur, a întregii noastre rase , pentru ca să înțelegem că [...] **Regele este Națiunea**."

Acest adevăr a venit la 6 iunie . [**Restaurația**]Cu înțelegerea acestui adevăr fundamental , **nația noastră s-a regăsit însfîrșit pe ea însăși**.[...]

Anul 1930, pune , în sfîrșit, bazele adevăratului stat românesc "

▣lan1931."Chemăriștii "

[Cuvîntul" ,4 ian.'31]

"Chemăriștii" Ardealului ,prin **vîrstă și maturitate politică** ,au intrat deja în faza guvernării.

Tilea,Crișan,Hațiegan,Voicu Nițescu,sunt oameni în plină maturitate,**grupare politică distinctă,cu program și posibilitate de guvernare**

-Maniu și Vaida nu mai reprezintă nimic în Ardealul de azi .

Conducerea oficială ,Maniu -Vaida,sunt "generația istorică " ."Realmente **ei nu mai reprezintă nimic în Ardealul de azi**,care e reprezentat prin "**chemăriști** " ,cu o precizie categorică **țărăniștii Ardealului."**

-Bătrânii sunt "liberalii"Ardealului

-"Chemăriștii" sunt "țărăniștii" Ardealului

Exact în același fel în care **bătrânii sînt "liberalii Ardealului "** , moștenitorii politici ai revoluției de la 1848.[...] **între unii și alții nu există nici o legătură reală**,după cum nu există legături între Mihalache și Brătieni.

/Lor le corespund ,în Vechiul Regat,**generația lui Petre Andrei,Ghelmegeanu,Ralea, Paleologu,Armand Călinescu**, elemente de excepțională maturitate ,**care nu fac parte ,însă, din "tineretul țărănist"**,ci sunt **eșaloanele de luptă ale aceluiaș crez politic**,generația miniștrilor,subsecretarilor de stat,prefecților și deputaților.

-Maniu ,Vaida –refuză să se retragă din viața politică.

"De unde urmează să se despartă,pentru că despărțite le sunt de fapt,drumurile.[...] **refuzul dlor Maniu și Vaida de a se retrage din viața publică** echivalează cu presiunea la care **țărănismul din vechiul regat a fost supus din partea Brătienilor."**(p.87-89)

***Notă:Nae Ionescu –aducerea lui Iorga la guvern**

[16 iul.'31] Vaida și Maniu nu sunt numai "personaje istorice " ,ci și actual "politice".

Nae a crezut și crede în ardeleni,dar trecerea la guvern a generației "istorice", a fost dezastruoasă. "

Maniu s-a dovedit cu totul lipsit de calități creatoare și de om de stat,iar ceilalți miniștri ,din vechea generație ,în cel mai bun caz ca inexistenți la departamentele lor.

Maniu,Aurel Vlad,Alex.Vaida,Mihai Popovici **au venit și au plecat "trîntind ușile"** ,pentru că **"Ardealul a fost jignit !"**(p.110-112)

În această perioadă ,**au dus lupta pentru debarcarea lui Maniu**,pe chestia lui Carol,pentru **aducerea guvernului de "tehnicieni" ,"opera sa în bună parte."**

(**vezi fișier PND-Iorga**) (p.54- 62)

Cf.Vulcănescu ,*Nae Ionescu așa cum l-am cunoscut*

31)I.Pistiner ,Articole despre guvern și PNȚ ,1929,1930

Articole din "Mișcarea socială",1929/30. despre guvern și PNȚ:

▫**Criza democrației**

▫**Criza bugetară**

▫**Criza agrară,**

(**Vezi fișier PSDR și la nevoie,antologia.**)

32.)Ilie Moscovici,Articole în rev."Mișcarea Socială " ,1929-1932

/1928.Succesul electoral PNȚ,nu din dragoste , ci din ura antiliberală /

Directivele Moscovei : sprijin, intrarea în PNȚ, formarea stîngii /

/Eclectismul ideologic și politic al PNȚ : de la ultra -democrați, la fasciști /

/Greșelile grave în guvernare : crima de la Lupeni / neonorarea promisiunilor / sugrumarea presei (*legea alarmismului*)

/32 Retragerile lui Maniu la Bădăcin /

«1929."Putea să fie democrație..."

(M.S.,nov.'29)

[LD :în cazul parlamentarilor social democrați din Parlamentul românesc am rezerve numeroase privind corectitudinea analizelor lor și sinceritatea acțiunii privind viața politică românească. Pozițiile lor excesiv ideologice,deseori echivoce,**anume complicități și duplicități cu ilegalul PCR** ,nu pot fi taxate de bună credință.Pe lângă toate ,au un stil atât de îmbâcsit de marxism papagalicesc, încât ,îmi declanșează reacții de adversitate
Cu toate acestea, recunosc ,Moscovici are deseori dreptate când judecă PNȚ]

-Nu dragostea față de PNȚ, ci ura față de PNL

De ani de zile enorma **majoritate a acestei țări așteaptă,dorește și luptă** chiar **pentru venirea la putere a național-țărăniștilor.Nu dragostea** pentru șefii partidelor unificate [...]**ci ura** împotriva sistemului vechi de guvernare ,[...]speranța în întronarea democrației și a cinstei [...]o îmbunătățire a stării economice a țării." Mărimea speranței varia de la masele fără discernământ, la indivizii mai cunoscători.

-Pe ce se baza această ură ?

...În Ardeal:

Masele din Ardeal,**pe tovărășia de luptă** contra stăpînirii ungurești ;
Solidarizarea cu conducătorii înlăturați de la putere în România Întregită;
Ura împotriva liberalilor regăteni care monopolizau avuțiile Ardealului ;
În Regat,ura pentru incapacitatea și necinstea liberalilor în război; (vezi fișier PNL)

...În Regat

Muncitorii ,social-democrații,sperau un început de democrație în România;
Chiar PCR ,a primit cuvînt de ordine de la Moscova ,să intre în PNȚ ,
să formeze acolo o "aripă stînga" și să sprijine acest partid să ajungă la putere.
PNȚ a știut de aceasta ,dar s-a complăcut ,din dorința de a pătrunde în masele muncitorești.
(**dă amănunte -vezi fișier PCR**)

-Iuliu Maniu :lipsă de simț democratic și pricepere

Dar PNȚ a dezamăgit pe toată lumea.În cîteva luni și-a pierdut tot creditul.Statul se află pe marginea prăpastiei.(**enumeră și exemplifică aceste afirmații**).

"Conducerea partidului ,lăsată pe mîna dlui Maniu a dovedit lipsă de simț democratic și,mai ales,lipsă complectă de pricepere."

Moscovici/'30

«Ian.1930."Contrazicerile noastre și dl.prof.Andrei"

(M.S.ian.'30)

-PNȚ= partid de oribilă amestecătură.

-Recunoaște că **între el și Lotar Rădăceanu există deosebiri**, în ce privește rolul pe care l-ar avea PNȚ în evoluția politică a României.

"Eu nu pot crede într- o misiune istorică ,de lungă durată,a unui partid de oribilă amestecătură ,care cuprinde în sînul său toate categoriile sociale din România și toate concepțiile posibile,dela ultrademocrați la fasciști,și dela "socialiști germani" și la resturile conservatoare și takiste -pe care nu le unește decît ura împotriva liberalilor".

Nu sunt de acord cu "revoluția burgheză" pe care ar urma s-o facă PNȚ"deoarece această revoluție a avut loc demult ,sub conducerea liberalilor"

Această revoluție trebuie perfectată,adîncită,corectată...

▪Mart.'30"Sucesul liberal"

(M.S.,mart.'30)

/Prilejuit de **sucesul în alegeri județene ,a PNL**,după numai un an de opoziție și critică distrugătoare la adresa sa.Acest succes nu este surprinzător.10 ani de zile ,în opoziție silită, **PNȚ,cu promisiuni larg aruncate** ,a atras marea majoritate ,aproape unanimitatea alegătorilor.

-PNȚ: greșeli peste greșeli, prostii peste prostii.

Au existat cauze obiective (criza economică,nerealizarea promisiunilor demagogice,)care au fost fatale popularității PNȚ.DAR PNȚ "a făcut parcă înadins **greșeli peste greșeli,prostii fără margini**,":

-Nesanționarea crimei dela Lupeni.

Pentru interese electorale de partid,peptu a-și băga cîțiva aderenți în Consiliul de administrație,**ramura ardelenescă a partidului** a făcut *Sindicatul independent* dela Lupeni și "a **pregătit cu sînge rece crima dela Lupeni**",**de la 6 august'29.**

Au fost uciși zeci de muncitori și se aștepta pedepsirea vinovaților.

"DI Maniu a fost ,însă,de altă părere.**Chestia Lupeni a fost trăgănată,banalizată, mușamalizată**,n-a fost găsit niciun vinovat,nici măcar un țap ispășitor"

-Legea presei= zugrumarea presei

/ Legea presei.Într-o țară de analfabeți,avem numeroase ziare,cu mari tiraje,cu numeroși cititori.Sugrumarea presei(pentru a ascunde afaceri și nereguli) a scîrbit mult toată lumea cinstită **(Vezi fișier Presă și ETICĂ)**

▪Apr.'30."Patriotism,alarmism și...prostie "

(M.S.apr.'30)

Comentariu la alegerile comunale .

-Eșecul politicii economice PNȚ

Toate promisiunile economice anunțate de PNȚ au dat greș **(le enumeră)** :

Numai un mic împrumut,cu **cedarea monopolului chibritelor** ...

Canalul București -Dunărea ,care trebuia să aducă cîteva miliarde străine

Șoseaua București-Brașov care trebuia să aducă miliarde și locuri de muncă.

Creditul Agricol care trebuia să ușureze situația agriculturii...

Convenții comerciale favorabile,cu toate **voiajurile și banchetele lui Madgearu**

Buget echilibrat,cu toată urcarea birurilor directe și indirecte...

/O criză economică cum nu s-a mai văzut în această țară.

"Este adevărat că guvernul național-țărănist nu este singurul vinovat de toată această stare de lucruri;ba ,poate este cel mai puțin vinovat."

(prezintă criza economică internațională , consecințele economice ale României provocate de război,"moștenirea liberală" și sabotarea economică liberală)

DAR...Nervozitatea guvernului s-a transformat în "boală nervoasă" !

Se confiscă ziare și se adoptă Legea pentru apărarea liniștii și a creditului țării ,

cu pedepse grave pentru delict de presă ... **(vezi fișier Etică,PNL)**

Prostia național-țărănistă și fondul reacționar al șefilor naționali,au măcinat repede autoritatea și popularitatea adunată de decenii.

Nu o lege reacționară și odioasă precum legea alarmismului poate speria ,reține și înfrînge pe liberali.Guv.PNȚ și-a tăiat singur craca , trebuia să introducă un minim de democrație...

▪iun.'32."Alegeri naționale ,-în criză"

(M.S.mai-iun.'32)

-Condițiile și modul cum a căzut guv.lorga.**Eșecul guv."personal"**, **(fișier PND)**

eșecul spulberării partidelor, **readucerea la putere a PNȚ.**

-Guvern Vaida ,guvern "de alegeri".Comentarea rezultatelor.

-PNȚ= amestec groaznic de ...

...reacționari puri ...

...stângă cu tendințe bolșevice

Cu toată guvernarea plină de păcate,cu toată balansarea lor între capitalism și țărănișm,cu toate **metodele anti-democratice** de guvernare și administrative,cu tot "**amestecul groaznic de reacționari puri**,de rămășițe takiste ,de jezuitism,cu țărănișm conservator anticapitalist și cu extremă stînga democratică,de multe ori chiar cu tendințe bolșevice,"PNȚ reprezintă în România "singura forță oareșcum democratică"
Lupta lui Maniu conține întrînsa "ceva democratic" .Dar forma în care Maniu își duce lupta , "nu are nimic comun cu democrația"

-Retragerea la Bădăcin a lui Maniu

"Demisia și retragerea la Bădăcin,tăcerea sa,nu este o metodă de luptă democratică.

Nimeni nu știe exact ce vrea,nimeni nu știe exact pentru ce luptă dl Maniu.

-Lupta cu camarila prin culise.

Se știe numai,așa se spune ,că duce lupta împotriva "camarilei",a "culiselor" a "clicei"dar și lupta sa se dă între culise,în afara de vederea ,de apreciera [...]

Victoria personală a dlui Maniu nu este a masselor,deci nu este democratică."

De altfel,este curios,în această luptă,Maniu "**nu se sprijină pe stînga sau extrema stînga a partidului** ,ci mai mult pe unele elemente din dreapta partidului,

pe elementele din dreapta și extrema dreapta a vieții publice românești".

Lupta dusă în surdină de dl Maniu ,este susținută public , de liberali, de Iorga,Averescu,

Gr.Filipescu,elemente de dreapta ,adepti ai dictaturii.

Democrația din România n-a cîștigat pînă acum nimic din această luptă [...]"

Moscovici / ' 29-'30

33.)Cezar Papacostea , "Ștefan Zeletin, viața și opera", 1935

[L.D.-gouv.PNȚ fusese înlocuit de guv.Iorga]

▣ **Mai'31.Zeletin : tulburat de distrugerea instituțiilor liberale**

/Deși avusese serioase rezerve față de prestația liberală de la război încoace,ceea ce-l determinase să se înscrie la P.P.-Averescu,**admirația lui pentru trecutul și înfăptuirile PNL,a Brătienilor ,l-au făcut să fie f.tulburat în fața politicii PNȚde distrugere a instituțiilor liberale**.Această indignare l-a împins să scrie **un articol vitriolant la adresa lor** , cînd a aflat că au reușit **să pună mîna pe majoritate în Consiliul de administrație al BNR**,prăbușindu-se supremația liberală.

-Cea mai smintită guvernare

Substituindu-se celor loviți,**Zeletin "a dat alarma "**

"Mai bine de doi ani de zile am fost martori în viața noastră publică la **cea mai smintită încercare de răsturnare a tuturor valorilor istorice** .Nimic n-a fost cruțat din tot ceea ce e consfințit printr-un lung trecut;nici o instituție națională n-a impus respect aventuriilor de ieri. Cele mai **grele și brutale lovituri a trebuit să îndure economia național-liberală** :acea întînsă rețea de instituții la care liberalii[...]au meditat și au lucrat tenace de aproape un veac."

-Invazia PNȚ la BNR= act de piraterie politică

Dintre toate loviturile,**cea mai grea a fost la BNR.**

"Sentimentul frunțașilor liberali față de **invazia național-țărăniștă la Banca Națională** , cu greu s-ar putea deosebi de acela al unui gospodar ,care se trezește noaptea cu **casa călcată**

de spărgători. Este **cutropirea**, mai mult încă: este **pîngărirea operei lor** celei mai vechi, mai scumpe și mai vitale." (recurs istoric în străduința liberalilor de a edifica BNR)
[...] Spre a-și ajunge scopul, **aventurierii fostei guvernări n-au dat îndărăt dela nimic:** cea mai **odioasă călcare a legilor**, cea mai sfruntată pălmuire a dreptății, cea mai cinică scuipare în față a drepturilor cîștigate--totul au crezut că le este îngăduit.

Inconștienți și cinici au fost național-țărăniștii tot timpul; dar pentru a pune mîna pe Banca Națională, ei s-au întrecut pe ei înșiși în cinism și inconștiență [...] fapta acelor ce ies la drumul mare și jefuesc avutul agonisit cu atîta trudă de alții? [...]

Politica economică național-țărănistă? Gîndiți-vă la omul nepriceput și trîndav, care-și vinde pe rînd toate hainele, spre a trăi de la o zi la alta și aveți imaginea întregă a acestei politici. [...]

E mai ușor a-ți vîrî mîinile pînă la coate în ceea ce au produs alții.

Și cu acest gînd au invadat foștii guvernanți la institutul nostru de emisiune.

Acapararea Băncii Naționale este **ultima etapă din procesul de piraterie politică**, la care s-a redus de fapt întreaga guvernare național-țărănistă." Șt. Zeletin / '31

34.A.P.Samson, "Memoriile unui gazetar", 1927-1937, Cartea Românească, 1979

// "Adevărul" și "Dimineața" -blocul din Sărindar (Aristide Blank) //

// Ziaristi pe listele PNȚ: frații Graur, Emil Socor //

// Profil Blumenfeld -Scrutator ("Adevărul") //

// "Dreptatea" /Ralea, Demost.Botez, T.Șoimaru ... /

// oct.'30 .Guv.GGMironescu-sfîrșitul democr.parlamentare / Profil GGMironescu

// '32-'33.Guv.Vaida / profile politice :

Maniu Vaida Mihalache primarul Dem.Dobrescu I.Lugosianu //

// '33.Ultimul guvern Maniu //

Samson /

▣ PNȚ - ziare și ziaristi

"Dimineața" și "Adevărul" primul palat-redacție pe Sărindar, conduse de C.Mille, care, în 1920, vinde ziarele lui Aristide Blank.

Dir.-Constantin Graur (frate cu Grigore, Alexandru și Mișu Graur).

Dr.Gr.Graur, (a fost coleg și prieten de facultate, la Viena, cu M.Popovici și i-a urmat lui

Vaida, ca medic, la clinica din Karlsbad, unde a lucrat 20 de ani, vara,

pentru ca iarna să fie la București)

Emil Socor (înrudit cu Graur, av.de lași, consilier juridic la "Adevărul" din '22,

director executiv al celor 2 ziare timp de un deceniu, părăsindu-l în 1934 ;

deputat "independent", ales pe listele PNȚ, în 'dec.'28, fără activitate deosebită,

devenit apoi antimanager în focat;) (p.79-80)

***dr.Blumenfeld - "Scrutator"**

(medicină și drept, n-a scris niciodată vreo rețetă, n-a apărut niciodată într-un proces; la ziar, din 1923; geniul reportajului politic ; **sursa lui de informație:C.Stere** apoi, după retragerea acestuia la Bucov, **C.Argetoianu** ;

Scrutator, la Adevărul sau la Camera, președinte la la cercul "Libertatea" din 1931,

a organizat un ciclu de conferințe cu cei mai însemnați oameni politici:

IGDuca, Virgil Madgearu, M.Manoilescu, dr.N.Lupu, C.Stere, M.Ralea, ș.a.

...Scrutator și-a pus capăt vieții în timpul dictaturii antonesciene, la un sanatoriu din Calea Călărași, dar nu de frica legionarilor, ci de teamă că-i vor fi cunoscute caitele de însemnări și că oamenii politici "cultivați" de el, vor afla părerea lui despre ei și-l vor întoarce spatele.

"A murit deci, de rușinea ce-l aștepta"(p.87)

/Ziarul "Dreptatea"

Organul PNȚ nu era nici el de circulație, nu avea tiraj mai mare ca "Viitorul", a toate ziarele de partid. În unele perioade, condeiele ziarului erau strălucite : **Ralea, Demost.Botez, Ernest Ene, Ilarie Dobridor, Tudor Șoimaru, uneori Madgearu.**

Sub aspectul pătrunderii în mase,a fost un insuces.

☛Oct.'30 PNT-Maniu , guvern G.G.Mironescu

[8 oct.'30] Demisia lui **Maniu**,dela șefia guvernului ,marchează sfârșitul practicii normale a democrației parlamentare și începutul pulverizării partidelor.Șeful de partid pierde calitatea de șef al guvernului. **Maniu și-a dat demisia și a plecat în sudul Franței,la Beauileu -sur Mer , unde a rămas o jumătate de an.**Peste capul lui și împotriva lui,Carol se va adresa altor persoane , cărora le va încredința "încrederea",pe care îi va favoriza,care-i vor face jocul,va genera și va întreține disensiuni,adversități,pofta.

...GGMironescu : "Bon Bon"

/Pentru început,regele se va adresa lui **GGMironescu**, "om blînd,placid și comod [...] un bunic care spunea povești și făcea cadouri [...] Un bonom l se spunea chiar în partid "Bon !Bon!" Ginerele lui Bragadiru cu berea ,avea o avere imensă pe care o consuma nocturn unicul său descendent." [Jorj]

...Maniu, Vaida ,Mihalache

Vaida > < Mihalache > < Maniu

"Cele trei personaje care s-au perindat la conducerea acestui partid au practicat un joc de amor propriu atît de complex,încît numai romanul ar avea mijloace să-l reconstituie." "Trei personaje,trei temperamente deosebite ,trei orientări divergente,aceasta a însemnat conducerea PNT."

...Garnitura II a PNT

/Coborînd ierarhic mai jos,un spectacol asemănător :

Iunian predică inflația și neplata datoriei externe **Mironescu** ,dimpotrivă;
Vlad este contra conversiunii **Madgearu** devine admirator al ec.dirijate ;
Stere... Lupu.... (p.240-242)

...Al Vaida Voevod.

/În partid e frămîntare mare și **Vaida** nu mai dă pe la București (stă la Cluj,supărat pe țărăniști,pe **Mihalache**.)**Nu-i ruptură,dar e separatism.** (p.189- 192)

"**Leul Ardealului**" nu era fioros.Dimpotrivă.Era un om deschis,exuberant,spiritual,cu rezervor de anecdote,de zicale latinești.Solemn și cu prestanță, cînd semna un document,surîdea cu grație cînd prezida un concurs de frumusețe (Sinaia,1930)

Jovial și familiar ,regele îl putea lua alături de el în "Fordul de pe munte"[drumul spre dictatură] .

/ **Vaida** fusese cel mai puțin încîntat de fuziunea cu țărăniștii .

Cu Mihalache și cu Madgearu ,nu se va înțelege niciodată.Pîna la un moment dat,întreaga afecțiune a lui era rezervată lui Maniu.

În istoria politică a României,n-a existat o prietenie ca între cei doi.

"**Distrugerea acestei prietenii a fost indiscutabil opera lui Carol**,dar nu numai a lui.

Deosebirile de temperament,de înclinație ,ca și eterna vanitate omenească [...]

Vaida era pentru Carol un slujitor mult mai comod și mai docil decît [...]"

/ **După căderea lui Iorga, regele l-a luat pe Vaida.**

Amîndoi îl detestau pe Mihalache și nu-l mai suportau pe Maniu.

Prin Vaida, regele putea fărîmița PNT.

/ Prin '34 , **Vaida** stătea la Cluj și se sfătuia cu **Popa Man** cum să rupă o felie mai mare din PNT ,pentru a forma un "Front Românesc",orientat spre extrema dreapta.

...Mihalache

Cel mai slab,mai nedecis,mai influențabil,**dominat cînd de Madgearu, cînd de Iunian ,îl ignora pe Vaida și nu se putea acomoda cu Maniu.**

Marea lui slăbiciune era Titulescu ,pe care l-ar fi dorit la conducerea partidului.

La căderea lui Iorga,**se pregătea să meargă la Geneva** pentru a-l convinge pe Titulescu, și

comandase o mică garderobă la cea mai mare Casă de modă din București, era gata să schimbe cămașa brodată cu sacoul ! (p.236-240 și urm.)

Vaida fiind însărcinat cu guvernul, proiectul s-a amânat ...4 ani ...

/ Cu un scurt intermezzo Vaida, **Mihalache va conduce PNȚ propunând :**

suprimarea Senatului, reducerea nr. deput., schimbarea parității aur a leului, și va lansa formula "**statului țărănesc**", despre care nimeni nu știa să spună ceva precis. În rest, a stat "cuminte", așteptând puterea. (p.237)

/ '32. Maniu : retragerea la Bădăcin

" Maniu, care, **sub acoperișul monarhiei constituționale, voia să-și impună propria dominație**. "Cînd, prin 1932, Maniu și-a dat seama că nu mai e nimic de făcut cu Carol, a început împotriva lui o luptă plină de subtilități. "Tactica consta în **gesturi și acțiuni lente**, dela distanță, combinate cu **aparitii rare și enigmatice în capitală**.

În primul rînd, **s-a retras acasă la Bădăcin**, astfel încît opinia publică să se întrebe îngrijorată <Ce-i cu Maniu?>. La Bădăcin, primea oaspeți, le servea o țuică ardelenească tare ca focul, le arăta grădina și întreba : <Ce mai e nou ?>

Și iată că regele pare și el sensibil la izolarea fostului lui sfetnic.

[**gub. Maniu, cîteva luni, scandalul cu Gavril Marinescu, retragerea lui Maniu**]

(mai '33) .

/ Mai '33. Maniu : la Sovata

La Sovata, într-o vilă pe malul lacului Ursu, **Maniu, Mihalache și Popovici, țineau consfătuiri...**

Unic trimis al presei la Sovata, el [**Samson**] nu a putut primi nici o informație precisă .

Fiecare trecea această sarcină celuilalt.

-**Maniu** : <Ei, dragule, asta să-î întrebi mata pe Mihalache. El este împuternicit să ieie legătura cu presa>.

-**Mihalache** : <Domnul Maniu nu demisionează. Rămîne mai departe șeful nostru .>

Reîntors la București ... scrisese articolul ... cînd secretariatul PNȚ anunța <**demisia irevocabilă a lui Maniu**> (p.238-240)

/ În urma conflictului dintre Vaida și Titulescu, **Maniu** e chemat la București și numit prim-ministru în locul fratelui **Alexandru**. La conducerea ministerului de externe este chemat Titulescu .

Dar acest guvern Maniu -ultimul din istoria țării -va avea o existență de numai cîteva luni : prefectul poliției, general Gavrilă Marinescu, "omul regelui" îl jignește pe Mihalache [...] " etc.etc.

/ Maniu va folosi și tehnica "escaladării": va demisiona dela șefia PNȚ.

(mai '33) .La Sovata, într-o vilă pe malul lacului Ursu, Maniu, Mihalache și Popovici,

țineau consfătuiri...

Samson / '28-'30

...Primarul Dem.Dobrescu

(p.250-251)

Ce a adus bun guvernarea PNȚ, a fost instalarea la primărie a lui Dem.Dobrescu .

Primul mare primar al Capitalei după război. Venea rar la Cameră, n-a vorbit niciodată; dar a realizat :aleea nouă, modernă a Patriarhiei ; 100 de fîntîni publice; stații de așteptare a tramvaielor; asanarea lacurilor din jurul capitalei, parcurile Snagov și Băneasa; transformarea grădinii botanice în parc public; primul Muzeu al orașului București; 8 bulevarde la mahala; cămin pentru lucrători; maternitate comunală; copii cu daruri la azilele de bătrîni, care au adoptat cîte un "bunicu"; pensii culturale pentru intelectualii săraci; reprezentații gratuite de operă și teatru...

/ Între '29-'33, începe în București o mare campanie de construcție :de apartamente noi; numai în '33, 2.750 de imobile noi, care răsar în marile artere, dar și în străzile învecinate, spre periferie.

Cîldiri moderne, preferate vilele, unele agreabile, altele cu exces de lux,

/ În parcurile dela Șosea și Elefterie ... este noul val arhitectonic al Bucureștiului...

Palatul telefonic se termină în '33 (în noaptea de 5 nov. pornește instalația automată de conectare, "domnișoarele" rămînînd în amintire) (p.250-251)

Samson / '34-'37

...Gr.Iunian

Era mic de statură ;f.suceptibil și confuz în atitudinile sale;era extrem de politicos în atac,extrem de elegant ;

/ Ca ministru de Justiție în primul Guv.PNȚ ,a trecut o lege care interzicea unui avocat să pledeze în fața instanțelor judecătorești timp de 5 ani, după ce a fost în fruntea justiției.

Legea reflecta un exces de moralitate,și se va aplica autorului ei.

/ El a preferat să se împrumute la bănci,să amâne polițiile scadente,căci cheltuia enorm,mai ales pentru **biblioteca sa, care era una din cea mai importantă din țară.** (Comoara a fost distrusă într-un bombardament din '43)

/ În 1934,el trecea drept un politician de neînțeles : apără pe Nae Ionescu ;protestează contra dizolvării G de F ;atacă PNȚ și lasă Guv.PNL în pace.

/Om politic interesant, cu certe însușiri,prea susceptibil pentru ca acțiunea lui să aibă direcție și eficiență.(p.262-263)

Samson /

---Ion Lugoșianu

(p.276)

Tînărul PNȚ-ist Ion Lugoșianu,**colaborator apropiat al lui Maniu**(în a cărui casă stătea Maniu cînd venea la București),a devenit **ginerel lui Stelian Popescu**.La o masă intimă,Stelian Popescu a făgăduit lui Maniu sprijinul "Universului" contra lui Carol.Nu partidului,ci lui Maniu personal (ramura țărănistă era urîită de "Universul").Altfel,Universul a evoluat spre dreapta.

Samson / '28-'37

35.) Liviu Rebreanu, "Jurnal",1927-1940,Ed Minerva, 1984.

Ed. Îngrijită de Puia Florica Rebreanu, Nic.Gheran.

[LD: nu uita .Rebreanu este greco-catolic, se bucură de sprijinul lui Maniu, devin și cumătri, dar la Rebreanu primează funcțiile deși....]

Rebreanu (la 43 de ani)

▣PNȚ:Scriitori și funcții

(p.56- 77) [11 nov.'28] "Tot politică.Tot nimic.Tot zvonuri " **Crainic îl sfătuește să meargă la Maniu**.Refuză.l-a spus că Maniu l-a propus pe lista candidaților în jud.Năsăud,dar el nu știe nimic."**Partidul [N.Ț.]** nu are prea mare alegere de oameni culturali cu nume mai sunătoare și ar părea probabil ca să facă apel la mine.Dar,iarăși, cum știu că interesele politicianisto-electorale primează,nu pot avea prea multă încredere,ca să nu zic deloc.

Maniu mă cunoaște îndeajuns și n-are decît să hotărască cum vrea.

Eu nu sunt solicitator și nu am nevoie de leafă."

-'28."Consilierul" lui Maniu

[21 nov.'28] **Chemata de Maniu** (vor urma și alte întâlniri),curtenitor,îl întreabă de ce nu a venit pe la el,că vrea să-l consulte în legătură cu conducerea teatrelor,Rebreanu își spune părerile,**Maniu îl vrea un fel de consilier pe probleme de artă și cultură** (impresia că la teatru are pe altcineva),fiind gata să modifice și legea pentru asta.

-'30.Director la Național

[27 nov.'30] E ziua lui de naștere.Are 43 de ani.Îl cheamă **ministr.Vlad să-i încredințeze Teatrul Național !**

[30 nov.'28] Este instalat la Teatru.Este chemat la Maniu care-i spune că "voi sta la teatru cît vreau eu,și tot eu îmi voi desemna succesorul,cînd voi cere să plec la cealaltă însărcinare."

-'30.Director la DEP

[24 ian.'30] Pe 22 ian.a fost **instalat la Direcția Educației Poporului [DEP]** Maniu i-a făcut mari elogii .(Vezi fișier Etica)

[11 iun.'30] "S-a făcut. Avem un rege nou, Carol II.
[14 iun.'30] Criza s-a sfârșit. Maniu din nou la guvern. (p.127)
(vezi fișier Cultură)
Rebreanu /:

-iun.'31. Maniu :retragerea din șefie .

[23 iun.'31] Senzația de astăzi e retragerea lui Maniu din șefia PNȚ, și din politica activă. Se zice că ar fi o demonstrație împotriva regelui. Se vorbesc multe :că întreg partidul îl va urma, transformându-se în partid republican, și cîte altele.[...] Probabil că gestul lui Maniu va fi un îndemn și pentru alții să se îmbătoșeze față cu regele.[...] Ce e și cum e ,nu e bine."(p.199)
Rebreanu / '28-31

36.) Al. Vaida Voevod, Memorii, Vol.III, Editura Dacia, 1997

/ Retrospectivă interbelică / [1945 ?] p. 157- 160 - ș.a.)
Vaida / 1945 , retro' 1929 - 30

▀ Mișcarea codrenistă

[LD :3 asasinat, în care lideri ai Gărzii au fost autori nu par a-l fi impresionat pe Vaida .
El nu se ferește să se prezinte cu atitudini paterne față de Gardă ,punctând și argumentând această apropiere și distanțările conjuncturale.]
...Prefectul poliției din Iași, o fire de sadist , a căzut victimă împușcării de către CZCodreanu .Moța , deținut împreună cu Vernichescu , a tras în acesta din urmă .Mai târziu, s-a ivit și cazul Steleșcu .
---" Prin anul 1930 , mișcările cuziste și codreniste erau în toi .Scandalurile antisemite de la Oradea Mare , Cluj ș.a. erau deosebite numai prin dimensiuni de scandalurile urzite aproape perpetuu de liberali, prin interpuși . [-----]

-1929.Procesele contra legionarilor .

[LD :ori miopie politică , ori rea credință , ori optică ardelenescă în virtutea căreia tot ce ținea de instituțiile sau actele regătenilor , trebuia pus sub semnul îndoielii.Chestiunea mi se pare cu atât mai tulburătoare , cu cât aceste rânduri Vaida le scria după 1944, deci după ce văzuse cât de "caricatural" fusese misticismul legionar,sau ce "farse copilărești" jucaseră legionarii !
Dar eu iau act de opinia unui important om politic și o înregistrez ca atare .]
" **Cu procesele** contra membrilor "Arhanghelului Mihai " (mai târziu : Legionari,Garda de Fier , Totul pentru Țară - aceeași organizație în fond) **situația era mai variată** .
Fiind o dată deținuți , fixarea dezbaterilor se tărăgăna, știindu-se că , de obicei,
- datorită pledoariilor avocaților - **jurății îi achitau pe acuzați** .
" **Preoțimea** , până și înalții arhieriei ,**le sfințeau steagurile** (mitropolitul primat Pimen)
...**Când, în 1929, ajunsei la Ministerul de Interne, primul dosar** ce mi l-a prezentat Siguranța a fost cel al "Arhanghelului Mihail" .
L-am citit noaptea, și am rămas cu impresia că **agenții Siguranței** erau mai mult conduși de **hiperzelul de a-și dovedi importanța , decât membrii " Arhanghelului"** , de râvna ca să fie **luați în serios** ." Tot misticismul caricatural m-a impresionat mai curând ca o farsă copilărească decât ca o cutie (trocalia) a Pandorei , pentru liniștea țării. [-----]
Vaida / 1945 , retro' ' 32-'33

-'32-'33.Vaida -: Codreniștii în Parlament

[LD : iată negru pe alb - cum se spune - confirmarea acelei butade cum că Vaida ar fi fost "nașul" Gărzii. Naș parlamentar, în orice caz, a fost .Într-o vreme când PNȚ (la președinția căruia se și află o vreme) era la guvernare ;când el era prim-ministru ... etc etc...
De fapt, **de ce ar trebui condamnată atitudinea lui ?**
De ce nu i se poate acorda **prezumția de bună intenție ?**
Când și cum s-ar putea trata acest capitol de istorie fără prejudecăți și fără contaminări ideologice

ulterioare ? De ce să nu admitem că **un Vaida (în '32) ,un Maniu (în '37)
chiar au încercat să îndrume Garda pe un drum mai normal ?]**

" Totuși am reușit să o scot la cale cu " *Arhanghelul Mihail* " ,prin 1930 -1932

În alegeri, se bucurau și ei de deplină libertate .Mai mult- dorind ca ei să intre în Cameră
-prefecții aveai instrucțiuni de a evita, nu numai conflicte cu candidații lor ,ci ,fără să știu eu
oficial , să mai primească pe alocuri și niște subsidii modeste .

-Codreniști parlamentari

" **La tribună și în incinta Camerei** , omul nu poate parada cu misticisme :(cal alb , săculeț cu pământ sfânt al țării etc etc).**Selecția se desăvârșește repede în mod automat .**

M-am pomenit cu **4 deputați arhangheliști, în frunte cu Corneliu Zelea Codreanu .**

Procesele verbale ale ședințelor Camerei fac dovada **inofensivei lor activități** ,datorită atât lipsei unei pregătiri suficiente , cât și **talentului submediocru de care dispuneau .**

*CZCodreanu

" Neavând talent oratoric ,**CZCodreanu se ferea să țină vreodată vreun discurs.**

El se mulțumea să citească **textul unei interpelări** , pe care o anunța ,dar pe care o făcea uitată , nemaidezvoltând-o .Totdeauna **făcea impresia că e indispus.Moros și monosilab ,nu încălzea și nu atrăgea prin felul individualității lui .**

**Stelescu

" Stelescu era un sprintenel , care dispunea de o volubilitate mare a cuvântului și vioiciune în expunere , simțindu-se acasă la tribună .< **Noi studenții suntem factor conducător în stat** > exclamă el odată în cursul unei vorbiri , provocând aplauze de ilaritate din partea incintei și participând chiar dânsul la râsete .

Ceilalți membri ai "Arhanghelului Mihail" din Cameră erau și mai insignifianți.

▣'32-'33.Vaida -Codreanu :relație paternă

[LD : cine pe cine a păcălit în acest joc al programelor ?!]

"Ajunsesem cu "Căpitanul" într-o **relație paternă** , încât nu se sfia să-mi facă mărturisiri , nici să primească o subvenție, pentru căminul lor din Iași .

-Program politic antisemit ?

La o ocazie , prin 1932, i-am pus întrebarea dacă crede că , pe baza negativă a antisemitismului, **este cu putință să facă un program politic.** Dânsul **mi-a răspuns că nu crede** , însă că tot ce dorește este **să zguduie moliciunea moldovenilor** , spre a-i face capabili de a se valida și ei în lupta pentru existență .**A dat ordin ca membrii organizației lui să nu se dedea la agresiuni contra evreilor .Cei care nu ar respecta ordinul, sunt dați afară .**

Bine, dar i-ar trebui și ceva real unui program , nu misticismul străin de sufletul românesc.

După câteva zile, mi-a trimis **programul " Gârzi de Fier"** .Eram în banca ministerială la Senat .

După ce am citit textul ,**i-am trimis hârtia lui Costăchescu** , ministrul Instrucției Publice .

Când a terminat lectura, l-am întrebat :< *imprimatur* ? >(Făcusem și eu și Costăchescu câte o modificareică de 2-3 cuvinte)

-Regele aprobă programul

Regele , căruia îi dădui un exemplar al acestui program, **nu a găsit nimic de excepționat .**

MS îmi făcuse un reproș că < **ce-i cu Garda de Fier ?** >

Văzând M.Sa că nu conține nici un cuvânt contra evreilor și întrebându-l , **după ce-l citise,**

dacă îl aprobă, îmi întinse hârtia , cu un gest de aprobare :< *Ideea națională*> , < *monarhie*

> , < *dragoste de țară și de moșie* > ,

întregul program era de conținut patriotic.

Vaida / 1945 , retro' ' 32-'33

▣Răcirea relației Vaida -Codreanu :

-Atentatul contra lui C.Angelescu

-Achitarea lui Besa

[LD : Este foarte interesantă pledoaria etică pe care o face ;național -țărăniștii au făcut-o și atunci când au adus legea contra corupției și pentru apărarea onoarei . Numai că pledoaria ... este univocă , are un singur sens : este valabilă doar când este vorba de amicii de partid , și aceea dacă erau , mai ales , ardeleni !]

"După atentatul contra subsecretarului de stat C.Angelescu , prin unul din frații Besa,relația dintre mine și Codreanu s-a schimbat .

Acesta luă partea atentatorului , din care cauză fu și el arestat .

Angelescu a scăpat cu viață , cu toate că 5 gloanțe îi intraseră în corp ,iar Besa a fost achitat de jurați .Acuza o susținea **Ștefan C.Pop** , iar apărarea , avocatul **scriitor Valjan** .Acesta din urmă a avut ticăloșia (sugerată , evident , de un ardelean !)să-i arunce în față lui Ștefan C.Pop ,discursul ținut în Camera din Budapesta -redactat de Goldiș și impus de acesta și de Suciup după intrarea României în război (1916)

Astfel i-a impresionat pe jurați , prezentându-l pe atentator ca pe un fanatic naționalist , iar pe Ștefan C Pop ca pe un fel de maghiaron .

Ironia sau ignoranța valahă și imbecilitatea juraților , laolaltă , au putut serba un triumf record .Besa cu cei doi complici , toți trei studenți macedoneni , fuseseră primiți de C Angelescu în biroul său de la Ministerul de Interne . I-au prezentat o cerere de ajutor .

Pe când se pregătea să pună apostila de aprobare ,Besa , din spatele complicilor săi , și-a descărcat repede revolverul . [----] Din Besa , care uneltea pe urmă cu atacuri mizerabile contra lui CZCodreanu ,s-a ales o haimana .

*C.Angelescu

Cel mai aprig susținător al împrumutării și sprijinirii macedonenilor în Dobrogea a fost C.Angelescu .Totuși ,atentatul a fost complotat cu insigația că Angelescu ar fi bulgar și protectorul bulgarilor , contra macedonenilor .

Un singur calomniator are mai mult credit la proști , decât o mie de binefăcători cinstiți !

**Macedonenii :solidaritate de clan

Dacă tâmpenia e proprie mulțimilor noastre , iar arivismul , prin orice mijloace , la semidoctii doctrinelor savante de import , la macedoneni aceste calități se potentează prin impulsivitatea firească a obiceiului moștenit de multe generații :

< ori mă omori tu , ori te omor eu , dar turma și nevasta nu o las ! >

E vechea lege a munților Balcani . Din aceeași solidaritate s-a născut și s-a cimentat soliditatea de clan la macedo -români , în urma căreia nici în cazul Besa nu s-a găsit un singur macedonean care să nu invoce infinite argumente în favorul lui , absurde , dar susținute cu cea mai neclintită dârzenie (intelectuali frunțași macedoneni , avocați , bancheri , antreprenori , profesori universitari - Murnu etc) Numai restauratorul de la "Luzana" a condamnat pe față atentatorul , cu toate amenințările macedonenilor săi . [----]

Al.Vaida Voevod / retro'29

37.Octavian Goga ,Naționalism dezrobitor.Permanența ideii naționale,

Editura Albatros,București,1998.

Studiu introductiv ,îngrijire ,note ,Constantin Schifirneț

Selecții din volumele:O seamă de cuvinte (1908) ;Însemnările unui trecător (1911) ;

Strigăte în pustiu .Cuvinte din Ardeal într-o țară neutrală(1915) ;Mustul care fierbe

(1927) ;Aceeași luptă (1930) ,Discursuri (1942)

I.)1922 Goga.Regionalismul ardelean

Din vol."Aceeași luptă" ,ed.ziarului "Universul" ,1930 (p.337-343)

Volumul are o suită de articole dedicate PN din Ardeal ,cuprinzând concluziile sale din timpul

tratativelor și mai ales după eșuarea fuziunii cu P.P –Averescu (sept.'22) :
Criza Partidului Național din Ardeal ; Scăderea de prestigiu a Ardealului ș.a
Dintre ele , extrag acest prim articol.Subtitlurile problematice îmi aparțin.

[LD :este unul din articolele cele mai lucide ,mai profunde ,mai complexe din cele dedicate
temei.**Avantajul lui Goga :cunoașterea dinăuntru** , în direct ,a societății și mentalității maghiare
,a celei transilvănene, a celei regățene Goga și-a construit personalitatea trăind succesiv în cele
trei civilizații (și mentalități) , încât a devenit un "român". În această ipostază (cu această
conștiință de sine) judecă el pe alții
Nu știu exact când a scris articolul, deși el este datat la sfârșit :**22 X 1922**]

/Partidul Național din Transilvania

"Au trecut doi ani de când o seamă de ardeleni ,rămași în colțul lor de izolare politică sub
denumirea de <**partid național din Transilvania**> " > își strigă zilnic protestarea împotriva ideii
de a se alipi la orice partid din vechiul Regat .

În acești doi ani dâșșii, oameni mai mult sau mai puțin intelectuali, s-au trudit foarte mult prin
scris și grai să-și legitimeze politicește această diferențiere ."

-Antagonism pățimaș față de Vechiul Regat

"Din discursurile și articolele lor nu s-au desprins soluții pentru remedierea multelor noastre
nevoi, în schimb însă a ieșit la iveală un **pățimaș antagonism față cu toate manifestările de
viață ale României de ieri**. Acest **spirit de îngrădire , tendința de a disprețui orice poartă
eticheta Țării Românești** și-a exagera până la frenezie valorile locale,a primit numele de
<**regionalism**> , și astăzi **se întâlnește în toate părțile** ,la Cluj ca la București,la Parlament ca și
în vagonul de restaurant ...

...Maniu –Vaida , doctrină regionalistă ?

"**Regionalismul d-lor Vaida_Maniu** și al puținilor lor partizani , **este el o doctrină politică** ? Mi-
am pus de atâtea ori această întrebare cu foarte multe scrupule de conștiință și **nu mi-a fost cu
putință să găsesc o dezlegare rațională**.

-Perpetuarea geografiei de ieri ?!

[**LD: Perfect de acord cu teza și argumentele lui Goga** .]

Lăsând la o parte orice considerente de ordin sentimental (legătura sufetească între Ardeal și
România ,origina comună, războiul recent de dezrobire , sacrificiul de sânge , teama de dușmanul
comun etc) **care toate ne impun o înfrățire a energiilor**,
eu nu sunt în stare să găsesc nici un argument pozitiv pentru perpetuarea geografiei de ieri
în cuprinsul noilor hotare

Că în toate aceste provincii care s-au unit **există un aspect de viață particulară** , rezultanta
unor orânduiri și așezăminte deosebite ,o știm cu toții ;

că nivelarea acestor înfățișări diverse este **opera unei evoluții , care cere timp**,

o înțelegem prea bine;

că a forța procesul de unificare prin măsuri volnice și pripite este tocmai a întârzia contopirea –
toată lumea e de acord .

..."Dar de aici și până la **menținerea unui partid politic** care cu organizarea lui **să nu treacă
dincolo de Predeal... Nu**.

Judecata politică refuză această izolare Ea s-ar justifica numai în cazul în care ar fi vorba de
două neamuri deosebite ,călăuzite de idealuri opuse.

Izolați am putut rămâne pe vremea stăpânirii ungureșt, când apăram patrimoniul nostru de
rasă."

-Regionalismul=doctrina neamurilor centrifugale

"Unitatea de teritoriu fiind suprema noastră dogmă, **regionalismul ca doctrină plitică nuse
poate susține decât doar de cei cari se conduc de tendințe centrifugale** :
ungurii din Ardeal,bulgarii din Cadrilater,rușii din Basarabia."

-Neputința de a se atașa României .

"...Atunci ,de ce **această violență extraordinară**,de câte ori vine vorba de sacrificarea vechilor granițe în geografia politicii noastre intene ,**de ce persistența dârză de a se menține un partid cu caracter provincial**, când conștiința publică refuză la tine acasă o separațiune de țara –mumă? **De ce** protestarea politică împotriva Bucureștiului ,**de ce** condamnarea în bloc a tot ce vine de acolo ,**de ce** acest nesăbuit egoism regional? "

-Regionalismul=non possumus

"Fiindcă **regionalismul** nu este o teorie politică , nu e un act de rațiune, ci o **stare sufletească**.Cei care profesează această izolare și trag concluzii politice din ea sunt împinși de **un non possumus sufletesc** [**LD : neputință ?**] ,ei sunt **în neputință organică de a se atașa României** .Izolarea politică la dâșii este numai o consecință a diferențierii sufletești."

/1918.Simțiri paralele :țărani / burghezia

"La Alba Iulia , când Ardealul românesc și-a rostit unirea , **au fost de față două feluri de români**: unii, **țărani, preoți, învățători trăiți în intimitatea satelor** , alții **reprezentanți ai burgheziei românești** din Ardeal.

Cei dintâi s-au înfățișat la acest praznic în **armura milenarăa sufletului românesc** ,care e **la fel în Maramureș și la Olt și la Prut** ,de aceea gândul lor fără nici o știrbire **a cerut frumos unirea deplină cu frații din Regat .**

Cealaltă tagmă , însă, a fost puțin **mai complicată**,s-a cufundat în "**pertractări**" , pe care nu le-a întrerupt decât chiotul maselor.

De atunci și până astăzi se păstrează acest paralelism de simțire .

Țăranii la toate ocaziile se călăuzesc de instinctele unității , câtă vreme o seamă de "**domni**" privesc spre țară ca spre o mare nenorocire

-Psihologia mixturii intelectuale

" De ce această răceală penibilă ?- vă întrebați. Fiindcă suntem în fața **ravagiilor sufletești** pe care le-a produs în Ardeal **apăsarea ungurească**e atâta vreme.

Este **psihologia acelei mixturi intelectuale** , care s-a născut din **încrucșarea cu cultura maghiară**.Este **trecutul nenorocit** care ne prigonește încă , cu învolburări tragice uneori ca în "Strigoii" lui Ibsen.Este – ca să spunem adevărul crud – **este Budapesta ,care se răzbună**, Budapesta cu **Parlamentul și teoriile ei de drept** ,cu **universitatea și teatrele ei,cu literatura și cabaretul ...**

Înfrântă și umilită de oștirile noastre ,putreda cetate s-ar părea că **vrea să ne facă rău prin această penetrație postumă.O simțim încă la tot pasul**, și în Parlamentul din București,scoate capul de după discursuri.[...]

Clienții ei sufletești **sunt dezrădăcinați** pe Calea Victoriei , ei refuză mâncările, glumele de aici, ei se ceartă cu portarii de hotel, și cu partidele politice ,ei spun anecdote ungurești și invocă regulamentul Camerei din Budapesta ,ei sunt enervați, ei protestează, ei votează cu toții și cu nimeni, **ei sunt ...regionaliști."**

-PN R=Corpus Separatum

" Așa încercuțiți în meteahna lor ,rămân **politicește un fel de Corpus Separatum**.

Dovadă faptul că **nu s-au putut înțelege cu nimeni**,deși au tratat cu toată lumea .

Viața lor s-ar putea zice ,este **o serie necurmată de "pertractări"** .

...Acum doi ani **au vorbit de fuziune** câteva luni cu **Partidul Poporului** , mai târziu au fost în intimitate cu **Partidul Țărănesc** , după aceea s-au întins la vorbă **cu liberalii**.[....]

De la concepția politică a d-lui Vintilă Brătianu și până la steagul roșu al doctorului Lupu, este **o scară întreață de nuanțe**.Cum de nu s-au putut atașa la nici una ?

...Fiind că , răspundem noi, aici nu e vorba de orientări politice , care și-ar găsi un echilibru, ci de **o înfățișare sufletească distinctă**, care **nu se poate armoniza în mod complet cu spiritul românesc**.[...] **Regionalismul pornește dintr-o atmosferă de străinism."**

/Regionalismul – fenomen universal

"Fenomenul însă, oricât de supărător, nu e nou.El se produce în istorie de câte ori se fac reintegrări naționale. Veacul al XIX-lea a avut să mistuie poate cele mai multe regionalisme.Pretutindeni, unde a fost o mai îndelungată stăpânire străină, prima generație a realipiților a venit cu această zestre fatală , cu virusul străin în suflet." [...]
Regionalismul este intrat în doaga morții de multă vreme.[...]
necrologul regionalismului este Tratatul de la St.Germain

J)1922.Goga.Criza Partidului Național din Ardeal

Din vol."Aceeași luptă" ,ed.ziarului "Universul" ,1930.(p.344-350)

/În 3 ani, tratative cu 4 partide.

După tratative îndelungate ,relatate de C.Argetoianu în ziarul " *Îndreptarea*" ,CC al PN a dat un *Comunicat* în care afirmă că **rezultatul este "nul"** .

"Într-adevăr ,**de trei ani încoace** , Partidul Național din Ardeal,de când ia parte la viața politică a României întregite,**n-a reușit să-și creeze relațiuni de intimitate cu nici unul din curentele de gândire ale țării..**Balansând în toate părțile, căutând încontinuu o tovarășie pe care n-o găsește, manifestându-și concomitent simpatiile pentru cele mai depărtate doctrine politice ,conduita colegilor mei de odinioară pare nebuloasă și ținta lor cât se poate de tulbure .
..."O reprivire de-o clipă lămurește impresia penibilă : în cei trei ani Partidul Național din Ardeal **a tratat colaborarea la guvern și-a isprăvit prin ceartă la cuțite cu Partidul Liberal ;a tratat colaborare și fuziune cu Partidul Poporului** pe care ieri [21 sept.'22 ?] l-a acoperit de injurii ; **a colaborat cu dl Nicolae Iorga** pentru a se despărți în termeni de jignitoare răceală , și **astăzi** [22 sept.'22 ?] și-a fixat un "*preliminar de acord*" cu **Partidul Țărănesc...**[,,,
..." **domnii Vaida-Maniu și-au târât aderenții** între d-nii I.Brătianu și Mihalache ,**pe la toate porțile** , lăsând pretutindeni câte o ofertă de colaborare . "

/Eclectismul doctrinar al PNR

[LD :27 martie 2006.Sigur că mă bucur când găsesc o confirmare a opiniilor mele despre un partid.Este concluzia la care am ajuns și eu , mai ales privind pretenția PNR , apoi a PNȚ , (ba și a PNȚ-ului renăscut după decembrie 1989 !) de a pune **Hotărârea de la Alba Iulia ca unic și exclusiv program, doctrină,legitimitate,model**, carte de vizită

Goga o spune cu autoritatea unui participant activ la viața politică a Ardealului.

Cât despre el, despre Goga , atît de bun analist cînd e vorba de alții,cum de a avut o carieră politică atît de balansată ?!]]

...Sub regimul maghiar, PN era **partidul poporului luptător al românilor** din Transilvania ."Fără a fi un partid propriu-zis, și fără alt program decît ideea rezistenței de rasă,**noi am ocrotit sub acest drapel toate curentele de simțire** care nu erau negațiunea unui ideal național.**Se găseau deci alături** , oameni de toate nuanțele : **conservatori, democrați și chiar socialiști**

...**Sub dubla conducere a d-lui Vaida și I.Maniu** –[...] se încearcă continuarea unui partid politic în Ardeal , avînd la baza **numai ideea unei singularizări teritoriale..**

Atenție LD !

[...]Orfan de orice doctrină , neinvocînd în multele sale memorande **decît punctele de la Alba Iulia**, care voiau să cuprindă **principiile unui popor ,nu programul unui partid**, Comitetul Executiv de la Cluj este **depozitarul mai multor curente și inspirații politice**.

De la **conservatorismul** cel mai îndărătnic, pînă la **cele mai avansate teorii sociale** , se agită aici **toate părerile** ca într-o discuție de seminar.[...]

Eclectismul acesta însă e fatal ,**curentele se paralizează reciproc**, și rezultatul este **punctul mort :inacțiunea. "**

K)1922.Goga.Scăderea de prestigiu a Ardealului

Din vol."Aceeași luptă" ,ed.ziarului "Universul" ,1930 (p.351-358)

/ 1919.Iuliu Maniu între legendă și mistificare

[LD:dacă ar fi să facem portretul unui politician român prin ochii (și prin gura , prin cuvântul) unui adversar , nu cred că România ar mai rămâne cu măcar o personalitate de prestigiu ! Ceva foarte grav trebuie să se fi produs între Goga și Maniu de lansează el un asemenea atac împotriva fruntașului ardelean.Concurență ? Gelozie ? Invidie ?

Chiar toate astea la un loc n-ar explica o atare demolare]

"Niciodată nu mi-a fost dat în viață să asist la o mai **zguduitoare acțiune a legendei în sufletul aproapelui** , ca acum trei ani , când cu verificarea mandatului d-lui Iuliu Maniu , **în cel dintâi parlament al României** întregite .Scena a fost într-adevăr impresionantă.

La pronunțarea numelui d-lui Maniu,**Camera întregă** , ca atinsă de o baghetă magică, a tresărit ,deputații s-au ridicat în picioare din toate părțile ,barierele partidelor s-au frânt și-o **frenetică însuflețire unisonă** s-a revărsat sub vasta cupolă a Ateneului...

...**Era legenda, perfida legendă**,cu tot cortegiul ei de **străluciri mincinoase**

Mi-aduc aminte ,**un sentiment de sinceră compătimire** m-a cuprins în mijlocul bucuriei generale .Eram dintre pușinii oameni care stăteau pe acele bănci , conștient că **Parlamentul țării mele ,și cu el întreaga opinie publică ,era prada unei urâcioase mistificări**.După o observație migăloasă de două decenii,și, mai ales, după confirmările recente de la prezidenția Consiliului Dirigent, conștiința mea îmi spunea limpede că

șeful partidului național nu are nimic din stofa marilor îndrumători politici , nimic din rostul deschizător de drumuri la zile de mari răspântii [....]

...**Domnul Iuliu Maniu n-a îndrăznit să ia răspunderea situației** [...] Cu o candoare de timiditate inocentă ,înlăturând insistențele partizanilor ,**neînțelegând că sunt cărțile Ardealului pe care le joacă cu nehotărârea lui** [...] redevenit numai stângaciul avocat provincial ,ascunzându-și ambiția după o aparență de modestie banală,**s-a declarat incapabil să formeze guvernul ,și a împins pe planul întâi** ,cum se știe ,personalitatea imprecisă a d-lui **Alexandru Vaida** .A fost primul moment de destrămare a legendei "

...Guvernarea haotică care a urmat e o pagină cunoscută de toți.[...] guvernul Vaida a risipit în câteva luni de zile tot capitalul politic al Ardealului ."

/1921.Opoziția "înăcrită"

" Aruncându-se în opoziție pe vremea guvernului Averescu ,la ale cărui alcătuirii pozitive n-a luat parte , profesând în Parlament **un criticism zgomotos,copiat după obstrucțiile de la Budapesta** ,[...] matadorii d-lor Vaida-Maniu au **răspândit o impresie stranie cu atitudinea lor** .Din acest timp li se trag și **primele începuturi de veleități separatiste** .

Prinși de valul unei **opoziții înăcrite** , nemulțumiți că nu participă la guvernare în care se obișnuiseră să vadă o ploaie de beneficii pe vremea Consiliului Dirigent,**acești patrioți ai Ardealului** de ieri au socotit că ,**la doi ani după unire ,pot acoperi cu insultele lor țara –mamă cu toate așezămintele ei.**

Va rămâne ,în adevăr ,sarcina istoriografului de mâine , să descifreze psihologia tulbură a acestei nematurități politice , dublată de-**o penibilă ingratură morală "**

/1921-'23 Pertractări cu partidele

"**Timp de trei ani n-a fost partid politic cu care gentil, curtenitor, plin de atențiuni,șeful celor "o sută"** să nu fi lungit vorba asupra târgului.**Liberalii n-au ajuns la preț,d.lorga și-a manifestat repede oroarea** pentru "debitanții de brânză",**generalul Averescu ,plictisit** ,a pus capăt nesfârșitelor îngâmări ,în vreme ce d. **Mihalache** ,cu o răbdare adevărat țărănească,**e la sfârșitul îndurărilor sale** ."

/Boicotarea încoronării –eclipsă totală a bunului simț politic

"După toate acestea [...] mai trebuia și **un act de violență nesocotită** a conștiinței obștești,**un moment de eclipsă totală a bunului simț politic.**

Ni s-a dat **cu prilejul încoronării prin absența Partidului Național** și ,ce-a fost mai rău, prin **manifestul lansat** cu mare vâlvă."

[LD : mă opresc aici,deși Goga continuă,continuă...]

L)1923 .Încă o dată Alba Iulia

Din vol. "**Aceeși luptă**", ed. ziarului "Universul", 1930, (p. 367-376)

[LD, 27 mart.2006.Goga scria la 4 martie '23.Sunt de-adreptul intrigată de faptul că pe căi total diferite (de timp, de personalitate, de cultură) am ajuns la aceleași concluzii cu Goga privind vestitul pct. III din Hotărârea de la Alba Iulia (privind minoritățile)]

/1918.Rezoluția de la Alba Iulia

[LD: eu am văzut greșala doar în **afirmarea existenței unor "popoare"**, ca și când imperiul multinațional s-ar fi dezintegrat, pentru ca pe cadavrul său să apară **mai multe state mici, tot multinaționale**; am văzut greșala de a-și lua **angajamente în numele statului român** la care voiau să se alipească; am văzut greșala în faptul că **acele "popoare" nu-și exprimaseră dorința** de a trăi în acest nou stat.]

<Fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie prin indivizi din sânul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în Corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc .>

..."**Concepția** că alipirea Ardealului la Vechiul Regat s-a făcut **printr-un "pact"**, ca un **contract bilateral cu angajamente reciproce** între două părți, a devenit un **sprijin în favoarea minorităților de aici**. Aceste minorități sunt **bucuroase să uite că mărirea de teritoriu a Regatului român a rezultat de pe urma unui război victorios și s-a pecetluit printr-un tratat internațional**.

..."Orice minte echilibrată își dă seama că aceste **făgăduinți grandilocvente** [...] n-au putut coborâ pe hârtie decât din **cea mai rudimentară idee** a mecanismului unei vieți de stat. Nemaivorbind de faptul că, **printr-o asemenea formulă, caracterul de stat național al României e sacrificat** [...] Cine nu înțelege că suntem în fața unei inocente **dărnicii de ocazie**, fără justificare și fără urmări ? "

-Pct.III-port-drapel al minorităților !

[LD: dar aceste tratate de pace nu erau încheiate ! Goga scrie astea în 1923!]

"**Logic ar fi fost** din partea lor **să-și caute un izvor de drept** pentru pretențiile lor de drept național **numai în punctele speciale ale tratatului de pace**, **singurele care constituie un angajament**, dar mai ales în bunele raporturi cu neamul alcătuitor de stat, ale cărui sentimente de toleranță sunt îndeajuns cunoscute.

S-au găsit, însă, **reprezentanți ai minorităților**, care **s-au folosit de arma** pe care în mod inconștient îndrumătorii Partidului Național **le-o puneau la dispoziție**.

Presa maghiară, de exemplu, nu-și **hrănește agitația decât din aceste teorii** fără consistență. Cu deosebire acum, **în preajma votării Constituției, se resimte efectul punctelor fatale**. Ca printr-o înțelegere programatică, **naționalitățile străine de aici se ridică și cer, în temeiul hotărârilor de la Alba Iulia, speciale drepturi naționale în Constituția țării.**"

...Rudolf Brandsch

"**Președintele "Uniunii germanilor din România mare"**, într-un interviu recent [mart.'23] din "Universul", **declară** neted că, în **proiectul de Constituție** de la Cameră, vede o

< trădare >, fiind că **nu cuprinde hotărârile de la Alba Iulia**.

Întrepidul deputat al Parlamentului român, face cu această ocazie și puțină istorie, arătând termenul la care s-au alipit României [Mediaș, ian.1919] fragmentele germane de pe teritoriul nostru, **afirmând că acest act de chibzuință nu s-ar fi petrecut, dacă la Alba Iulia nu se afixau promisiunile amintite.**"

M)1923.Goga. Partidele politice din Ardeal

Din vol. "**Aceeși luptă**", ed. ziarului "Universul", 1930, (p.385-392)

/Paraziții călimarei .

[LD:28 mart. 2006.Fără să vreau, citind aceste rânduri, îmi apar pe ecranul minții Ion Iliescu și Petre Roman la prima sărbătoare națională post-decembristă (1 dec.1990) și la cum a fost huiduit Coposu și alți reprezentanți ai partidelor istorice

Sloganul "**Ați mințit poporul, cu televizorul**", are strămoși Sau invers.

Extrag acest episod pentru a arăta cât de demult (și cât de urât) își dau în petec politicienii și presa română la aceste prilejuri, de parcă ar urma să-și încoroneze fruntea cu niscaiva merite ale înaintașilor. Dezgustătoare manieră de confiscare a unor sărbători, de manipulare a maselor, de terfelire a istoriei. Ce vreau să zic? Că ... "**năravul din fire n-are lecuire!**"

În mai 1923, fruntașii politici ardeleni participă la **dezvelirea monumentului** ridicat în cinstea lui **Gheorghe Pop de Băsești** (1835-1919) conducătorul delegației memorandiste la cancelaria Vienei, președintele PNR, președintele Marii Adunări de la Alba Iulia (1 dec. 1918)

... "Am citit deunăzi dările de seamă asupra serbării de la Băsești publicate în organele Partidului Național din Cluj și în gazetele honigmanilor de la București [**Adevărul, Lupta, Dimineața**] și-am înregistrat **un monument de neonestitate profesională**, cu care de altfel **infuzoriile tiparului** ne-au obișnuit așa de mult în zilele din urmă.

Paraziții călimarei și-au lansat, și cu acest prilej, **volbura de minciuni ordinare**, croite anume **pentru zăpăcirea bietului public**.

... După spusa lor, **o vajnică învălmășeală** s-a dezlănțuit în jurul monumentului lui Badea Gheorghe. **Miile de țărani** - așa scriu veselii reporteri - n-au venit să cinstească numai memoria unui luptător mort, ci mai ales să-și afirme solidaritatea cu eroii răposatului Consiliu Dirigent. **A fost deci vifor și urgie mare. Cetele de săteni îndârjite**, sub conducerea înfricoșatului Neptun al maselor, d. Sever Dan, **au primit cu vivaturi și urale pe d. Iuliu Maniu** [...] În schimb, **miniștrii de la București, au fost în grozavă primejdie**. [...] Din toate părțile **roiau răzvrățiții cu privirile încruntate** să le oprească automobilele și-a fost nevoie de delicata bunăvoință a părintelui Man de la Gherla, **ca revolta să nu se reverse, ca un teribil uragan. Chiar și subsemnatul** [Goga] [...] era **pe-aci, pe-aci să fie sfâșiat ca un odios răufăcător**, dacă **șeful** [Maniu] [...] nu l-ar fi luat sub aripa-i protectoare, **oprind furtuna** cu vocea lui de stentor: **<Stați pe loc armatele mele cotropitoare, așa sunt eu, milostiv cu adversarii mei! >**

... "Cam așa fel se prezintă parastasul, văzut în **oglindea chioară a nenorociților scribi închiriați**. Desigur, deodată cu **născocirea idioată, o formidabilă chelălăială s-a ridicat în coloanele ziarelor interesate**, brodându-se fel de fel de comentarii. Cu scopul de a acredita în opinia publică fantazia cu popularitatea nesăbuită a patrioților protejați de "presa independentă" de la București" [...] Cum ziceam, toată **chelălăiala asta de cerneală e o apoteoză a șolticăriei** care din nenorocire **se furișează tot mai des în așa zisa publicistică românească**."

/Pace și blândețe la Băsești

... "**La Băsești**, nu numai că **a fost o atmosferă de sărbătoare**, cum se cuvine la praznicul unui om mort, dar **a fost perfectă liniște, ordine și bun simț**.

Nimic din stupidele povești, n-am văzut nimic, n-am auzit nimic.

Nici tâmbălăul cu naționaliștii noștri adversari, nici primejdia miniștrilor, nici burzului împotriva mea. **Cu d. Maniu**, de asemenea, nu mi-a fost dat să am vreun incident, afară de întâmplarea, plăcută nouă amândurora, de a **ne fi strâns mâna ca doi creștini civilizați în fața altarului, la sfârșitul slujbei** [...] **A fost deci pace și blândețe evanghelică pe toată linia** [...] **armonia din sătulețul Sălajului n-a fost câtuși de puțin tulburată.**"

/1923. Mentalități politice ardelenesti

"... **masele** noastre populare din Ardeal **se țin în rezervă în fața oricărei manifestații de partid politic**. Motivul e simplu: **concepția de partid nu e trecută încă în mentalitatea mulțimei de aici**. Românii din Ardeal în trecutul lor de opresiune **n-au cunoscut diferențierea după grupări politice și nu s-au mișcat decât în cadrul larg al revendicărilor naționale**. De aici și denumirea de "**partid național**" care, însemna **tabăra integrală a tuturor energiilor românești în luptă cu statul ostil** [...]

... "Adevărul e că noi **n-am pomenit niciodată o organizație** în acest sens, că **nu ne-a înscris nimeni nicăeri, că partizanii n-au fost cunoscuți și n-au luat niciodată vreun angajament**. Pur și simplu pe ideea împotrivrării de neam, un suflu de protestare unanimă ne-a mișcat pe toți românii [...]

... "Având această moștenire în mintea tuturor, **masele noastre n-au făcut**, nici după dezrobire, **politică de partid**. Ascultând păreri, cumpănind programe, primind sfaturi din partea

locului sau urmând sugestiunile momentului, **mulțimea de aici a balansat în toate părțile.**"
(ex :rezultatele în alegerile de sub gov.Brătianu apoi ale gov.Averescu)

/Sistemul de partide în Ardeal

..." **Procesul de diferențiere după partide abia acum începe în Ardeal** " [mai întâi a venit PP,apoi P-T ,apoi PL care și-au făcut anume puncte fixe , punând bazele unei organizări.]
Întrucât privește **mulțimea** ,însă, **procesul de încheiere se găsește în prima fază.Milioanele de cetățeni** călăuziți încă de o explicabilă inerție ,**sunt zestre în așteptare** pe seama acelor care vor să știe mai bine și să le pipăie interesele și care ,prin personalități marcante ,vor putea răscoli mai adânc în sufletul lor ..

-Partidul Național Vaida-Maniu

[LD : de sigur,multă invidie ,multe frustrări,multe "polițe" în zisele lui Goga.Dar ,dincolo de ele,argumente judicioase,constatări autentice,previziuni de bun simț care-și vor găsi confirmarea , mai devreme sau mai târziu .

..."Sub acest raport al concepției de partid ,**lagărul d-lor Vaida_Maniu** se găsește într-o **declarată inferioritate față de celelate grupări** din Ardeal.[...] Legați mai mult de trecut decât de prezent , fără să se fi împrietenit cu împrejurările schimbate din care n-au izbutit să tragă consecințe programatice ,**dânșii nu reprezintă o unitate de gândire politică.**

Rămași în inerție alături ,ei gândesc în zece feluri și problemele curente îi agită în sens contradictoriu .**Aceasta explică târguiala lor cu toată lumea** ,clasica prăvălie de "pertractări" pe la toate ușile, bătăleale unui așazis partid care , în doi ani , a descris imensa curbă între domniile I.Brătianu și Adolf Ștern ,plasând pretutindeni o formă de tovărășie... [...] **Nenumărați oameni cumsecade** pătrunși de convingerea lor, **se degajează pe rând din acest mausoleu istoric**, deasupra căruia Badea Gheorghe ,cu intuiția lui sănătoasă , s-a ridicat în adunarea de la Alba Iulia și a rostit dictonul din Biblie :

<**Acum slobozește , Doamne, pe robul tău ...**> [...]

Partidul Național este cântecul de lebadă al acestui trecut .

În mormântul de la Băsești,doarme **ultimul reprezentant**

A.)1923.Goga.Discurs de recepție în Academia Română:Coșbuc

-Generație privilegiată

"**Sunt generații privilegiate** în viața tuturor popoarelor ,cărora le este dar să primească roadele unor îndelungi acumulări de energii, și în a căror fericire fulgerătoare **se răsplătesc veacuri întregi de amărăciune .Noi suntem o asemea generație** , pe care **destinul acestui neam a dăruit-o cu mâinile amândouă**, făcând-o să vadă **împlinirea gândului urzit în suferințe de o mie de ani** ".(p. 202)

-Românismul patriarhal ardelenesc

" **Vrăjmășia stăpânilor străine** ,care-și pusese **ca țintă desființarea noastră**, ne-a supus unei **despuieri metodice** vremuri îndelungate .**Clasa conducătoare** ne-au absorbit-o elementele dominante .**Biserica** a tânjit în umbrăsub persecuții rușinoase , **școala** nu ne-a împărțit cu binefacerile ei.Nu ne-a rămas decât **țăranul** ,rob al gliei secătuit de regimul <*Aprobatelor și Compilatelor*>sub principii Transilvaniei, această <*misera plebs contribuens*>,răslețită prin satele de munte și câmpie și devenită mai târziu **un rezervoriu de forțe risipite** când de dragul politicii din Burgul de la Viena ,când de năzuințele recente ale imperialismului unguresc
Într-o vreme când **cele două principate dunărene** ,cu tot cortegiul de mizerii ale vasalității turcești,**aveau totuși o pătură conducătoare în stat și un impuls de civilizație proprie,în Ardeal,românismul** nu trăia decât în cadrul unei **vieți patriarhale**. [...] Din căsuțele lor , în a doua jumătate a secolului al 19-lea, după înlăturarea întocmirilor feudale ,**au început să se pornească** ,pe ici pe colo ,**copii** cu ochii limpezi tivțiți în lacrimi **duși să învețe carte** în orașele vecine.Cele **câteva licee românești** din Ardeal au devenit **focarele umile ale unui început de cultură** " (p. 204)

-Cărturarul ardelean

"Cărturarul ardelean cu frământările lui de aproape un veac, truda de a-și menține moștenirea de acasă ,paralel cu **preceptele civilizației** primite prin prismă străină , **lupta surdă** cu întreg aparatul puterii de stat ,**protestările necontenite** ale instinctelor seculare în plină revoltă, toate acestea constituie **un capitol din cele mai triste** din viața noastră.**Câți n-au rătăcit** pe acest calvar al luminii greșind drum, apariții inutile în economia unui neam și **câți nu-și plimbă astăzi** , sub ochii noștri,**plăgile sufletești ale trecutului bolnav...**" (p. 205-206)

-Gheorghe Coșbuc

"Din această țărâtime ardeleană a răsărit și cântecul ei .L-a împletit mai departe **Gheorghe Coșbuc** Amintea lui aș vrea s-o evoc în cuvinte pioase sub cupola Academiei Române , unde mi-ați făcut onoarea de a răsplăti străduințele mele ,**chemându-mă la scaunul lui văduvit .**"[**urmează omagiul vibrant dedicat lui Coșbuc și operei sale**]

B.)1923.Goga.Conferință la Universitatea din Cluj

-Alma Mater de la Budapesta

...Peste 20 de ani de când fusese și el student la Budapesta ,unde s-a cheltuit inerețea înfrigurată a **generației sale de universitari ardeleni** .

Un tablou întunecat și mișcător : "tăcerea noastră dinaintea furtunii"

"În această perioadă, o concepție de stat nenorocită, purtând în ea germele morții, a făcut să ne zbatem sub zvârcolirile ei cele din urmă, cele mai îndărătnice și mai violente [...] **E un aspect posomorât de ansamblu ,capitol de strangulare a unui popor.**

Pagina cea mai tristă însă care ne urmărește și azi ,ca o boală de adolescență ,e **închisoarea intelectuală în care am trăit noi** , lupta surdă și desnădăjduită ce-am dat **pentru a ne crea un acord între sufletul moștenit și percepțiile civilizației care venea să ne înstrăineze** ...Alma Mater de la Budapesta ...Sub zidurile ei reci și sure ,patru ani de zile s-a plimbat revolta mea . [...] **Trei sute de studenți români smulși din umbra satelor ardelenesti , aruncați pradă molohului** , acolo, în metropola dușmană.

E o poveste umilă, amară,și plină de înțeles [...] Un angrenaj savant, o vastă șurubărie era angajată la distrugerea noastră.**Pedagogia opresorului avea la bază ideea de a ne face ienicerii culturii maghiare.**" (p. 230-231) .

-Ideea națională

"De atunci,**pipăindu-mi conștiința** , m-am întrebat de atâtea ori :**în ce religie ne-am închinat de ne-am putut păstra sufletele intacte** ,refractare la otrava dimprejur ?

Cum s-ar putea numi taina noastră , miracolul acestei izolări ,instinctul sigur care ne-a smuls totdeauna din ghiarele valului ? Este domnilor, **ideea națională, credința fanatică a patrimoniului specific al neamului.**

Din doctrina veacului al 19-lea,introdusă definitiv în toate fibrele continentului,**noi ne-am ales cu această moștenire** ." (p. 233)

"**Ideea națională e luntrea cu care plutim noi** și din care **dorim să înregistrăm curente mari de simțire universală**" (p. 250)

-București:lozinca unirii

"Când acum 20 de ani [1903 ?],am trecut pentru întâia oară la București, simțind în toată ființa mea dezlănțuindu-se fiorii granițelor privind împrejur am priceput că , în proporții mărite , **și acolo se cântă același cântec larg**,de ale căror cadențe eram robiți noi în subsolul de la Budapesta .

[...] **Societatea întreagă** din România Veche , lăsând la o parte raționamentele politicii curente și calculele diplomaților ,**apucase pe acest fâgaș** de unde nu mai era întoarcere .În toate domeniile vieții publice , **în școală,în armată, în saloane ca și în cătune** în mii de glasuri și în diverse forme **vorbea sângele românesc** , rostindu-și sentința lui inapelabilă , prinsă atât de sugestiv de graiul înflorit al lui Delavrancea :<**Suntem una, un singur trup revărsat de amândouă părțile munților, Carpații ne sunt șira spinării** .>

-Războiul Întregirii

"Războiul s-a desprins ca un fruct copt din această ideologie a vremii.[...]

Războiul întregirii neamului l-a decretat **conștiința tuturor** nu ca o socoteală de câștig, ci ca o pornire frumoasă fără frâu, un uragan moral exprimat nimerit în fraza lapidară a răposatului Filipescu : <Sire, ori te încoronezi la Alba Iulia, ori mori pe câmpia Turzii, altcum praf s-alege și de țară și de dinastia ta .>

-Dezagregare, oboseală, sleire, ezitare, retorică stearpă.

[LD: gata cu întregirea, cu unirea, cu înfrățirea, cu solidaritatea. Începe marea confruntare între români și români : ardeleni-regățeni; ardeleni-ardeleni; basarabeni- regățeni; basarabeni-basarabeni ș.aș.a Totul se transformă în **criza României mari și unite**

Vreau să înțeleg deplin, cât mai profund, de ce românii n-au reușit să-și fructifice victoria. Atunci și mai târziu. Explicația lui Goga -lungă precum unele fraze ale lui Iorga – ar trebui analizată (precum într-un exercițiu de gramatică logică)

"Poate nu greșesc când afirm că, după jertfa cea mare, **resursele de energie creatoare scăzând, mersul ascendent al acestui crez s-a oprit și o linie de oboseală** a intervenit în rândurile noastre .

S-ar părea că, după tensiunea tranșeelor, **nervii discordați cer odihnă** și că, pe urma vărsării de sânge, noi **ce-am câștigat în suprafață, am pierdut în adâncime.**

În orice caz, privind în jurul nostru și spunând adevărul întreg, trebuie să recunoaștem că **viața publică** în opera ei constructivă **nu are nici tăria nici inițiativa** pe care le cere noua alcătuire de stat, că **fenomene de dezagregare se ivesc** în aparatul nostru de putere și că, mai ales **resorturile morale ale societății au pierdut din vigoarea lor.**[...]

Poporul român, ieșit de sub **patru organizații de stat deosebite**, purtând **influențele a patru organizații de stat disparate și a patru culturi fără puncte de înrudire**, sângerând pe atâtea fronturi, în prima lui perioadă de unire, **se înfățișează sleit** și fără un relief deosebit în rezistența lui. Spiritul curent arată **semne de slăbiciune vădită**, este **o răsturnare a valorilor** care ne-a dat **criza principiului de autoritate**, este **o ezitare și balansare permanentă** în conștiințe din care a rezultat o **criză a partidelor politice** și, ca o consecință, a acestor neajunsuri, **o reală criză a parlamentarismului** nămolit în inacțiune și retorică stearpă " (p. 237)

N)1924.Conștiința de partid în Ardeal

Din vol. "**Aceeași luptă**", ed.ziarului "Universul", 1930, (p.397-401)

/Basmul solidarității

"Dintre acuzațiile ce ni se aruncă din partea membrilor vestitului sinedriu de "o sută", cea mai des repetată este că <**am spart solidaritatea Ardealului.** >și că pe urma noastră, **distrugându-se o dulce armonie din bătrâni**, lumea de aici a înregistrat **curențe de idei contradictorii și s-a împărțit în tabere opuse.**

Ce concepție imorală și antipolitică în acest **basm al...solidarității !**

Bunii mei adversari își închipuie că **Ardealul de după unire** ar fi trebuit ținut încă într-o îndelungată **toropeală politică**, ferit de orice sugestii din vecini și nemișcat ca o apă moartă. După opinia lor ar fi fost de dorit **să rămânem și pe mai departe zguliți [?]**

sub plapuma căldică a partidului național, sub acoperământul căruia **să se fi aranjat în familie** toate trebușoarele noastre .[...]

Adăugați la aceste principii salvatoare și **ideea ce o aveau matadorii regionalismului** nostru că **Ardealul s-ar fi putut păstra în mod ermetic închis** în fața oricăror îndrumări din provinciile surori și că, dacă **o asemenea anomalie** ar fi fost realizabilă, ea **ar fi contribuit la întărirea unității noastre de stat ."**

D)1927.Mustul care fierbe

Din volumul cu același nume (p. 266-271)

[LD 25 mart. 2006. Pentru acest ciclu a fost persiflat și atăcat Goga din toate direcțiile.

După ...80 de ani, după ce noi trăim tranziția post-decembristă, găsesc acest articol de o acută

actualitate Păstrând toate proporțiile conjuncturale, cred că perioada de numai 22 de ani ai României Întregite a fost prea scurtă și că opiniile lui Goga au fost profetice. Poate fi și o "potriveală" dar formulările lui privind **țara , societatea ,clasa conducătoare** sunt reale și de bun simț. Și o sintagmă pe care mi-o însușesc imediat :**interbelicul= punte de trecere între trecut și viitor.**

Terminasem de citit Noica -vezi la fișier Etică -,la care ,printre altele,găsisem ideea că în spiritualitatea românească lipsește spiritul critic introspectiv Că din gândirea populară și filozofia cultă ,rezultă că noi nu prea am fost preocupați de Etică , etc etc Citindu-l pe Goga,(și nu numai),aș putea spune că ,dimpotrivă,în interbelic a fost un **exces de criticism politic** ,dar sedimentarea lui într-un fel de "**Cod etic**" nu s-a produs .

Schifirneț spune că Goga nu a fost "doctrinar politic."

Eu consider că a fost "**doctrinar etic**"(după cum Iorga a fost "**doctrinar istoricist**") și că naționalismul lui este dominat de această preocupare .El spune că generația lui are singurul merit de a fi construit o "**punte de trecere**" între trecut și viitor.

Ce se va întâmpla când această " punte de trecere" va fi distrusă de valul războiului și de ocupația sovietică ? De unde va trebui înnodat firul ?]

Motto ales de LD : "*Odată și odată ,observatorul de mâine [LD :Mă simt direct vizată !] în opera lui de introspecțiune ,după ce valorile s-au clasat și procreația s-a îndeplinit, își va putea permite luxul să scrie pagini glumețe despre goana contemporană cu care oaspeții grăbiți la **banchetul vieții noi de stat** , se prezintă **să puie stăpânire pe tacâmul lor** .Sunt așa de sigur că **o justiție târzie îi va ajunge cu verdictele ei ,încât ironia iertătoare o putem anticipa de pe acum.**" (p. 271)*

/Transilvania

"Mustul care fierbe... **De patru ani Ardealul liberat** îl văd sub ochii mei în goana lui înfrigurată de viață nouă.Povestea e la fel și la Tisa și la Nistru .

Și aici **istoria a venit cu avansul ei.Întâi s-a făcut țara** și acum e pe cale să se facă **societatea care o conduce**

În vinovata opresiune seculară a regimului unguresc, **un popor despoiat zilnic, retransat după izolarea sărăciei și neștiinței lui, n-a avut nici vremea , nici putința să-și închege o caldă diriguitoare .Libertatea** cu praznicul ei formidabil ,**ne-a surprins** peste nopate .La masa ei **ne-am așezat în pripă ca toți scăpații din pușcărie** ,cu o învechită foame și fără straie de sărbătoare ."

-Pericolele disoluției morale

[LD : ține cont anul și momentul politic.1927 cu avalanșa de crize

-monarhice,partidiste ,parlamentare , guvernamentale – care au premers venirii PNȚ la putere]

"Deocamdată însă suntem organismul în epoca de elaborare care cu tot pulsul lui de sănătate , sau poate tocmai din acest motiv, trebuie urmărit cu îngrijire ca să nu dea greș.

Această burghezie care se naște astăzi în labirintul atâtor **tranzacții de conștiință** , **această faună agitată a libertății** care și-a însușit **acțiuni la bănci și opinii politice** , **trebuie ținută în frâu** , ca să nu apuce pe **panta povârnișului moral** , scoțând la iveală, **o dată cu triumful clipei, și germeul fatal al disoluției** .

Aici e ,poate,cel mai delicat punct din întregul proces de transformare febrilă ce se petrece sub privirile noastre .**Criza morală a societății ce se face acum în Ardeal** , explică **atâtea și atâtea balansări** de diferit ordin și **nu sunt excluse zguduiri** apropiate pe urmele ei."

-Punte de trecere între trecut și viitor

"Încolo,trecut o dată momentul critic,**selecțiunea liniștită va începe** și poporul nostru va apuca să primească binefacerile societăților constituite .

Această zi însă e departe încă [!] Noi cei de astăzi , n-o vom ajunge niciodată.[!]

Suntem generația sacrificată ,care nu poate avea altă consolare decât ideea că **a făcut din jertfa ei puntea de trecere între trecut și viitor .**

Fericiți cei de mâine .Ei din mustul ce fierbe astăzi , vor gusta vinul pur ,după ce fermentația a încetat ,unda s-a limpezit și drojdiile ,vai, drojdiile s-au coborât la fund "

E)1927.Granițele

Din vol."Mustul care fierbe" (p. 272-277)

/Granițele istorice lăuntrice

...Un bătrân cărturar ardelean îi vorbea despre granițele care dor și care ,tăiate în exterior ,încă țin sufletul românesc în cleștele "granițelor interioare"

Îi spunea:<**Uită-te la noi : în Principatele Dunărene granițele de odinioară însemnau otrava turco-grecescă, în Bucovina zodia nemților, peste Prut zăpăceala moscovită, aici [în Ardeal] miasme ungurești.Bietul trup ciungărit [LD: cuvânt dispărut, păcat!]** tot veacul al nouăsprezecelea, a zvâcnit la granițe ca la niște **rane copate cari vreau să spargă [...] Stâlpii au căzut și la Predeal și la Orșovași la Ungheni.Au dispărut și straja de ieri și pajurile străine.**

Granițele însă stăruiesc mai departe ,perfide și imperceptibile ,pulverizate în cuvinte, ascunse după glume ori după gesturi,zgălite [LD: alt cuvânt dispărut !] după teorii politice , ori scoțând capul din retorica adunărilor de popor, pretutindeni pe teritoriul neamului care s-a unit ,cele **patru granițe istorice** într-o permanentă colaborare morală **se opun consolidării noastre de stat** Un cortegiu nesfârșit de **spectri și umbre** se târăște pe urma lor, fără a face parte din adevărurile organice ale patrimoniului comun, dar **pururea prezent ,ca un blestem de cununie [..]** Mă urmăreau la toate plimbările mele prin București Fără să vreau **imaginile străine ale stăpânirii de ieri** , ecouri întârziate din Capitala de pe malul Dunării ,**obiceiuri** de ale administrației ungare , **reminscențe** din codul civil austriac, știu eu , o rețea întreagă de fire nevăzute [...]

Dacă aș putea să las un testament pentru cei veniți în urma noastră ,atunci v-aș zice **să nu vă închipuiți că granițele lăuntrice nu mai sunt , că granițele sufletelor s-au sfărâmat și primejdia lor nu mai amenință .[...]**

Dacă vreți să aveți odihnă trainică în casa zidită cu atâtea jertfe atunci cu legi, ciu instituții,cu rugăciuni și cu tămâie ,cu ce veți crede voi ,**siliți-vă să alungați cât mai degrabă strigoii trecutului :omorâți granițele...>**

-Clasa diriguitoare :psihologie de mozaic

[LD: de acord cu toate ,afară de acea "armonie de ansamblu" a țărănimii ,pe care o găsec idealizată]

Moșneagul-cărturar ardelean care-i ținea acel limbaj de sinceră autoanaliză, vedea limpede în miezul lucrurilor.**Frământările** care făcea din România Nouă un furnicar de pasiuni ,**se reduceau la constatările lui.**

"Pe solul național întregit ,în care **pătura țărănească prezintă singura armonie** de ansamblu,**clasa diriguitoare ,crescută la adăpostul civilizațiilor străine și-ale unor orânduiri de stat cu totul deosebite,** se înfățișează în cele patru provincii , cu **stigmatul fatal al originii** ,susținând astfel **un particularism sufletesc , un penibil ferment de dezagregare** ,moștenirea granițelor de ieri ,care dă **aspectul unei psihologii de mozaic** îndrumării noastre de stat ."

-Masele:mentalitate simplistă

"**Granițele se perpetuează** cu toată puterea formidabilă a inerției și **diriguesc mentalitatea simplistă a maselor.[...]**

Sociologul de mâine când va cumpăni **acest proces de reintegrare sufletească** , urmărind boala ,o va explica în toate fenomenele ei și va stârni, poate , hazul contemporanilor cu multe involburări tragice de astăzi.

Până atunci însă **granițele își mențin ravagiile lor** , făcându-ne să pătimim de ele mai mult ca de toate capricioasele friguri valutare ."

-"Patul lui Procust"-la conducătorii politici

"Nenorocirea însă vrea ca **această îngrădire de orizont** , care este **firească pentru judecata mulțimii**, să fie **hotărâtoare aproape pe toată linia și la cei mai de seamă din conducătorii politici ai țării** .

Consecința e că și politica e strivită în patul lui Procust al vechilor granite .
Omul politic din Cluj se oprește cu soluțiile lui la Predeal, câtă vreme **conducătorii din Vechiul Regat** și-a statornicit raza de gândire între Predeal și București.
Moșneagul meu avea drptate :**să omorâm granițele"**

O) 1930.A cui e vina ? (I)

Din vol. "Aceeași luptă" ,ed.ziarului "Universul" ,1930, (p.402-406)
26 I.1930.

/PNȚ = regimul Maniu

[LD :ura lui Goga atinge simptome obsesive ,dacă face un asemenea inventar .

Dar ,ca și în alte cazuri,printre minciuni,exagerări ,procese de intenții,bălăcăreli,răsar și unele **remarci interesante , demne de "insectarul" moral pe care încerc să-l înjghebez.]**

"Acum , că **lumea s-a lămurit** , și **regimul d-lui Iuliu Maniu apare** în fața tuturor minților limpezi **ca o pacoste națională**, acum e mai legitimă ca oricând întrebarea :**cine oare i-a împins de la spate pe acești nou-veniți** , ca să-i impună la guvernarea țării ,
din ce elemente suflați s-au înjghebat legenda șefului și curentul care i-a deschis drumul până la fotoliul de prim-ministru ? [.....]

Ar fi o operă admirabilă de disecție sociologică ,sugestivă și crudă în același timp, **dacă cineva ar scrie o carte** în care **să fixeze după categorii acest zbucium de zece ani ai așteptării** ,să răscolească **toate speranțele** câte s-au pus la contribuție și **să facă să defileze** înaintea cetitorului obiectiv **variatele tipuri cari au plimbat mirajul birunței vreme de o decadă**
...

...Cetățeanul mișcat de idealul național

...**E cetățeanul** ,suflet candid **care s-a înduioșat** înainte de război ascultând cuvântările lui delavrancea sau zuruirile de lanțuri ale părintelui Lucaciu ,om cumsecade ,sensitiv onest **mișcat de "idealul național"** .El a tresărit sincer la apelul fraților de peste munți și nu s-a îndoit o clipă de onestitatea lor .Acest visător își zicea :**< să vină ardelenii! >** El era sincer convins că durerea purifică și **că Iuliu Maniu vine pe arenă ca sinteza superioară a unor preocupări etice menite să transforme societatea noastră**.De aceea **l-a așteptat și l-a dorit din prima zi** ,-l-a iertat pentru cuvântările leșinate și nu i-a cerut talent , a înghițit ceata barbară care-l înconjura , în frunte cu d. Cicio –Pop...

...Ahtiatul de Occident

...**E ahtiatul de "Occident"**,care **oftând după Europa** în colțul lui de mahala și-a făcut **o teorie simplistă dictată de un rezon [?!] geografic** și a crezut în ea.Mai sceptic ca cel dintâi ,dar **dornic de înoiri** și susceptibil **la chemările civilizației** , a strigat și el cu convingere :**< să vie ardelenii! >**.Dintr-o vară petrecută la Brașov, din impresiile sumare privind la fereastra vagonului când a trecut spre Paris sau Karlsbad , din ce auzise el despre seriozitatea administrației austriece , **acest sincer iluminat al progresului s-a luat după jacheta d-lui Maniu** ,prins de falsul aparențelor .

Sătul de vechiul "bizantinism" ,a cerut o lume nouă. Din primul moment și-a dat seama că nu are de-a face cu niște intelectuali în persoana acestor provinciali, dar **nu se îndoia de calitățile lor de muncă și ordine**

...Epavele vechilor partide

Categoria a treia de aderenți, e mai puțin interesantă dar este **foarte numeroasă și ridicată până la Statul Major al PNȚ** .Sunt **epavele vechilor partide ,naufrași ai vieții**, dintre care mulți **își frânseseră cariera politică și busola morală** pe vremea neutralității.Dorința de a-și **reface virginitatea politică i-au mânat** sub ocrotirea "*apostolului de la Bădăcin*" **pe care nu-l prețuesc** câtuși de puțin, dar s-au legat de el **ca de un colac de salvare** .

...Tineri ariviști

Destui tineri proaspeți, **ariviști de după război foarte elastici** în interpretarea datoriei , unii dintre ei **cu pretenții "intelectuale"** dar hotărâți de a se da cu "proștii" (cum zic ei în intimitate) fiindcă **locurile sunt pline** și șansele de căpătuială , problematice .

...Pleava subversivă

Adăugați la toți aceștia **pleava subversivă de multe nuanțe** care a sesizat **caracterul destructiv al regionalismului** propagat de stigmatele vechii stăpâniri ungurești ,și s-au asociat perfid **la o operă de răsturnare** . "Agenții sovietici sau iredentiști , scoțând capul la Târgul Mureș, la Tighina lui Zipștein sau în Bucovina lui Krakalia. strânși într-o ațiune paralelă militantă, dezlănțuind nesăbuite agitații "